

USTAVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

Broj: U-III-3028/2018

Zagreb, 7. veljače 2023.

Ustavni sud Republike Hrvatske, u sastavu Miroslav Šeparović, predsjednik, te suci Ingrid Antičević Marinović, Mato Arlović, Snježana Bagić, Branko Brkić, Mario Jelušić, Lovorka Kušan, Josip Leko, Davorin Mlakar, Rajko Mlinarić, Goran Selanec i Miroslav Šumanović, u postupku koji je ustavnom tužbom pokrenuo Davor Grobenski iz Koprivnice, kojeg zastupa Krunoslav Vuljak, odvjetnik u Koprivnici, na sjednici održanoj 7. veljače 2023. donio je

O D L U K U

- I. Ustavna tužba se usvaja.
- II. Ukidaju se:
  - presuda Županijskog suda u Zagrebu broj: Kžmp-26/2018-7 od 12. lipnja 2018. i
  - presuda Općinskog suda u Koprivnici broj: Kmp-7/2014-90 od 20. veljače 2018.
- III. Predmet se vraća Općinskom sudu u Koprivnici na ponovno postupanje.

O b r a z l o Ź e n j e

I. POSTUPAK PRED USTAVNIM SUDOM

1. Ustavnu tužbu podnio je Davor Grobenski iz Koprivnice (u daljnjem tekstu: podnositelj), kojeg zastupa Krunoslav Vuljak, odvjetnik u Koprivnici.

1.1. Ustavna tužba podnesena je u povodu presude Županijskog suda u Zagrebu broj: Kžmp-26/2018-7 od 12. lipnja 2018. (u daljnjem tekstu: drugostupanjska presuda), kojom je odbijena podnositeljeva žalba te je potvrđena presuda Općinskog suda u Koprivnici broj: Kmp-7/2014-90 od 20. veljače 2018. (u daljnjem tekstu: prvostupanjska presuda).

1.2. Prvostupanjskom presudom podnositelj je proglašen krivim za počinjenje kaznenog djela teške krađe iz članka 229. stavka 1. točke 1. Kaznenog zakona ("Narodne novine" broj 125/11., 144/12., 56/15., 61/15. - ispravak i 101/17.; u daljnjem tekstu: KZ/11) u vezi s člankom 52. KZ-a/11 i kaznenog djela oštećenja tuđe stvari iz članka 235. stavka 1. KZ-a/11 te je osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora od

jedne (1) godine i četiri (4) mjeseca, u koju mu je uračunato vrijeme provedeno u istražnom zatvoru od 25. rujna 2013. do 27. studenoga 2013. Na temelju članka 158. stavaka 1. i 2. Zakona o kaznenom postupku ("Narodne novine" broj 152/08., 76/09., 80/11., 121/11. - pročišćeni tekst, 91/12. - odluka USRH broj: U-I-448/2009 i dr., 143/12., 56/13., 145/13., 152/14. i 70/17.; u daljnjem tekstu: ZKP/08) podnositelj je obvezan oštećenima isplatiti određene iznose na ime postavljenih imovinskopravnih zahtjeva.

2. Podnositelj u ustavnoj tužbi navodi da su mu osporenim presudama povrijeđene temeljne slobode i ljudska prava zajamčena Ustavom Republike Hrvatske ("Narodne novine" broj 56/90., 135/97., 113/00., 28/01., 76/10. i 5/14.) i Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ("Narodne novine - Međunarodni ugovori" broj 18/97., 6/99. - pročišćeni tekst, 8/99. - ispravak, 14/02., 1/06. i 13/17.; u daljnjem tekstu: Konvencija).

3. Za potrebe ustavnosudskog postupka, a na temelju članka 69. alineje 3. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske ("Narodne novine" broj 99/99., 29/02. i 49/02. - pročišćeni tekst; u daljnjem tekstu: Ustavni zakon), pribavljen je spis Općinskog suda u Koprivnici broj: Kmp-7/14 (u daljnjem tekstu: sudski spis).

II. ČINJENICE I OKOLNOSTI SLUČAJA

a) Činjenice koje su prethodile podizanju optužnice

4. Podnositelj je rođen 12. studenoga 1993. Riječ je o osobi sniženih intelektualnih sposobnosti (ima dijagnozu lake mentalne retardacije), zbog čega se školovao po posebnom programu te je stekao stručnu spremu pomoćni kuhar - slastičar, a što proizlazi iz stručnog mišljenja o psihofizičkom stanju djeteta Ureda državne uprave u Koprivničko-križevačkoj županiji, Službe za društvene djelatnosti, Povjerenstva za utvrđivanje psihofizičkog stanja djece od 24. ožujka 2007. i potvrde Centra za odgoj i obrazovanje Lug od 23. listopada 2013. (listovi 479. - 481. sudskog spisa).

4.1. Rješenjem Zavoda za socijalnu skrb u Koprivničko-križevačkoj županiji klasa: UP/I-551-07/11-03/16, urbroj: 2137-88-09/1-12-3 od 6. travnja 2012. podnositelju je priznato pravo na naknadu do zaposlenja u visini 70 % osnovice iz članka 32. Zakona o socijalnoj skrbi ("Narodne novine" broj 33/12.), što iznosi 350,00 kuna mjesečno, na teret sredstava državnog proračuna na poziciji Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom. U obrazloženju tog rješenja navedeno je:

"Nalazom i mišljenjem PTV-a broj 14712 od 12.03.2012.g. kod Grobenski Davora utvrđeno oštećenje zdravlja prema čl. 30. i čl. 35. st. 3. al. 1. Pravilnika.

Sukladno odredbi čl. 79. st. 1. i čl. 4. Zakona o socijalnoj skrbi pravo na naknadu ima dijete s teškoćama u razvoju, odnosno osoba s invaliditetom kojoj je tjelesno, mentalno, intelektualno ili osjetilno oštećenje utvrđeno sukladno čl. 65. st. 4. Zakona, a nakon završetka osnovnoškolskog, srednjoškolskog ili visokoškolskog obrazovanja, a najranije s navršениh 15 godina života."

4.1.1. U stručnom mišljenju povjerenstva Centra za socijalnu skrb Koprivnica klasa: 401-05/13-01/7, urbroj: 2137-93-11/05-13-43 od 24. listopada 2013. (list 570. sudskog spisa) u odnosu na podnositelja navedeno je:

"STRUČNO MIŠLJENJE PSIHOLOGA

Psihologijska obrada ukazuje na ispodprosječan mentalni razvoj podjednako na verbalnim i neverbalnim sposobnostima. Misaono rješavanje problema je na nivou pokušaja i pogrešaka, mišljenje je nefleksibilno, bez sposobnosti planiranja. Dobre rezultate postiže jedino na zadacima koji zahtijevaju mehaničko pamćenje i sposobnost učenja. Emocionalni razvoj nije u skladu s KD (kronološka dob - *op. Ustavnog suda*) dječaka. Prisutna je niska tolerancija na neuspjeh i dječak odbija daljnji rad. Govor je gramatičan, ali slabije razvijene ekspresije. Pažnja se teže usmjerava, koncentracija je kratkog trajanja.

STRUČNO MIŠLJENJE DEFEKTOLOGA

Kontakt uredan, prihvaća zadatak, ali ga treba poticati i kontrolirati tijekom rada. Izražava se jednostavnim rečenicama, vokabular oskudan. Pažnja i koncentracija distraktibilne, pamćenje otežano.

Promatranje je jednolično i površno, ne zapaža bitno. Raspon općih znanja je ograničen (ispod KD i programa koji polazi).

Prijedlog: ocu je predložena promjena oblika školovanja, što on ne prihvaća."

4.1.2. Iz kaznene evidencije za podnositelja proizlazi da je prije donošenja osporenih odluka osuđivan za više kaznenih djela, i to:

- presudom Općinskog suda u Koprivnici broj: K-88/2012 od 29. ožujka 2012. (pravomoćna 12. travnja 2012.), zbog kaznenog djela prijetnje iz članka 129. stavka 3. Kaznenog zakona ("Narodne novine" broj 110/97., 27/98. - ispravak, 50/00. - odluka USRH broj: U-I-241/2000, 129/00., 51/01., 111/03., 190/03. - odluka USRH broj: U-I-2566/2003 i dr., 105/04., 84/05. - ispravak, 71/06., 110/07., 152/08., 57/11., 77/11. - odluka USRH broj: U-I-1162/2008 i 143/12. - članak 36. Zakona o pravnim posljedicama osude, kaznenoj evidenciji i rehabilitaciji; u daljnjem tekstu: KZ/97), te mu je izrečena kazna zatvora od šest (6) mjeseci uz primjenu uvjetne osude s rokom kušnje od jedne (1) godine,
- presudom Općinskog suda u Koprivnici broj: K-558/2012 od 15. studenoga 2012. (pravomoćna 29. studenoga 2012.), zbog kaznenog djela krađe iz članka 216. stavka 1. KZ-a/97 te mu je izrečena kazna zatvora od jedne (1) godine uz primjenu uvjetne osude s rokom kušnje od dvije (2) godine,
- presudom Općinskog suda u Koprivnici broj: K-349/2013 od 25. rujna 2013., (pravomoćna 23. listopada 2013.), zbog kaznenog djela teške krađe iz članka 229. stavka 1. Kaznenog zakona ("Narodne novine" broj 125/11. i 144/12.), te je osuđen na bezuvjetnu kaznu zatvora od jedne (1) godine,
- presudom Županijskog suda u Varaždinu broj: K-17/15 od 25. studenoga 2015., (pravomoćna 4. svibnja 2016.), zbog kaznenog djela razbojništva iz članka 230. stavka 2. u vezi sa stavkom 1. Kaznenog zakona ("Narodne novine" broj 125/11., 144/12., 56/15. i 61/15. - ispravak), te je osuđen na bezuvjetnu kaznu zatvora od tri (3) godine i šest (6) mjeseci.

4.2. Ministarstvo unutarnjih poslova, Policijska postaja Koprivnica (u daljnjem tekstu: policija ili PP Koprivnica) podnijela je tijekom lipnja i kolovoza 2013. Općinskom državnom odvjetništvu u Koprivnici (u daljnjem tekstu: ODO Koprivnica) više posebnih izvješća zbog postojanja osnova sumnje da je podnositelj počinio više kaznenih djela teške krađe i pokušaja teške krađe na više mjesta u Koprivnici

(trgovačko društvo "Jelena trade", trgovačko društvo "Tehnika" d.o.o., kiosk brze prehrane obrta "Snježana i Sebastien", spremište Folklornog ansambla Koprivnica, prostorije Udruge matice umirovljenika Koprivnica, proizvodna hala trgovačkog društva "Unija papir" d.o.o., parkirališni automat Hotela "Podravina"). U povodu toga, po nalogu ODO-a u Koprivnici, podnositelj je pet puta ispitan u PP Koprivnica bez prisutnosti branitelja pri čemu je priznao počinjenje kaznenih djela, a kako to proizlazi iz zapisnika o prvom ispitivanju osumnjičenika sa snimkom ispitivanja od 5. lipnja 2013., 28. kolovoza 2013. (listovi 209. - 211. sudskog spisa), od 15. rujna 2013. (listovi 250. - 253. sudskog spisa), od 19. rujna 2013. (listovi 274. - 277. sudskog spisa) te od 25. rujna 2013. (listovi 232. - 235. sudskog spisa).

4.2.1. Iz snimke prvog ispitivanja u PP Koprivnica od 5. lipnja 2013. proizlazi da je podnositelj na pitanje kakvo mu je imovno stanje prvo odgovorio "odlično", a potom kada je policijski službenik ponovio pitanje formulirajući ga tako da ga pita što ima od imovine, podnositelj nije ništa odgovorio, nego je tek nakon pojašnjenja policijskog službenika koji ga je izričito pitao posjeduje li kuću ili vozilo izjavio da nema ništa od navedenog. Nadalje, podnositelj je naveo da je nezaposlen, a na upit o prihodima odgovorio je da, kao nezaposlena osoba, prima naknadu od 350,00 kuna. Na upit je li do sada osuđivan podnositelj je odgovorio da je osuđivan "za nešto sitno", nije odmah mogao vremenski odrediti kada se to dogodilo pa je uz pomoć policijskog službenika izjavio da je to bilo prije nekih pet godina, te je na upit o tome je li izdržao kaznu odgovorio da je "odgوليو već dosta toga" u Lugu, na što je policijski službenik konstatirao da je riječ o odgojno-popravnom domu.

4.2.2. Iz snimke prvog ispitivanja u PP Koprivnica od 28. kolovoza 2013. proizlazi da podnositelj na pitanje "kojeg je zvanja" nije na to znao odgovoriti, a na pitanje "je li odlikovan" je šutio. Potom mu je policijski službenik pokušavao objasniti pitanje navodeći: "Primjerice, jeste li kao vojna osoba odlikovani?", na što je podnositelj odgovorio navodeći: "Ne znam, možda jesam." Na uputu policijskog službenika da se pokuša sjetiti je li odlikovan podnositelj je odgovorio: "Nemam pojma, čini mi se da jesam." Policijski službenik potom je pitao podnositelja ima li kakvu medalju ili odlikovanje, a on je odgovorio da nema. Na pitanje o tome kakvo je njegovo imovno stanje, podnositelj je odgovorio: "Zdravstveno stanje?". Potom ga je policijski službenik pitao ima li nekretnine ili pokretnine u svom vlasništvu, pa dodatno pojasnio pitajući ga ima li kuću, stan, automobil ili traktor, na što je podnositelj odgovorio da ima bicikl, a na ponovljeno pitanje kakvo mu je imovno stanje podnositelj je odgovorio da je ono dobro. Na pitanje o novčanim primanjima podnositelj je odgovorio da prima 250,00 kuna kao nezaposlena osoba.

4.2.3. Iz zapisnika o svim navedenim ispitivanjima proizlazi da je podnositelj prije iznošenja obrane primio pouku o pravima iz članka 239. stavka 1. tada važećeg Zakona o kaznenom postupku ("Narodne novine" broj 152/08., 76/09., 80/11., 121/11. - pročišćeni tekst, 91/12. - odluka USRH broj: U-I-448/2009 i dr., 143/12., 56/13.; u daljnjem tekstu: ZKP:152/08-56/13), odnosno da je poučen o tome za što se okrivljuje i okolnostima iz kojih proizlazi osnovana sumnja protiv njega, da nije dužan iznijeti svoju obranu i odgovarati na pitanja, da ima pravo uvida u spis, da ima pravo uzeti branitelja po vlastitom izboru ili da će mu se kad to predviđa ZKP:152/08-56/13 postaviti branitelj po službenoj dužnosti ili na teret proračunskih sredstava ako prema svom imovinskom stanju ne može podmiriti troškove obrane. Podnositelj je

potom izjavio da je primio pisanu pouku o pravima i da ju je razumio te da neće uzeti branitelja po vlastitom izboru, a svojim potpisom potvrdio je navedeno.

4.3. ODO Koprivnica je 11. srpnja 2013. protiv podnositelja podnio optužnicu broj: KMP-DO-65/13-15, kojom ga je teretio za počinjenje kaznenog djela teške krađe na štetu trgovačkih društava "Tehnika" d.o.o. i "Jelena trade" d.o.o. (listovi 146. - 149. sudskog spisa).

4.4. Podnositelj je 25. rujna 2013. uhićen pod sumnjom da je počinio nekoliko kaznenih djela teške krađe, te je 27. rujna 2013. ispitan u ODO-u Koprivnica. Iz zapisnika o navedenom ispitivanju (listovi 343. - 345. sudskog spisa) proizlazi da je podnositelj, između ostaloga, poučen o pravu na branitelja, nakon čega je naveo da u ovoj postupovnoj fazi ne želi angažirati branitelja, jer za to nema financijskih sredstava (v. list 344. sudskog spisa). Podnositelj je tom prigodom priznao počinjenje kaznenih djela za koja ga se teretilo.

U daljnjem tekstu, kada je riječ o svim ovdje navedenim zapisnicima o prvom ispitivanju podnositelja u PP Koprivnica (od 5. lipnja 2013., 28. kolovoza 2013., 15. rujna 2013., 19. rujna 2013. i 25. rujna 2013.) i ispitivanju u ODO-u Koprivnica, Ustavni sud koristit će zajednički termin "sporni zapisnici" ili "sporna ispitivanja".

4.5. ODO Koprivnica je 27. rujna 2013. Županijskom sudu u Varaždinu podnio prijedlog za određivanje istražnog zatvora protiv podnositelja. Sudac istrage toga suda istoga je dana ispitao podnositelja, koji je priznao počinjenje kaznenih djela za koja se sumnjičio te je izjavio da ih više neće činiti, a to je činjenica koju je podnositelj htio da se uzme u obzir pri odlučivanju o određivanju istražnog zatvora (list 353. sudskog spisa). Rješenjem suca istrage od 27. rujna 2013. protiv podnositelja je određen istražni zatvor od mjesec dana zbog opasnosti od ponavljanja kaznenog djela (članak 123. stavak 1. točka 3. ZKP:152/08-56/13). Istoga je dana predsjednik Županijskog suda u Varaždinu, na temelju članka 66. stavka 3. ZKP-a:152/08-56/13 podnositelju imenovao braniteljicu po službenoj dužnosti Katarinu Vuljak, odvjetnicu u Koprivnici. U žalbi protiv rješenja o određivanju istražnog zatvora podnositeljeva braniteljica tvrdila je da ne postoje razlozi za određivanje istražnog zatvora jer je podnositelj priznao kaznena djela za koja ga se tereti, bilo je poznato gdje se nalazi i jer je takva odluka mogla prejudicirati ishod kaznenog postupka. Rješenjem izvanraspravnog vijeća Županijskog suda u Varaždinu od 4. listopada 2013. podnositeljeva žalba je odbijena.

4.6. ODO Koprivnica je 18. listopada 2013. podnio optužnicu broj: KMP-DO-65/13-27, kojom je podnositelja teretio za kazneno djelo teške krađe. Podnositelj je putem svoje braniteljice podnio odgovor na tu optužnicu u kojem je tvrdio da se osnovana sumnja u počinjenje kaznenih djela koja mu se stavljaju na teret temelji na nezakonitim dokazima, i to spornim zapisnicima o ispitivanju podnositelja, koja su provedena bez prisutnosti branitelja, a podnositelj je osoba s dijagnozom lake mentalne retardacije i nije se sposoban braniti sam.

4.7. Na Općinskom sudu u Koprivnici održana je 22. listopada 2013. sjednica optužnog vijeća, na kojoj je ODO Koprivnica zatražio produljenje istražnog zatvora protiv podnositelja. Njegova je braniteljica tvrdila da je podnositelj, koji je u to vrijeme imao devetnaest godina, imao intelektualne poteškoće i probleme sa socijalnim

razvojem, te da ga je policija ispitala bez prisutnosti branitelja, što ga je spriječilo da razumije svoj položaj i prava. Stoga, prema njezinu mišljenju, sporni zapisnici koji sadrže priznanje podnositelja nezakonito pribavljeni dokazi i ne može ih se koristiti u postupku. Podnositelj je na sjednici izjavio da sada zna što znači biti lišen slobode i da više neće činiti kaznena djela. Rješenjem Općinskog suda u Koprivnici od 22. listopada 2013. podnositelju je produljen istražni zatvor zbog opasnosti od ponavljanja kaznenog djela. Protiv tog rješenja podnositelj je podnio žalbu ističući da se osnovana sumnja temelji na nezakonitom dokazu - njegovu priznanju. Rješenjem Županijskog suda u Varaždinu od 30. listopada 2013. njegova je žalba odbijena te je potvrđeno prvostupanjsko rješenje. U povodu rješenja od 30. listopada 2013. podnositelj je podnio ustavnu tužbu, koja je odlukom Ustavnog suda broj: U-III-5711/2013 od 28. studenoga 2013. odbijena s obrazloženjem da mu je istražni zatvor produljen na temelju dostatno utvrđene osnovane sumnje te relevantnih i dostatnih razloga iz kojih je proizlazila opasnost od ponavljanja kaznenog djela za koje se tereti. Ustavni sud također je naglasio činjenicu da se u ustavnosudskom postupku nije moglo ispitati pitanje nezakonitosti dokaza, jer se taj postupak odnosio samo na pitanje istražnog zatvora.

4.7.1. Podnositelj je protiv tog rješenja 12. svibnja 2014. podnio zahtjev Europskom sudu za ljudska prava (u daljnjem tekstu: ESLJP) u kojem je prigovarao da produljenje istražnog zatvora predstavlja povredu njegovih konvencijskih prava, jer je osnovana sumnja, kao nužna pretpostavka istražnog zatvora, proizlazila iz podnositeljevog navodno nezakonitog priznanja kaznenih djela teške krađe. Podnositelj je također prigovarao da pred domaćim sudovima nije mogao osporavati zakonitost istražnog zatvora, osobito zakonitost dokaza iz kojih je proizlazila osnovana sumnja. ESLJP je u odluci *Grobenski protiv Hrvatske* (br. 36867/14, odluka od 12. rujna 2017.) proglasio njegov zahtjev nedopuštenim, utvrdivši da su očito neosnovani podnositeljevi prigovori kojima je isticao povredu svojeg prava na osobnu slobodu na temelju članka 5. stavaka 1. i 4. Konvencije. U odnosu na priznanje kaznenih djela koje je podnositelj dao bez prisutnosti branitelja, ESLJP je naglasio da navodna nezakonitost pojedinog dokaza ne znači nužno da postojanje osnovane sumnje nije bilo potkrijepljeno ili da je istražni zatvor protivan članku 5. Konvencije, posebice zbog toga što je podnositelj kasnije ponovio priznanje kaznenih djela. Što se tiče domaćeg postupka u kojem je ispitana zakonitost podnositeljevog istražnog zatvora, ESLJP je naglasio da Konvencija ne zahtijeva da se u okviru postupka o određivanju ili produljenju istražnog zatvora odlučuje o zakonitosti dokaza. Štoviše, to bi postupak o istražnom zatvoru moglo učiniti neučinkovitim i presporim u smislu članka 5. stavka 4. Konvencije.

4.8. Rješenjem Općinskog suda u Koprivnici od 5. studenoga 2013. (listovi 160. - 161. sudskog spisa) pod točkom 1. izreke rješenja riješeno je da se spajaju kazneni postupci koji se vode po obje navedene optužnice (broj: KMP-DO-65/13-15 od 11. srpnja 2013. /op. Ustavnog suda: u rješenju se pogrešno navodi datum 24. srpnja 2013./ i broj: KMP-DO-85/13-27 od 18. listopada 2013.). Točkom 2. izreke rješenja riješeno je da se obje navedene optužnice vraćaju ODO-u Koprivnica radi boljeg razjašnjenja stvari te da je državni odvjetnik dužan u zakonskom roku provesti psihijatrijsko vještačenje podnositelja kojim će se utvrditi njegova raspravna sposobnost i stanje ubrojivosti u vrijeme počinjenja kaznenih djela za koja se tereti po obje optužnice.

b) Optužnica

5. Optužnicom Općinskog državnog odvjetništva u Koprivnici broj: KMP-DO-65/13-62 od 6. ožujka 2014. podnositelj je terećen za kazneno djelo teške krađe u pokušaju i jedno produljeno kazneno djelo teške krađe, počinjeno na području grada Koprivnice od 13. srpnja 2012. do 24. rujna 2013., kako slijedi:

"1. u vremenu od 13. srpnja 2012. do 25. srpnja 2012. u Koprivnici, Varaždinska cesta 189/a, u nakani da se nepripadno okoristi na način da iz trgovine 'Nikolino 1', koja je u vlasništvu trgovačkog društva 'Jelena trade' d.o.o. sa sjedištem u Subotici Podravskoj uzme za sebe vrednije predmete, pa je tako:

a) tijekom noći 13/14. srpnja 2012. podesni predmet, odvijač, zavukao između ulaznih vrata i dovratka na ulazu u trgovinu, ali vrata nije uspio otvoriti, nakon čega je isti predmet zavukao između okvira prozora, ali ni prozor nije otvorio, jer se aktivirao alarmni sustav, radi čega je pobjegao,

b) tijekom noći 24./25. srpnja 2012. podesni predmet, odvijač, zavukao u otvor cilindar brave ulaznih vrata trgovine, uvrnuo vijak, ali vrata nije uspio otvoriti i ući u trgovinu,

dakle, s namjerom započeo, ali nije dovršio, da provaljivanjem dođe do stvari iz zatvorenih zgrada i tuđe pokretne stvari oduzme drugome s ciljem da ih protupravno prisvoji,

2. u vremenu od 01. svibnja 2013. do 29. svibnja 2013. u Koprivnici, Braće Radića 12, u nakani pribavljanja vrijednih predmeta, kroz otvor na drvenoj ogradi kojom je ograđeno dvorište skladišta t.d. 'Tehnika' d.o.o., ušao u dvorište toga društva, zatim se kroz šupu popeo na krov skladišta t.d. 'Tehnika' gdje je skinuo nekoliko crijepova, pa se kroz tako načinjen otvor provukao na tavan, odakle se kroz otvor na tavanu spustio u prizemlje skladišta, gdje je iz prostora kuhinje i WC-a uzeo i za sebe zadržao dvije slavine sa miješalicama za toplu i hladnu vodu, dvije obične slavine, jednu slavinu za hladnu vodu, metalnu redukciju za odvod, sve vrijedno oko 1.000,00 kuna, vlasništvo trgovačkog društva 'Tehnika' d.d. Zagreb,

dakle, svladavanjem većih prepreka da dođe do stvari iz zatvorenog prostora, tuđe pokretne stvari oduzeo drugome s ciljem da ih protupravno prisvoji, a vrijednost ukradenih stvari je mala i počinitelj je postupao sa ciljem prisvajanja stvari takve vrijednosti,

3. u vremenskom razdoblju od srpnja 2013. pa do rujna 2013. u Koprivnici, na raznim mjestima, na nasilan način ulazio u prostorije raznih vlasnika, s ciljem da uzme sav novac koji će pronaći i ambalažu s povratnom naknadom, pa je tako:

a) dana 30/31. srpnja 2013. u vremenu između 23,30 i 00,00 sati, u Koprivnici, na gradskoj tržnici, ušao u kiosk brze prehrane obrta 'Snježana i Sebastien' vl. Sebastiena Sitar, na način da je odvijačem razbio staklo izloga, a zatim pogurnuvši ruku s unutrašnje strane otvorio pomični dio prozora i kroz tako sačinjen otvor u unutrašnjost kioska pogurnuo glavu i otvorio registar kasu, pa kada je vidio da u blagajni nema novca, otišao je ništa ne uzevši,

b) dana 27. kolovoza 2013. oko 16,00 sati u Koprivnici, na Trgu Dr. Tomislava Bardeka br. 1, ušao u spremište Folklornog ansambla Koprivnica, na način da je slomio narbu lokota na ulaznim vratima i udarajući nogom otvorio vrata, a potom kroz tako sačinjen otvor ušao u unutrašnjost odakle je uzeo 400 komada praznih PVC boca i limenki ambalaže s povratnom naknadom u vrijednosti od oko 200,00 kn vl. Folklornog ansambla Koprivnica,

c) 14./15. rujna 2013. tijekom noći, u Koprivnici, na gradskoj tržnici, ušao u kiosk brze prehrane obrta 'Snježana i Sebastien' vl. Sebastiena Sitar, na način da je gurajući rukama otvorio klizni otvor prodajnog pulta i kroz tako sačinjen otvor ušao u unutrašnjost kioska, gdje je nakon pretraživanja uzeo novčanik sa kovanicama u vrijednosti od oko 84,00 kn, vl. Sebastiena Sitar,

d) dana 18./19. rujna 2013. tijekom noći, u Koprivnici, u ulici Frana Galovića 4, ušao u prostorije Udruge matice umirovljenika Koprivnica, na način da je udarajući nogom i svojim tijelom o vrata sa dvorišne strane objekta, vrata otvorio, a zatim kroz tako načinjen otvor ušao u unutrašnjost prostorije, no kako nakon pretraživanja nije pronašao novac, otišao je ništa ne uzevši,

e) točno neutvrđenog dana, ali svakako u vremenskom razdoblju od mjeseca kolovoza do 10. rujna 2013. u Koprivnici, u Dravskoj ulici br. 24, ušao u proizvodnu halu trgovačkog društva 'Unija papir' d.o.o., na način da je sačinio otvor na limenom zidu, kroz koji je ušao u unutrašnjost hale 10. rujna 2013. kada ga je zatekao djelatnik trgovačkog društva 'Unija papir' Božidar Novak, dok je u navedenom razdoblju iz unutrašnjosti hale u jednom navratu prije ovog ulaska uzeo i zadržao za sebe sveukupno 200 kom praznih limenki Al/Fe ambalaže s povratnom naknadom u vrijednosti od oko 100,00 kn, vlasništvo Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost,

f) dana 24. rujna 2013. oko 22,05 u Koprivnici, u ulici Hrvatske državnosti br. 9, na parkirališnom prostoru vl. Hotela Podravina, uz pomoć metalne šipke slomio zaštitni lokot automata za naplatu parkiranja, potom automat otvorio i iz unutrašnjosti uzeo i zadržao za sebe kutiju sa kovanim novcem u iznosu od oko 300,00 kn, vl. Hotela Podravina,

dakle, provaljivanjem da se dođe do stvari iz zatvorenih prostorija, tuđe pokretne stvari oduzeo drugome s ciljem da ih protupravno prisvoji".

5.1. Nadalje, podnositelj je navedenom optužnicom optužen i za počinjenje kaznenog djela oštećenja tuđe stvari iz članka 235. stavka 1. KZ-a/11, i to tako da je:

"4. 26. rujna 2013. oko 09,30 sati u Koprivnici, u zgradi PU Koprivničko-križevačke, u prostoriji za smještaj uhićenih osoba rukama potrgao tapecirani dio madraca, a zatim iz madraca izvadio njegovu ispunu, odnosno spužvu i na taj način PU Koprivničko-križevačkoj pričinio štetu u iznosu od 993,75 kuna,"

5.2. Zaključak o postojanju osnovane sumnje da je podnositelj počinio kaznena djela za koja se tereti optužnicom temeljio se na spornim zapisnicima koji sadrže podnositeljeva priznanja, zapisnicima o očevidima obavljenim na mjestima događaja, izvješćima o kriminalističko tehničkoj pretrazi mjesta događaja, iskazima svjedoka i oštećenika, zapisniku o identifikaciji podnositelja od strane svjedoka tijekom prepoznavanja, izvješću o zaticanju podnositelja od strane policijskih službenika od 28. svibnja 2013., te podacima navedenim u odštetnim zahtjevima koje su podnijeli oštećenici.

5.3. Iz obrazloženja navedene optužnice proizlazi da je tijekom istrage provedeno psihijatrijsko vještačenje podnositelja po dr. Domagoju Vidoviću, u odnosu na koje je navedeno:

"Nalogom ovog odvjetništva od 26. studenoga 2013. određeno je provođenje psihijatrijskog vještačenja okrivljenika Davora Grobenški. Iz nalaza i mišljenja stalnog sudskog vještaka dr. Domagoja Vidovića proizlazi da je okrivljenik osoba kod koje se mogu postaviti dijagnoze zlouporabe alkohola, poremećaja ličnosti disocijalnog tipa i lake mentalne retardacije, da je okrivljenik *tempore criminis* bio smanjeno ubrojiv, ali ne bitno, te da nisu ispunjeni uvjeti za izricanje mjera sukladno člancima 68. i 69 KZ-a. Također, vještak zaključuje da nema elemenata koji bi ukazivali na smanjenje raspravne sposobnosti okrivljenika."

5.4. Podnositelj je po braniteljici 4. travnja 2014. podnio odgovor na optužnicu u kojoj je naveo da se osnovana sumnja da je počinio kaznena djela za koja se tereti zasniva na nezakonitim dokazima - spornim zapisnicima o prvom ispitivanju podnositelja koji sadrže njegovo priznanje, provedenim bez prisutnosti branitelja, kako to nalaže članak 66. stavak 1. točka 1. ZKP-a/08, jer je podnositelj nesposoban da se brani sam, s obzirom na utvrđenu laku mentalnu retardaciju.

5.5. Rješenjem optužnog vijeća Općinskog suda u Koprivnici broj: 3 KOV-105/14-10 od 24. travnja 2014., između ostalog, odbijen je prijedlog obrane za izdvajanjem spornih zapisnika o ispitivanju podnositelja te je potvrđena optužnica.

Mjerodavni dio obrazloženja u odnosu na sporne zapisnike glasi:

"Sud smatra da se u konkretnom slučaju ne radi o nezakonitim dokazima, jer su djelatnici policije imali nalog nadležnog državnog odvjetnika da ispitaju okrivljenika Davora Grobenški, a prema odredbi čl. 66. st. 1. toč. 1 ZKP/08 na koji se poziva obrana okrivljenik mora imati branitelja ako je nijem, gluhi, gluhoslijep ili nesposoban da se sam brani od prvog ispitivanja do pravomoćnog dovršetka kaznenog postupka, a što nije slučaj kod okrivljenika Davora Grobenški, jer je on prema nalazu i mišljenju psihijatrijskog vještaka doktora Domagoja Vidovića osoba kod koje su postavljene dijagnoze zlouporabe alkohola, poremećaja ličnosti disocijalnog tipa i lake mentalne retardacije te nema elemenata koji bi ukazivali na smanjenje raspravne sposobnosti, pa se ne može zaključiti, kao što to tvrdi obrana da se ne bi mogao sam braniti."

c) Nalazi i mišljenja vještaka psihijatarata i psihologa te njihovi iskazi na raspravi

6. Prvo vještačenje podnositelja provedeno je tijekom istrage po stalnom sudskom vještaku za psihijatriju dr. Domagoju Vidoviću, specijalistu psihijatru (listovi 557. - 567. sudskog spisa; u daljnjem tekstu: vještak Vidović). Vještak Vidović pregledao je medicinsku dokumentaciju i dokumentaciju vezanu za boravak podnositelja u socijalnim ustanovama, te ga je osobno ispita u Zatvoru u Zagrebu, na temelju čega je sačinio svoj nalaz i mišljenje od 11. prosinca 2013., u kojem je naveo da podnositelj zna koja mu se kaznena djela stavljaju na teret i zbog čega je to tako, da razumije svoju ulogu u sudskom postupku, da poznaje svoju odvjetnicu u odnosu na koju ima pozitivan stav te da ima strategiju obrane. U svom je zaključku naveo da je podnositelj osoba kod koje se mogu postaviti dijagnoze zlouporabe alkohola, poremećaja ličnosti disocijalnog tipa i lake mentalne retardacije, da je u trenutku počinjenja kaznenog djela za koje ga se tereti bio smanjeno ubrojav, ali ne bitno, da nisu ispunjeni uvjeti za izricanje sigurnosnih mjera iz članaka 68. i 69. KZ-a/11 te da nema elemenata koji bi upućivali na smanjenje raspravne sposobnosti.

6.1. Na raspravi održanoj 22. siječnja 2015. na Općinskom sudu u Koprivnici (list 619. sudskog spisa) podnositeljeva braniteljica predložila je da se ispita vještak Vidović te da navede je li pri izradi nalaza i mišljenja uzeo u obzir mentalnu dob podnositelja i koliko ona iznosi, da iskaže o svim okolnostima koje je smatrao relevantnima pri izradi vještačenja te da osobno pojasni što on smatra raspravnom sposobnošću, jer se radi o pravnom pojmu, a on je doktor medicine. Također je zatražila da vještak općenito demonstrira svoje stručno znanje i rad sa osobama s mentalnom retardacijom i tako uvjeri sud i obranu u svoju stručnost.

6.2. Na raspravi održanoj 15. lipnja 2015. (listovi 671. - 672. sudskog spisa) vještak Vidović je ispitan te je odgovarao na pitanja podnositeljeve braniteljice. U svom iskazu naveo je da pri izradi vještačenja nije utvrdio mentalnu dob podnositelja te je pojasnio da navedenu dijagnozu utvrđuje multidisciplinarni tim koji sačinjavaju psihijatar, pedijatar i psiholog. Mišljenja je da mentalna dob nije od utjecaja na utvrđivanje raspravne ili procesne sposobnosti, a da je njezin utjecaj u konkretnom slučaju zanemariv. Vještak je ponovio da je provođenjem psihijatrijskog intervjua s podnositeljem utvrdio da on ima dovoljni kognitivni kapacitet koji mu omogućava razumijevanje njegove uloge u postupku te da ne postoje psihopatološki fenomeni koji bi utjecali na raspravnu sposobnost. Istaknuo je i da, uzimajući u obzir sve prikupljene podatke, smatra da je podnositelj sposoban razumjeti što mu se stavlja na teret, imati aktivnu ulogu u sudskom postupku i aktivno surađivati sa svojom odvjetnicom.

6.3. Podnositeljeva braniteljica navela je da ne prihvaća nalaz i mišljenje vještaka Vidovića jer pogrešno tumači pojam raspravne sposobnosti, a na raspravi je iskazao da mentalna dob ne ulazi u domenu psihijatrijskog vještačenja, te stoga predlaže vještačenje po drugom vještaku psihijatru zajedno s vještakom psihologom, kako bi se utvrdila mentalna dob podnositelja.

7. Nalogom Općinskog suda u Koprivnici od 19. lipnja 2015. određeno je provođenje psihijatrijsko - psihologijskog vještačenja po vještacima dr. sc. Mariji Kudumija-Slijepčević (u daljnjem tekstu: vještakinja Kudumija-Slijepčević) i prof. psihologije Darku Novaliću (u daljnjem tekstu: vještak Novalić). Navedeni nalog dopunjen je dopisom Općinskog suda u Koprivnici od 30. lipnja 2015., upućenom navedenim vještacima, u kojem je navedeno:

"Podneskom braniteljice okrivljenika je zatražena nadopuna vještačenja na okolnost utvrđivanja raspravne ne/sposobnosti okrivljenika, odnosno da li je sposoban štiti svoja prava i interese pred sudom i drugom pravosudnim tijelima te da se u tu svrhu utvrdi i konstatira kvocijent inteligencije okrivljenika i mentalna dob koju je imao u vrijeme poduzimanja dokaznih radnji prvih ispitivanja osumnjičenika u razdoblju od 28. kolovoza 2013. do 27. rujna 2013. godine.

Slijedom navedenog, molimo Vas da nadopunite nalaz i mišljenje na predložene okolnosti."

7.1. Iz nalaza i mišljenja vještakinje Kudumija-Slijepčević od 1. srpnja 2015. (listovi 678. - 691. sudskog spisa), koji sadrži i nalaz i mišljenje psihologa vještaka Novalića (listovi 686. - 688. sudskog spisa), proizlazi da je na temelju izvršenog uvida u sudski spis i podnositeljevu medicinsku dokumentaciju, razgovora s podnositeljem u Zatvoru u Varaždinu 27. lipnja 2015., te na temelju psihologijske obrade podnositelja po vještaku Novaliću ocijenila da je podnositelj osoba mlađe životne dobi graničnih inteligencijskih sposobnosti u komorbiditetu sa disocijalnim poremećajem ličnosti i štetnom uporabom alkohola, da je u vrijeme počinjenja kaznenog djela bio smanjeno ubrojav, no ne bitno, da nisu ispunjeni uvjeti za izricanje neke od sigurnosnih mjera obveznog psihijatrijskog liječenja prema KZ-u/11, te da je podnositelj raspravno sposoban.

7.2. Podnositeljeva braniteljica u podnesku od 10. rujna 2015. prigovorila je da nalaz i mišljenje vještakinje Kudumija-Slijepčević i vještaka Novalića nije sačinjen u skladu s uputom Općinskog suda u Koprivnici od 30. lipnja 2015., jer vještaci nisu

odgovorili na pitanje je li podnositelj bio sposoban samostalno štititi svoja prava i interese pri spornim ispitivanjima, odnosno je li tada bio sposoban samostalno štititi svoja prava pred sudom i drugim pravosudnim tijelima. Općinski sud u Koprivnici dostavio je taj podnesak navedenim vještacima, koji su 16. listopada 2015. sačinili dopunu nalaza i mišljenja (listovi 696. - 698. sudskog spisa).

7.3. U dopuni nalaza i mišljenja od 12. listopada 2015. vještakinja Kudumija-Slijepčević i vještak Novalić naveli su:

"Dijagnoza graničnog intelektualnog funkcioniranja (R41.8) se koristi ukoliko IQ iznosi 71 do 84.

Shodno gore navedenim podacima iz literature i anamnestičkim podacima odgovaramo:

Anamnestički podaci govore u prilog deprivirajućim okolinskim čimbenicima pod kojim je ispitanik odrastao što upućuje na raniji završetak intelektualnog razvoja, odnosno na ranije postizanje maksimuma u intelektualnom funkcioniranju.

Ispitanik je prema primijenjenom testu općeg intelektualnog funkcioniranja, u vrijeme vještačenja bio na graničnom nivou općeg intelektualnog funkcioniranja

(...)

U vrijeme prvog ispitivanja, u dobi od nepunih 20 godina, bio na istom nivou funkcioniranja. Tada provedena psihološka egzaminacija upućuje na nivo funkcioniranja na nivou lakše mentalne retardacije (prof. Marina Štimac, 20.11.2013.g.). Do razlike u postignuću može doći uslijed smetnji pažnje i koncentracije i psihomotorne usporenosti kod ispitanika, što je i notirano u nalazu dr. Štimac, kao i uslijed demotiviranosti ispitanika.

Braniteljica nadalje postavlja pitanje punoljetnosti u pogledu mentalne dobi okrivljenika u vrijeme prvih ispitivanja. Napominjemo da je mentalna dob okrivljenika izražena putem kvocijenta inteligencije, shodno gore navedenim podacima iz literature.

Odgovarajući na pitanja braniteljice da li je okrivljenik bio sposoban samostalno štititi svoja prava prilikom prvih ispitivanja osumnjičenika u razdoblju od 28.8.2013.g. do 27.9.2013.g., odnosno da li je u tom razdoblju okrivljenik bio sposoban samostalno štititi svoja prava i interese pred sudom i drugim pravosudnim tijelima, odgovaramo kako nisu dostupni podaci o eventualnom pokretanju postupka lišenja poslovne sposobnosti, a na koji postupak se pitanje odnosi, niti ima podataka o eventualnom poremećaju svijesti, dezorijentiranosti ili utjecaju psihotičnih fenomena koji bi narušili njegove sposobnosti. Njegove inteligencijske sposobnosti bile su sasvim dostatne za davanje iskaza pred sudom ili drugim pravosudnim tijelima tada kao i sada."

7.4. Podneskom od 26. listopada 2015. braniteljica podnositelja prigovorila je dopuni nalaza i mišljenja od 12. listopada 2015. navodeći da je "u potpunosti proturječan samom sebi" te je predložila novo vještačenje po drugom vještaku (listovi 704. - 705. sudskog spisa). Općinski sud u Koprivnici dostavio je navedeni podnesak vještakinji Kudumija-Slijepčević i vještaku Novaliću radi očitovanja. U očitovanju od 14. prosinca 2015. (listovi 721. i 722.) vještaci su naveli:

"1. Postavljanje dijagnoze graničnog intelektualnog funkcioniranja rezultat je provedenih psihologijskih testova u vrijeme provođenja psihijatrijskog vještačenja po kliničkom psihologu (prof. Darko Novalić) kao i utvrđivanje mentalne dobi koja je objašnjena, definirana i napisana.

2. 'Konačni' IQ nije presudan u donošenju zaključnih ocjena kao niti mentalna dob. Bilo koja dijagnoza duševne bolesti ili nedovoljnog duševnog razvoja pa i

shizofrenije nikada ne isključuje automatizmom ubrojivost ili sposobnost davanja iskaza na sudu. 'Što se IQ-a tiče posebno je važno ukazati na proširenu zabludu prema kojoj neka vrijednost IQ-a određuje identično funkcioniranje djeteta koje u svom razvoju još nije doseglo svoj maksimalni IQ i odrasle retardirane osobe čiji je intelektualni razvoj završen i u čije je osobno i socijalno funkcioniranje integrirano njezino cjelokupno životno iskustvo sa svim pozitivnim i negativnim utjecajima na snalaženje u rješavanju svakodnevnih, kao i nekih iznimnih problema kao što je sudski postupak.' (Goreta, 2015).

3. Mentalna dob i inteligencija samo su jedan segment u procjeni ubrojivosti u vrijeme počinjenja kaznenih djela kojima se okrivljenik tereti, kao i u donošenju ocjene sposobnosti okrivljenika da da iskaz. Ljudi znatno niže inteligencije kao i djeca znatno niže dobi (kronološke i mentalne) sposobne su dati iskaz na sudu.

4. U cijelosti ostajemo kod ranije datih odgovora na pitanje suda."

7.5. Na navedenu dopunu braniteljica podnositelja očitovala se u podnesku od 7. siječnja 2016., navodeći da vještaci nisu odgovorili na pitanje je li podnositelj tijekom prvih policijskih ispitivanja i ispitivanja u ODO-u Koprivnica bio sposoban samostalno štiti svoja prava i interese. Pozvala se na presudu ESLJP-a u predmetu *A.K. i L. protiv Hrvatske* (br. 37956/11, presuda od 8. siječnja 2013.), navodeći da iz te presude "proizlazi da osoba sa lakom mentalnom retardacijom i govornom manom (dakle, isto kao okrivljenik) nije mogla pravilno razumjeti puni učinak takvog postupanja i odgovarajuće se zastupati u svom predmetu".

7.6. Na navedeno očitovanje podnositeljeve braniteljice očitovala se vještakinja Kudumija-Slijepčević u podnesku od 25. siječnja 2016., u kojem je navela:

"1. Procjena sposobnosti ispitanika da štiti vlastita prava i interese provodi se po pokretanju izvanparničnog sudskog postupka procjene poslovne sposobnosti dok se u ovom kaznenom predmetu tražilo mišljenje o sposobnosti davanja iskaza. Jedno ne isključuje drugo, odnosno kod pacijenata koji su lišeni u potpunosti poslovne sposobnosti, ne znači da im je oštećena sposobnost davanja iskaza, kao što ne znači da oni koji su lišeni poslovne sposobnosti neubrojivi u slučaju počinjenja nekog od kaznenih djela.

2. Rečenice 'IQ nije presudan u donošenju zaključnih ocjena kao niti mentalna dob' i 'Mentalna dob i inteligencija samo su jedan segment u procjeni ubrojivosti' nisu oprečne. U procjeni su uzeti u obzir svi segmenti važni za donošenje konačne odluke.

3. U cijelosti ostajemo kod ranije datih odgovora na pitanje suda."

7.7. Na navedeno očitovanje vještakinje Kudumija-Slijepčević očitovala se podnositeljeva braniteljica u podnesku od 10. veljače 2016., prigovarajući da je njezin nalaz i mišljenje suprotan praksi ESLJP-a te je predložila da se vještačenje povjeri drugom vještaku.

7.8. Na raspravi održanoj na Općinskom sudu u Koprivnici 9. lipnja 2016. vještakinja Kudumija-Slijepčević u svom je iskazu navela da u cijelosti ostaje kod svoga nalaza i mišljenja te njihovim dopunama i odgovarala na pitanja podnositeljeve braniteljice obrazloživši dodatno svoje do tada iznesene zaključke (listovi 735. - 737. sudskog spisa).

7.9. U podnesku od 7. srpnja 2016. braniteljica podnositelja predložila je da se na raspravi ispita vještak Novalić (psihologijske struke) radi pojašnjenja dijela svoga

nalaza i mišljenja, a posebno u odnosu na mentalnu dob podnositelja sada i od 28. kolovoza 2013. do 27. rujna 2013.

8. Nalogom od 30. siječnja 2017. određeno je provođenje psihijatrijskog vještačenja podnositelja po psihijatrici mr. sc. Suzani Kos (u daljnjem tekstu: vještakinja Kos). Nalogom od 7. ožujka 2017. izmijenjen je nalog od 30. siječnja 2017. na način da se određuje provođenje psihijatrijsko - psihologijskog vještačenja te se uz vještakinju Kos vještačenje povjerava i profesorici psihologije Dunji Krajnović (u daljnjem tekstu: vještakinja Krajnović).

8.1. Vještakinje Kos i Krajnović izvršile su uvid u medicinsku dokumentaciju za podnositelja i sudski spis, pregledale su snimke podnositeljevog ispitivanja u policiji i kod državnog odvjetnika, a obavile su i razgovor s podnositeljem, te su 31. ožujka 2017. svoj nalaz i mišljenje dostavile prvostupanjskom sudu (listovi 750. - 763. sudskog spisa). U njihovom je nalazu i mišljenju, između ostalog navedeno:

"U početku istrage (prva ispitivanja u policiji i na ODO-u) ispitanik je davao odgovore na postavljena pitanja, ukoliko mu nešto nije bilo jasno ispitivač bi to pojasnio pa bi nakon toga ispitanik dao zadovoljavajući odgovor, također se zapaža da se u istražnim ispitivanjima sve bolje snalazio s vremenom savladavši taj dio postupka, ukoliko je smatrao da je nešto u optužbi netočno sam je to u svom iskazu korigirao (primjerice, skrenuo je pozornost na vrijednost novaca koje je zatekao u kutiji na parkiralištu). Način komunikacije s ispitivačima odraz je njegove ličnosti (infantilna, intelektualno skromniji, neuk, odgojno zapušten, slabije govorne ekspresije, ponekad umoran, nezainteresiran i sl.), no ni u kom slučaju ne predstavlja osnovu za nesposobnost za davanje iskaza.

Uvažavajući sve navedeno, ispitanik Grobenski Davor aktualno je raspravno sposoban, kao što je bio sposoban za davanje iskaza u početku svih ovih vještačenjem obuhvaćenih ispitivanja na pregledanih DVD snimkama zatraženih nalogom."

8.2. Na navedeni nalaz i mišljenje braniteljica podnositelja očitovale se u podnesku od 26. travnja 2017., prigovarajući na tom nalazu i mišljenju te navodeći da obrana traži od vještaka da kratko, jasno i nedvojbeno odgovori na pitanje kolika je bila mentalna dob podnositelja u vrijeme spornih ispitivanja, s obzirom na dijagnosticiranu laku mentalnu retardaciju i tadašnju kronološku dob podnositelja od 19 godina i 9 mjeseci.

8.3. Vještakinje Kos i Krajnović ispitane su na raspravi održanoj 22. rujna 2017. (listovi 775. - 777. sudskog spisa), koje su u cijelosti ostale kod svoga pisanog nalaza i mišljenja. U odnosu na primjedbe braniteljice podnositelja na nalaz i mišljenje vještakinja Krajnović očitovale se navodeći:

- da 2013. godine podnositelja nije procjenjivala testovima inteligencije te da stoga ne može odgovoriti na pitanja koja su vezana za procjenu mentalne dobi okrivljenika u vrijeme spornih ispitivanja, a da je neposredno nakon tog razdoblja sačinjen nalaz prof. Marine Štimac od 20. studenoga 2013., u kojem je navedeno da su intelektualne sposobnosti podnositelja na razini lakše mentalne retardacije te da je tijekom ispitivanja bio slabije motiviran, kratkotrajne koncentracije i pažnje; dakle, u tom se nalazu ne navodi mentalna dob podnositelja za navedeno razdoblje,

- da je tijekom vještačenja pregledala DVD snimke zajedno s drugim vještakom te je njihova ocjena odnosno zaključak da je podnositelj bio sposoban za iskazivanje,
- da se podnositelj pri prvom ispitivanju mogao sam braniti, jer iz pregledanih snimki prvog ispitivanja proizlazi da kada mu nešto nije bilo jasno da je pitao za pojašnjenje, a nakon toga pojašnjenja davao je adekvatne odgovore u skladu sa svojim sposobnostima i mogućnostima,
- da je podnositelj pažljivo čitao tekst prvog ispitivanja, a tek onda se potpisao,
- da ne poistovjećuje termin "raspravna sposobnost" i termin "sposobnost da se okrivljenik sam brani", te je pojasnila da se u utvrđivanju raspravne sposobnosti ispituje poimanje ispitanika o funkcioniranju suda, poslovima koje obavljaju članovi u sudskom postupku, verbalne i kognitivne sposobnosti, sposobnost razumijevanja, razumijevanje optužnice, posljedice u ishodu suđenja,
- da disleksija i disgrafija nisu od utjecaja na okolnost da se okrivljenik sam brani,
- da u vještačenjima nije utvrđivala mentalnu dob odraslih osoba s mentalnom retardacijom, uz pojašnjenje da liječnici psihijatri nisu nadležni za ocjenu mentalne dobi svake pojedine osobe, već da je to u nadležnosti psihologa,
- da se mentalna dob koristi isključivo kod djece, odnosno u dječjoj dobi te da se pritom uspoređuje rezultat na testu inteligencije s prosječnom vrijednosti rezultata u dobivenom testu kod ispitanika iste vršnjačke dobi,
- da sugestibilnost i povodljivost nisu okolnosti koje su od utjecaja da se okrivljenik sam brani u kaznenom postupku,
- da je podnositelju pri prvim ispitivanjima trebalo pojašnjenje složenijih riječi te da je trebalo izbjegavati tuđice, a kada su mu se određene stvari pojasnile, da je on davao adekvatne odgovore,
- da je pri prvim ispitivanjima u kolovozu i rujnu 2013. podnositelj mogao shvatiti svoj procesni položaj u skladu sa svojim intelektualnim kapacitetima.

9. Na prijedlog braniteljice podnositelja, na raspravi održanoj 19. prosinca 2017. (listovi 786. - 788. sudskog spisa) ispitan je vještak Novalić, koji je iskazao da ostaje u cijelosti kod svojih pisanih nalaza i mišljenja. Na pitanje braniteljice je li podnositelj u vrijeme prvih ispitivanja, kada je kronološki imao devetnaest (19) godina i devet (9) mjeseci, bio u adekvatnoj dobi i kolika je bila njegova mentalna dob, vještak Novalić uvodno je pojasnio pojam mentalne dobi navodeći sljedeće:

"Mentalna dob je pojam koji se ranije koristio u psihologiji do standardizacije testova inteligencije, po prilici do pedesetih godina dvadesetog stoljeća. Nadalje se mentalna dob kao pojam koristi u medicini, ali ne i u psihologiji kod određivanja mentalne efikasnosti odraslih osoba. U nekim starim testovima inteligencije koji su razvijeni prije pedesetih godina dvadesetog stoljeća mentalna dob se koristi za izražavanje postignuća na testu inteligencije, međutim danas se ti testovi rijetko ili uopće ne primjenjuju pri ispitivanju odraslih osoba. U današnjim suvremenim testovima inteligencije, a pod suvremenim smatram testove koji su standardizirani i razvijeni od 70. godina dvadesetog stoljeća pa na ovamo, mentalna dob ili mentalni uzrast se ne koristi kao pojam za opisivanje postignuća na određenom testu. U suvremenoj psihologiji i to u dijelu koji mi zovemo razvojna psihologija ili dječja psihologija poneki autori još uvijek govore o mentalnoj dobi u stručnoj literaturi. Kada govorimo o mentalnoj dobi odraslih osoba, osoba iznad 18 godina, tada ulazimo u područje medicine, odnosno psihopatologije, gdje se pri opisivanju dijagnostičkih kategorija koristi termin mentalna dob u dijelu međunarodne kategorizacije duševnih bolesti, koji dio se odnosi na mentalnu retardaciju. To je dio koji je označen oznakama F70 - F74.

Te se dijagnostičke kategorije odnose za opis stanja kod osoba sa različitim stupnjevima mentalne retardacije pri čemu se pojam mentalne dobi koristi kao dodatno pojašnjenje kvocijenta inteligencije koji je naveden uz dijagnozu mentalne retardacije.

Razlog tome je da se liječnicima olakša shvaćanje različitih stupnjeva mentalne retardacije ovisno o utvrđenom kvocijentu inteligencije, a koji kvocijent utvrđuju psiholozi kao pomoćna struka psihijatrima i neurolozima. Ističem da se mentalna dob u suvremenoj medicini i suvremenoj psihologiji koristi samo u tome slučaju. Dakle, stupanj inteligencije odnosno stupanj intelektualne efikasnosti odrasle osobe se izražava kvocijentom inteligencije, a ne mentalnom dobi."

9.1. Nastavno, u odnosu na podnositelja, vještak Novalić je naveo:

"U pitanju koje je postavio branitelj da li je okrivljenik u vrijeme prvih ispitivanja 2013. godine bio na nivou mentalne dobi koja odgovara njegovoj kronološkoj dobi mogu reći da je okrivljenik po nalazima mojeg testiranja bio na razini graničnog intelektualnog funkcioniranja koje bi se u medicinskom smislu samo isključivo za potrebe medicine odnosno liječenja ili približavanja kvocijenta inteligencije moglo karakterizirati kao mentalni uzrast iznad 12 godina, ali ne točno koliko, jer se primijenjenim testovima koje sam ja koristio u ovom ispitivanju, odnosno koji se inače koriste za ovakve svrhe, rezultat ne izražava kao mentalna dob.

Na pitanje branitelja da li se mogu odrediti koliko je točno iznosila mentalna dob ispitanika u to vrijeme odgovaram da ne mogu, zato što testovi koji se danas primjenjuju to tako ne izražavaju.

Na upit branitelja o rezultatima psihologijskog testiranja provedenog za potrebe vještačenja održanog dana 27. lipnja 2015. godine, posebno za odstupanje u području mnestičkih funkcija, izvršnih funkcija i viziomotornih sposobnosti, odgovaram da ne mogu točno specificirati koliko iznose ta odstupanja obzirom da ne postoji standardizacija na tim testovima koja bi mi dala odgovore. Na primijenjenim testovima za ispitivanja testova pamćenja odnosno mnestičkih funkcija, za ispitivanjem izvršnih funkcija i za ispitivanja viziomotornih sposobnosti postoji standard utvrđenih koji se očekuju za određenu dob koju bi ispitanik mogao postići, ali ukoliko ispitanik ne postigne standard, bilježi se samo odstupanje od očekivanog bez kvantificiranja tog odstupanja.

Na upit branitelja da li postoji standardizacija i kako se utvrđuje razina uspješnosti očekivana za tu dob odgovaram da postoje norme za odraslu dob, znači za dob iznad 18 godina, ali da se ne mogu odstupanja kvantificirati niti određivati kod pojedinih funkcija ukoliko se radi o starijoj dobi.

Na upit branitelja da li je ispitanik pri tome testiranju zadovoljio norme koje su postavljene za osobe iznad 18 godina ili nije, odgovaram da je u nalazu napisano da su njegova postignuća ispod očekivanog obzirom na kronološku dob te shodno tome potvrđujem da ispitanik nije zadovoljio norme za svoju dob.

Na upit suda da li je ispitanik bio raspravno sposoban u vrijeme prvih ispitivanja odgovaram da jest.

Na upit suda da li je ispitanik raspravno sposoban na današnjoj raspravi odgovaram da je raspravno sposoban na današnjoj raspravi.

Na upit branitelja da se odredi na pitanje mentalne dobi okrivljenika u vrijeme vještačenja pri Zavodu za socijalnu skrb 2012. godine kada je utvrđeno da se ispitanik nalazi na nivou lake mentalne retardacije, pri čemu se citira kvocijent od 50 do 69, odgovaram da se ne mogu odrediti o mentalnoj dobi u to vrijeme obzirom na gornja objašnjenja određivanja rezultata na testovima inteligencije."

d) Osporene presude

10. Prvostupanjskom presudom podnositelj je proglašen krivim:

"1.) što je u vremenu od 13. srpnja 2012. godine pa do 24. rujna 2013. godine u Koprivnici na raznim mjestima na nasilan način ulazio u prostorije raznih vlasnika s ciljem oduzimanja novca i drugih predmeta, pa je tako:

a) tijekom noći 13/14. srpnja 2012. podesni predmet, odvijač, zavukao između ulaznih vrata i dovratka na ulazu u trgovinu, ali vrata nije uspio otvoriti, nakon čega je isti predmet zavukao između okvira prozora, ali ni prozor nije otvorio jer se aktivirao alarmni sustav, radi čega je pobjegao,

b) u vremenu od 01. svibnja 2013. do 29. svibnja 2013. u Koprivnici, Braće Radića 12, u nakani pribavljanja da se okoristi, kroz otvor na drvenoj ogradi kojom je ograđeno dvorište skladišta t.d. 'Tehnika' d.o.o., ušao u dvorište toga društva, zatim se kroz šupu popeo na krov skladišta t.d. 'Tehnika' gdje je skinuo nekoliko crjepova, pa se kroz tako načinjen otvor provukao na tavan, odakle se kroz otvor na tavanu spustio u prizemlje skladišta, gdje je iz prostora kuhinje i WC-a uzeo i za sebe zadržao dvije slavine sa miješalicama za toplu i hladnu vodu, dvije obične slavine, jednu slavinu za hladnu vodu, metalnu redukciju za odvod, sve vrijedno oko 1.000,00 kuna, vlasništvo trgovačkog društva 'Tehnika' d.d. Zagreb,

c) dana 27. kolovoza 2013. oko 16,00 sati u Koprivnici, na Trgu Dr. Tomislava Bardeka br. 1, ušao u spremište Folklornog ansambla Koprivnica, na način da je slomio narbu lokota na ulaznim vratima i udarajući nogom otvorio vrata, a potom kroz tako sačinjen otvor ušao u unutrašnjost odakle je uzeo 400 komada praznih PVC boca i limenki ambalaže s povratnom naknadom u vrijednosti od oko 200,00 kn vl. Folklornog ansambla Koprivnica,

d) 14/15. rujna 2013. tijekom noći, u Koprivnici, na gradskoj tržnici, ušao u kiosk brze prehrane obrta 'Snježana i Sebastien' vl. Sebastiena Sitar, na način da je gurajući rukama otvorio klizni otvor prodajnog pulta i kroz tako sačinjen otvor ušao u unutrašnjost kioska, gdje je nakon pretraživanja uzeo novčanik sa kovanicama u vrijednosti od oko 84,00 kn, vl. Sebastiena Sitar,

e) dana 18/19. rujna 2013. tijekom noći, u Koprivnici, u ulici Frana Galovića 4, ušao u prostorije Udruge matice umirovljenika Koprivnica, na način da je udarajući nogom i svojim tijelom o vrata sa dvorišne strane objekta, vrata otvorio, a zatim kroz tako načinjen otvor ušao u unutrašnjost prostorije, no kako nakon pretraživanja nije pronašao novac, otišao je ništa ne uzevši,

f) točno neutvrđenog dana, ali svakako u vremenskom razdoblju od mjeseca kolovoza do 10. rujna 2013. u Koprivnici, u Dravskoj ulici br. 24, ušao u proizvodnu halu trgovačkog društva 'Unija papir' d.o.o., na način da je sačinio otvor na limenom zidu, kroz koji je ušao u unutrašnjost hale 10. rujna 2013. kada ga je zatekao djelatnik trgovačkog društva 'Unija papir', Božidar Novak, dok je u navedenom razdoblju iz unutrašnjosti hale u jednom navratu prije ovog ulaska uzeo i zadržao za sebe sveukupno 200 kom praznih limenki Al/Fe ambalaže s povratnom naknadom u vrijednosti od oko 100,00 kn, vlasništvo Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost,

g) dana 24. rujna 2013. oko 22,05 u Koprivnici, u ulici Hrvatske državnosti br. 9, na parkirališnom prostoru vi. Hotela Podravina, uz pomoć metalne šipke slomio zaštitni lokot automata za naplatu parkiranja, potom automat otvorio i iz unutrašnjosti uzeo i zadržao za sebe kutiju sa kovanim novcem u iznosu od oko 300,00 kn, vl. Hotela Podravina,

dakle, provaljivanjem da dođe do stvari iz zatvorenih prostorija, tuđe pokretne stvari oduzeo drugome s ciljem da ih protupravno prisvoji,

2.) što je 26. rujna 2013. oko 09,30 sati u Koprivnici, u zgradi PU Koprivničko-križevačke, u prostoriji za smještaj uhićenih osoba rukama potrgao tapecirani dio

madraca, a zatim iz madraca izvadio njegovu ispunu, odnosno spužvu i na taj način PU Koprivničko - križevačkoj pričinio štetu u iznosu od 993,75 kuna,
 dakle, oštetio tuđe stvari,
 čime je počinio, djelom opisanim pod točkom 1. optužnice kazneno djelo protiv imovine - teškom krađom opisano u članku 229. stavak 1. točka 1. KZ/11, sve u svezi članka 52. KZ/11, ...
 djelom opisanim pod točkom 2. optužnice kazneno djelo protiv imovine - oštećenjem tuđe stvari opisano i kažnjivo po članku 235. stavak 1. KZ/11, sve u vezi članka 51. KZ/11."

Za navedena kaznena djela podnositelj je osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od jedne (1) godine i četiri (4) mjeseca, u koju mu je uračunato vrijeme provedeno u istražnom zatvoru od 25. rujna 2013. do 27. studenoga 2013.

10.1. U odnosu na kazneno djelo počinjeno na štetu trgovačkog društva "Tehnika" d.o.o. (točka 1.b izreke) u obrazloženju prvostupanjske presude navedeno je:

"Okrivljenik Davor Grobenski kod prvog ispitivanja naveo je, da je bio pod utjecajem alkohola za vrijeme inkriminiranog događaja pod točkom 1. optužnice, da je išao iz vinograda i nije imao cigarete. Naveo je da je bilo između 02,00 do 03,00 sata ujutro. Došao je do trgovine, probao je odvaliti lokot, ali nije išlo, pa je probao odvaliti staklo, pa ni to nije mogao, te je nakon toga probao probušiti bravu odnosno gumbiće koji drže cilindar, a nakon toga se uključio alarm. Budući da se uključio alarm pobjegao je i nije uzeo ništa, a imao je namjeru uzeti cigarete, alkohol i novac. Drugi puta je pokušao podići rolete i otvoriti prozor, te ući unutra, ali nije uspio jer se nije dalo.

Što se tiče kaznenog djela vezanog uz krađu u TD 'Tehnika' naveo je da je već bio otvor u skladište kroz koji je ušao u štagalj, a iz štaglja u prvu šupu, gdje je odvinuo jedan vijak, ušao je u gornji dio objekta, vrata su već bila razbijena, te je došao do prostorije u kojoj su bile police i ušao u prvi dio tavana, a nakon toga u drugi dio tavana, te kroz otvor u kuhinju i tada je zapravo odvinuo vijak jer se u kuhinju spustio kroz tavan. Znači penjao se po policama odnosno kroz police je ušao na tavan, hodao je po gredama na visini od 4 metra. U kuhinji je skinuo jednu slavinu (pipu) s kliještima, a isto tako je tada uzeo još slavina (pipa) kojih je tamo bilo. Tada ga je zaustavila policija, izvršila legitimiranje i pregledala stvari koje je nosio. Kod sebe je imao neke majice, neke krpe, te 5 komada slavina (pipa), te slavine (pipe) je uzeo u Tehnici, a želio ih je prodati na otpad. Za tih 5 slavina (pipa) prodajom bi ostvario 140,00 kuna otprilike.

(...)

Nadalje, isto tako iz obrane okrivljenika Davora Grobenskog, te čitanjem potvrde o privremenom oduzimanju predmeta što se tiče slavina (pipa) koje su pronađene i privremeno oduzete od okrivljenika, ali isto tako i iskaza saslušanih svjedoka kako Maksimović Branimira, tako i svjedoka Dražena Palfi proizlazi da je okrivljenik zatečen u Svilarskoj ulici u Koprivnici dana 27/28.5.2013. godine. Budući da su svjedoci Palfi i Maksimović djelatnici policije Koprivnica i od ranije im je poznat Davor Grobenski odmah su primijetili da ima na leđima torbu. Okrivljenik je bio trijezan, legitimirali su ga i on im je dobrovoljno dao torbu koju je nosio. Vizualnim pregledom utvrdili su da se u torbi nalazi odjeća, a nakon što je okrivljenik izvadio tu odjeću u torbi su bile slavine (pipe). Kada su ga pitali odakle mu slavine (pipe) nije ništa suvislo odgovorio.

Iz iskaza saslušanog svjedoka Maria Mandića proizlazi da je on bio skladištar TD 'Tehnika'. Da nije dolazio određeno vrijeme u skladište, te kada je došao u skladište, a nakon što ga je policija obavijestila da su kod određene osobe pronađene stvari koje bi mogle potjecati iz toga skladišta, došao je tamo, vidio je da su doista iz

zida maknute slavine (pipe), a kada su mu predočili fotografije od strane djelatnika policije bio je sasvim siguran da su to upravo slavine (pipe) iz toga skladišta jer su to bile slavine (pipe) iz 1982. godine, unikatni modeli kojih više nije bilo tako često i zbog toga ih je odmah i prepoznao. Osim što su bile potrgane slavine (pipe) na više mjesta, počupani su i bili izvađeni ventili na umivaonicima. Počinitelj je ušao kroz krov na kojem je bio skinut crijep koji je bio na visini od 2 do 2,6 m, a ispod toga krova je nadstrešnica koja je znatno niža, a ispod nadstrešnice limena kanta za smeće na koju je očito stao i popeo se do te nadstrešnice do krova i ušao unutra. Na tom mjestu nisu bile postavljene nikakove nadzorne kamere.

Pa kada se ima u vidu priznanje okrivljenika, činjenica da su upravo slavine (pipe) pronađene kod okrivljenika što sud zaključuje čitanjem potvrde o privremenom oduzimanju predmeta, a nadalje i činjenice da je i Mario Mandić kao skladištar TD 'Tehnika' iz čijeg prostora su bile i otuđene te slavine (pipe) nedvojbeno prepoznao slavine (pipe) koje su bile u tom skladištu budući da se dakle radilo kako to svjedok kaže o unikatnim modelima, jer su bile još iz 1982. godine, sud je sa sigurnošću zaključio da je upravo okrivljenik Davor Grobenski od 1.5.2013. do 29.5.2013. godine kroz krov skladišta TD 'Tehnika' sa kojeg je skinuo nekoliko crjepova došao na tavan, ušao u prizemlje skladišta, te je uzeo i zadržao za sebe 2 slavine (pipe) sa miješalicama za toplu i hladnu vodu, 2 obične slavine (pipe), 1 slavinu (pipu) za hladnu vodu, te metalnu redukciju za odvod sve vrijednosti oko 1.000,00 kuna, a vlasništvo TD 'Tehnika' d.d. Zagreb."

10.2. U odnosu na kazneno djelo počinjeno na štetu trgovačkog društva "Jelena trade" (točka 1.a izreke) u obrazloženju prvostupanijske presude navedeno je:

"Analizirajući navode okrivljenika Davora Grobenskog prilikom prvog ispitivanja što se tiče kaznenog djela 13/14.7.2012. godine u kojima on detaljno opisuje da je pokušao ući u trgovinu 'Jelena Trade', da je bio pod utjecajem alkohola, da je želio doći do novca, detaljno je opisao na koji način je pokušao provaliti u trgovinu prvo nasilno otvarajući vrata, a nakon što nije uspio pokušao je uz pomoć odvijača otvoriti prozor, međutim, naveo je da se uključio alarm i da je zbog toga pobjegao.

Pa kada se ima u vidu takovo priznanje okrivljenika i poveže sa zapisnikom o očevidu iz kojeg proizlazi da su oštećenja na vratima rezultat pokušaja okrivljenika da uđe nasilnim putem u trgovinu, a nadalje, činjenica da je okrivljenik u svojoj obrani upravo naveo da je prvo pokušao razvaliti vrata i da nije u tome uspio, što je opet vidljivo i iz zapisnika o očevidu po oštećenjima na vratima, sud zaključuje da je dakle okrivljenik toga 13/14.7.2012. godine podesnim predmetom, a kako on i sam kaže odvijačem pokušao provaliti u trgovinu 'Nikolino 1' vlasništvo TD 'Jelena Trade u Subotici Podravskoj, međutim, budući da se uključio alarm pobjegao je bez da je bilo što uzeo."

10.3. U odnosu na kazneno djelo počinjeno na štetu Folklornog ansambla Koprivnica (točka 1.c izreke) u obrazloženju prvostupanijske presude navedeno je:

"Što se tiče događaja od 27.8.2013. godine i ulaska u spremište Folklornog ansambla Koprivnica u Koprivnici, na Trgu Dr. Tomislava Bardeka 1, naveo je da je bio pripit, da je pio bambuče, a dok je pod utjecajem alkohola ne zna što radi, došao je do zgrade u centru grada koja se nalazi kraj starog Turista. Došao je pijan u dvorište, te je provalio vrata zgrade i uzeo je boce. Vrata je provalio tako što je primio lokot okrenuo ga i narva je pukla. Lokot je stavio na prozor, ušao je unutra u šupu, s time da je još vrata morao provaliti tako što je sjeo na pod i 4 puta nogom udario u vrata. Boce su bile u plastičnim vrećama i to u 4 vreće, te je s tim vrećama otišao u

Lidl i prodao ih je. Za boce je dobio 150,00 kuna. Za novac je kupio Bijeli Marlboro, a ostatak novca je prokockao.

(...)

Nadalje, imajući u vidu obranu okrivljenika u pogledu kaznenog djela na štetu Folklornog ansambla Koprivnica, sam okrivljenik je točno opisao da je došao do zgrade koja se nalazi na trgu s time da je naveo da je to zgrada socijale. Naime, ranije je u toj zgradi u centru grada Koprivnice bio smješten CZSS Koprivnica, pa je upravo zbog toga okrivljenik i rekao da je došao do zgrade socijale. Budući da je sada u istoj zgradi skladište Folklornog ansambla Koprivnica kako to nedvojbeno proizlazi upravo iz tvrdnje okrivljenika koji je doduše kako on to tvrdi bio pod utjecajem alkohola, ali je tvrdio da je uhvatio lokot, da je pukla narva, a nakon toga je udarcem noge otvorio vrata, ušao u unutrašnjost objekta, te uzeo 4 vreće plastičnih boca koje je prodao u Lidlu za 150,00 kuna.

Osim toga iz iskaza svjedoka Marijana Boroše proizlazi da je dan prije obaviješten od susjeda da se jedna mlađa muška osoba kretala po dvorištu i da je upravo zbog toga obišao prostor koji Folklorni ansambl Koprivnica koristi kao skladište, pa je zbog toga pozvao policiju, proveden je očevid i utvrđeno je da su nedostajale 4-5 crnih vreća plastičnih boca, čija vrijednost je negdje oko 200,00 kuna.

Pa imajući u vidu iskaz ovog svjedoka i povezujući ga sa priznanjem okrivljenika, sud je zaključio da je dakle upravo okrivljenik toga 27.8.2013. godine u popodnevnim satima provalio u unutrašnjost objekta Folklornog ansambla Koprivnica na način da je slomio narvu lokota udarajući nogom otvorio vrata, te uzeo 400 komada praznih PVC boca i limenki ambalaže s povratnom naknadnom u vrijednosti od oko 200,00 kuna vlasništvo Folklornog ansambla Koprivnica."

10.4. U odnosu na kazneno djelo počinjeno na štetu obrta "Snježana i Sebastien", vlasnika Sebastiena Sitara (točka 1.d izreke) u obrazloženju prvostupanjske presude navedeno je:

"Što se tiče kaznenog djela na štetu Kioska brze prehrane obrta 'Snježana i Sebastien' u Koprivnici naveo je da je došao na tržnicu pokušao je na tom kiosku pomaknuti prozor 'sim tam' prozor se otvorio, te pogledao u kasu, u njoj nije bilo ništa, pa je kasu zatvorio, pogledao je gore na ormar, te našao crni novčanik gdje je bilo 80,00 kuna, te je to uzeo. Bila je noć. Ušao je dakle unutra kroz prozor koji je otvorio. Nakon što je dakle uzeo taj novčanik i iz njega novac, novčanik je bacio u šahtu, a djelatnici policije su ga zatekli idući dan oko 14,35 sati, te su kod njega pronašli dio novca koji je uzeo u tom kiosku brze prehrane. Iz kioska je uzeo 84,00 kune, točno zna da je toliko novaca bilo jer je prebrajao. Nije naveo niti datum niti vrijeme kada je to bilo.

Isto tako je naveo da je došao do toga kioska te je razbio staklo sa šarafcigerom, te kroz rupu uvukao ruku, tražio je novac, ali novaca nije bilo. U kiosk nije ulazio nego je radio sve sa vanjske strane, ne sjeća se više da bi došao zaštitar, samo je znao da je zaštitar zvao policiju odnosno sjećao se da je tako otprilike bilo.

(...)

Isto tako je sud zaključio da je 14/15.9.2013. godine okrivljenik Davor Grobenski u Koprivnici, na gradskoj tržnici ušao u Kiosk brze prehrane 'Snježana i Sebastien' vlasništvo Sebastiena Sitara. Gurajući rukama otvorio klizni otvor prednjeg pulta i kroz tako sačinjen otvor ušao u unutrašnjost kioska gdje je našao novčanik sa kovanicama u vrijednosti od 84,00 kune kojeg je i uzeo.

Ne samo da je okrivljenik sam priznao da je to počinio, nego i iz potvrde o privremenom oduzimanju predmeta proizlazi da je upravo kod njega i pronađen toga dana novac, za kojeg je rekao da dio potječe upravo iz provale u taj kiosk na tržnici, te je dakle sud zaključio da je okrivljenik navedeni novac otuđio na tržnici u kiosku vlasništvo Sebastiena Sitara i protupravno ga prisvojio."

10.5. U odnosu na kazneno djelo počinjeno na štetu Udruge matice umirovljenika (točka 1.e izreke) u obrazloženju prvostupanjske presude navedeno je:

"Što se tiče kaznenog djela na štetu Udruge Matice umirovljenika iz Koprivnice i ulaska u njihove prostorije, u ulici Frana Galovića 4, naveo je da su vrata bila otvorena, da je uzeo 2 litre vina, i to je bilo prvi puta, a kada je došao drugi puta razvalio je vrata, pogledao po ladicama nije bilo ništa i otišao je. Kada je došao prvi puta na stolu je bila Graševina. Što se tiče dolaska drugi puta kada je razvalio vrata naveo je da je nogom ritnuo po stražnjim vratima od toga objekta, tražio je novac, ali novaca nije bilo i onda je otišao.

(...)

Isto tako je 18/19.9.2013.godine okrivljenik ušao u prostrije 'Udruge Matice umirovljenika' na način da je udario nogom i tijelom u vrata dvorišne strane objekta, uspio ih otvoriti, a nakon što nije pronašao novac, otišao je. Naime, okrivljenik je sam naveo da je tražio novac. Svjedok Zirdum Franjo u svom iskazu potvrdio je da je provala izvršena tako što je provalnik nasilno otvorio stražnja vrata i nije uzeo ništa.

Pa analizom navedenog sud zaključuje da je doista 18/19.9.2013.godine okrivljenik Davor Grobenski ušao nasilnim putem u prostorije Udruge Matice umirovljenika tražeći novac, a kako ga nije našao otišao je ne uzevši ništa. "

10.6. U odnosu na kazneno djelo počinjeno na štetu trgovačkog društva "Unija papir" (točka 1.f izreke) u obrazloženju prvostupanjske presude navedeno je:

"U odnosu na kazneno djelo na štetu 'Unija papira' tvrdio je da je na zidu od ranije postojala rupa, ali da je on zapravo savinuo lim od hale, jer je želio ukrasti boce, ali kako je došao jedan čovjek boce nije uspio ukrasti. Inače, 15 dana ranije je također bio u toj hali iz nje uzeo 200 komada limenki. U tu halu je ušao kroz klizna vrata koja je otvorio tako da je kroz jedan otvor zavukao ruku i odvinuo jedan vijak.

(...)

Što se tiče kaznenog djela na štetu 'Unija papira' ne samo da je okrivljenik u cijelosti priznao da je ulazio u navedeno skladište tako što je sačinio otvor na limenom zidu, te je uzimao i zadržao za sebe 200 komada praznih limenki, ambalaže s povratnom naknadnom u vrijednosti od oko 100,00 kuna, nego navedeno sud zaključuje i iz zapisnika o prepoznavanju (list 314 spisa) iz kojeg proizlazi da je Božidar Novak kao zaposlenik poduzeća 'Unija papir' toga 10.9.2013. godine u jutarnjim satima nakon otključavanja hale zatekao mušku osobu i odmah ju prepoznao kao Davora Grobenski, a isto tako i na policiji istog prepoznao kao osobu koju je zatekao toga dana u hali.

Pa imajući u vidu dakle priznanje okrivljenika, činjenicu da je isti i zatečen od strane djelatnika 'Unija papira' na licu mjesta. Nadalje od toga istog djelatnika prepoznat je i na policiji, pa je sud zaključio da je okrivljenik u vremenskom razdoblju od mjeseca kolovoza do rujna 2013.godine u nekoliko navrata ulazio kao što je to i sam naveo u halu 'Unija papira' iz koje je uzimao limenke i ukupno uzeo 200 komada praznih limenki u vrijednosti od oko 100,00 kuna vlasništvo Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost."

10.7. U odnosu na kazneno djelo počinjeno na štetu Hotela "Podravina" (točka 1.g izreke) u obrazloženju prvostupanjske presude navedeno je:

"Što se tiče kaznenog djela na štetu Hotela 'Podravina' i provala u automat za parkiranje naveo je, da je na rampi uz pomoć metalne šipke slomio lokot na vratima automata, koja su se otvorila te je iz automata uzeo kutiju s kovanicama točnije 300,00 kuna.

(...)

Isto tako je okrivljenik dana 24.9.2013.godine oko 22,00 sata, u Koprivnici, u ulici Hrvatske državnosti 9 na parkirališnom prostoru Hotela 'Podravina' uz pomoć metalne šipke slomio zaštitni lokot automata za naplatu parkiranja, otvorio ga i uzeo sav novac koji je našao, a to je bilo 300,00 kuna.

Ne samo da okrivljenik priznaje prilikom prvog ispitivanja da je to napravio, već iz zapisnika o prepoznavanju osoba proizlazi da je Mirjana Ostojić po stasu, boji i izgledu kose te po odjeći pretpostavila da je upravo okrivljenik osoba koju je zatekla toga 24.9.2013. godine oko 22,00 sata na parkiralištu hotela 'Podravina' kako nešto 'ispretura' po aparatu za naplatu parkiranja (list 309 spisa).

Pa imajući u vidu tu činjenicu i priznanje okrivljenika sud je zaključio da je okrivljenik dakle nasilnim putem otvorio automat za naplatu parkiranja i uzeo 300,00 kuna novaca vlasništvo Hotela 'Podravina'."

10.8. Slijedom navedenog je Općinski sud u Koprivnici ocijenio da je riječ o jednom produljenom kaznenom djelu teške krađe te je u obrazloženju prvostupanjske presude naveo:

"Sud je imajući u vidu sve navedeno zaključio da je okrivljenik Davor Grobenski u inkriminiranom vremenskom razdoblju od 13.7.2012. godine pa do 24.9.2013. godine u Koprivnici na raznim mjestima, na nasilan način ulazio u prostorije raznih vlasnika s ciljem uzimanja novca i drugih predmeta i zapravo da je na taj način ostvario sva bića kaznenog djela teške krađe iz članka 229. stavak 1. točka 1. KZ/11 u svezi članka 52. KZ/11.

Naime, imajući u vidu da je sva kaznena djela počinio na identičan način upravo s ciljem da dođe do novca ili drugih stvari koje bi prodavao sud je smatrao da se u konkretnom slučaju radi o jednom djelu, s time da je sva kaznena djela od kojih su neka ostala i u pokušaju stavio pod kazneno djelo teške krađe.

Naime, radi se o jednom kontinuitetu u vršenju kaznenih djela protiv imovine i sud je smatrao da s obzirom na način izvršenja kaznenog djela, da se radi zapravo o istoj namjeri okrivljenika i zbog toga je i smatrao da se radi o jednom kaznenom djelu.

Okrivljenik je dakle i postupao upravo s ciljem prisvajanja tuđih pokretnih stvari i zbog toga su u radnjama istoga ostvarena sva bića kaznenog djela protiv imovine - teške krađe iz članka 229. stavak 1. točka 1. KZ/11 u svezi članka 52. KZ/11."

10.9. Općinski sud u Koprivnici ocijenio je i da u provedenom postupku nije dokazano da je podnositelj počinio kaznena djela navedena u točkama 1.b i 3.a optužnice, te ih je izostavio iz činjeničnog opisa. Mjerodavni dio obrazloženja glasi:

"Sud je iz činjeničnog opisa optužnice ispustio kazneno djelo pod točkom 1b), zbog toga što ne samo da ni okrivljenik nije u svojoj obrani tvrdio da je 24/25.7.2012. godine pokušao izvršiti provalu u trgovinu 'Nikolino 1', već niti jedan dokaz tijekom postupka na to ne upućuje. Sama činjenica da je u srpnju mjesecu ponovno izvršen pokušaj krađe u navedenu trgovinu ne može biti od utjecaja za donošenje osuđujuće presude da je upravo okrivljenik to počinio zbog toga što je 13/14.7.2012. godine pokušao provaliti u navedenu trgovinu. Okrivljenik se tijekom ovog postupka branio šutnjom.

Prvo ispitivanje okrivljenika što se tiče kaznenog djela pod točkom 1b) optužnice od strane Policijske postaje Koprivnica napravljeno je toliko neprecizno, nejasno, da sud uopće ne može niti u jednom trenutku utvrditi da li je okrivljenik uopće ispitan za to djelo. Za pretpostaviti je da se radi o tome, međutim, radi se o krajnje neprofesionalnom ispitivanju iz kojeg sud nije mogao ništa zaključiti.

Pa dakle, slijedom navedenog iz činjeničnog opisa je ispušeno to djelo, jer tijekom postupka na temelju provedenih dokaza sud nije zaključio da bi okrivljenik

kako to tvrdi ODO u Koprivnici tijekom noći 24/25.7.2012. godine pokušao provaliti u trgovinu 'Nikolino 1' vlasništvo 'Jelena Trade' u Subotici Podravskoj.

Nadalje, sud je isto tako ispustio iz činjeničnog opisa i kazneno djelo pod točkom 3a) optužnice zbog toga što okrivljenik navodi da je on pokušao izvršiti provalu u Kiosk brze hrane 'Snježana i Sebastijan', međutim ne navodeći datum. S obzirom na tu činjenicu kao i činjenicu da se na temelju priznanja okrivljenika ne može bazirati osuđujuća presuda, a drugih dokaza nema koji bi na to upućivali. Sud je isto tako smatrao da tijekom postupka nije dokazano da bi okrivljenik baš toga 30/31.7.2013. godine između 23,30 i 00,00 sati u Koprivnici na gradskoj tržnici ušao u Kiosk brze hrane 'Snježana i Sebastijan' na način da je odvijačem razbio staklo izloga, otvorio dio prozora, otvorio registar kasu pa kada je vidio da u blagajni nema novaca otišao ne uzevši ništa, jer tijekom postupka na temelju provedenih dokaza sa sigurnošću nije utvrđeno baš to da je upravo okrivljenik navedenog dana u navedeno vrijeme počinio ovo djelo i stoga je sud isto ispustio iz činjeničnog opisa."

11. U odnosu na kazneno djelo oštećenja tuđe stvari iz članka 235. stavka 1. KZ-a/11 u vezi s člankom 51. KZ-a/11 (točka 2. izreke) u obrazloženju prvostupanjske presude navedeno je:

"Nadalje, uvidom u fotodokumentaciju očevida (list 526 do 528 spisa) od 26.9.2013. godine vidljivo je da je u prostorijama za zadržavanje lociranim u PU Koprivničko- križevačkoj u Koprivnici, na Trgu Eugena Kumičića 18 potrgan tapecirani dio madraca. Iz njega izvađena ispuna odnosno spužva koja je bačena na pod. Nadalje, iz izvješća Policijske uprave Koprivničko-križevačke proizlazi da je upravo okrivljenik navedenog dana bio smješten u prostorije za zadržavanje i da je prilikom boravka ošteti navedeni predmet. Čitanjem zapisnika o očevidu (list 500 do 501 spisa) proizlazi da je upravo očevid izvršen zbog toga što je spužva koja je bila obložena sa PVC materijalom koja služi kao madrac oštećena, a isto tako iz dojave (list 499 spisa) proizlazi da je u prostorijama za zadržavanje bio upravo Davor Grobenski koji je rukama potrgao navedenu spužvu.

Pa kada se ima u vidu navedeno, činjenica dakle da je upravo okrivljenik bio smješten u navedenoj prostoriji za zadržavanje i da je okrivljenik rukama potrgao spužvu, a prema postavljenom odštetnom zahtjevu (računu Eurospužve d.o.o.) prema kojem je plaćena nova spužva proizlazi da je šteta za PU Koprivničko-križevačku nastupila u ukupnom iznosu od 993,75 kuna.

Na opisani način okrivljenik je ošteti tuđu stvar, te su u radnjama istoga ostvarena sva bića kaznenog djela protiv imovine - oštećenje tuđe stvari iz članka 235. stavak 1. KZ/11."

12. U odnosu na vještačenja podnositelja provedena tijekom postupka po vještacima psiholozima i psihijatrima, te u vezi s tim utvrđenje njegove ubrojivosti i raspravne sposobnosti, u obrazloženju prvostupanjske presude navedeno je:

"Sud je tijekom postupka proveo i vještačenje okrivljenika na okolnost ubrojivosti okrivljenika u vrijeme počinjenja kaznenog djela, postojanje psihičke bolesti, privremene duševne poremećenosti, odnosno kakav je utjecaj njegovo stanje imalo na njegovo shvaćanje vlastitog postupanja i vladanja voljom, nadalje činjenicu da li bi isti mogao ponoviti teže djelo, potrebu za izricanjem sigurnosne mjere, te raspravnu sposobnost.

Svi vještaci kako psihijatri tako i psiholozi i to Domagoj Vidović, Marija Kudumija Slijepčević, Darko Novalić, Suzana Kos, Dunja Krajnović su kako u pismenim nalazima i mišljenjima tako i prilikom saslušanja na raspravi tvrdili da je Davor Grobenski osoba graničnog intelektualnog funkcioniranja s poremećajem ličnosti sklona zlouporabi alkohola, neuka, odgojno zapuštena, ali aktualno raspravno

sposoban, isto tako je bio u mogućnosti iskazivati i prilikom ispitivanja pred ODO u Koprivnici, odnosno pred djelatnicima policije u Koprivnici.

Dakle, imajući u vidu sve te nalaze i mišljenja, koje su dali stalni sudski vještaci kako doktori psihijatrije tako i profesori psihologije, dakle radi se o osobama koje su stručne, a koje su temeljem pregleda okrivljenika, te uvida u sudski spis dali svoje nalaze i mišljenja, koje je sud u cijelosti prihvatio kao stručne, pogotovo imajući u vidu da su svi bili suglasni da je okrivljenik raspravno sposoban, da je bio i je u mogućnosti shvatiti vlastito postupanje i vladanje, čak što više da nema niti uvjeta da mu se izrekne neka od sigurnosnih mjera obaveznog psihijatrijskog liječenja prema Kaznenom zakonu."

13. Protiv prvostupanjske presude podnositelj je po braniteljici podnio žalbu u kojoj je istaknuo da sporni zapisnici o ispitivanju podnositelja u policiji i ODO-u Koprivnica predstavljaju nezakonite dokaze, jer su te radnje provedene bez prisutnosti branitelja, te ih je kao takve bilo nužno izdvojiti kao nezakonit dokaz. Navedeni žalbeni prigovor obrazložen je navodima da je podnositelj u vrijeme ispitivanja imao devetnaest godina, no da je zbog svoga mentalnog hendikepa i medicinske dijagnoze bio na mentalnoj razini prosječnog osamnaestogodišnjaka, pa da je stoga na njega trebalo primijeniti članak 54. Zakona o sudovima za mladež ("Narodne novine" broj 84/11., 143/12., 148/13. i 56/15.; u daljnjem tekstu: ZSM), te da je trebao imati branitelja od prvog ispitivanja do pravomoćnosti presude, jer nije bio sposoban braniti se sam. Također je istaknuo da je počinjena i bitna povreda odredaba kaznenog postupka iz članka 468. stavka 1. točke 11. ZKP-a/08, jer je u konkretnom slučaju došlo do pogrešnog tumačenja, odnosno poistovjećivanja pojmova raspravne sposobnosti optuženika i sposobnosti da se optuženik brani sam. Naveo je i da su razlozi presude kontradiktorni i nejasni u odnosu na priznanje podnositelja i kaznena djela koje je sud ispustio iz činjeničnog opisa.

14. U odnosu na prigovor bitne povrede odredaba kaznenog postupka iz članka 468. stavka 1. točke 7. ZKP-a/08 u obrazloženju drugostupanjske presude navedeno je:

"Naime, prvostupanjski sud je proglasio krivim i osudio optuženika pod toč. 1) izreke za produljeno kazneno djelo teške krađe iz čl. 229. st. 1. toč. 1. KZ/11 u svezi s čl. 52. KZ/11, te pod toč. 2) izreke presude za kazneno djelo oštećenja tuđe stvari iz čl. 235. st. 1. KZ/11.

Međutim, u odnosu na produljeno kazneno djelo teške krađe pod toč. 1) pravilno je prvostupanjski sud ispustio iz činjeničnog opisa kaznenog djela (toč. 1.b) i 3.a) iz optuženog akta) u odnosu na ova kaznena djela, budući da nije dokazano da bi optuženik počinio navedena kaznena djela.

Pogrešno drži žalitelj da je prvostupanjski sud počinio bitnu povredu odredaba kaznenog postupka i da je trebao optuženika osloboditi od optužbe za ova kaznena djela ako smatra da nije dokazano da bi ih počinio optuženik. Radi se o jednom, produljenom kaznenom djelu teške krađe iz čl. 229. st. 1. toč. 1. KZ/11 u svezi s čl. 52. KZ/11, to bi donošenjem presude i u odnosu na kaznena djela opisana pod toč. 1.b) i 3.a) iz optuženog akta prvostupanjski sud inkriminirao optuženiku još dva kaznena djela čime bi prvostupanjski sud povrijedio zakon na štetu optuženika, pa stoga nije ostvarena bitna povreda odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 1. toč. 7. ZKP/08, kao ni povreda zakona iz čl. 469. ZKP/08."

14.1. U odnosu na žalbeni prigovor da se podnositelj tijekom prvih ispitivanja nije bio sposoban sam braniti te da je prema njemu trebalo primijeniti članak 54. ZSM-a, u obrazloženju drugostupanjske presude navedeno je:

"Žalitelj nije u pravu niti kada ističe da je prvostupanjski sud počinio bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 2. ZKP/08. Naime, nesporno je da je u vrijeme ispitivanja optuženik imao 19 godina te da je psihijatrijskim vještačenjem utvrđena laka mentalna retardacija, disleksija, disgrafija te oštećenje govorno-glasovne komunikacije kod optuženika, ali žalitelj gubi iz vida da je provedeno psihijatrijsko vještačenje optuženika na okolnost ubrojivosti *tempore criminis*, postojanja psihičke bolesti, privremene duševne poremećenosti, te sposobnost shvaćanja postupanja i vladanja svojom voljom ..., te raspravne sposobnosti optuženika. Vještaci su iskazali da je prilikom saslušanja na raspravi optuženi Davor Grobenski osoba graničnog intelektualnog funkcioniranja sa poremećajem ličnosti sklona zlouporabi alkohola, neuka, odgojno zapuštena, isto tako da je bio u mogućnosti iskazivati i prilikom ispitivanja na ODO Koprivnica, odnosno pred djelatnicima policije u Koprivnici (str. 11 presude).

Vještaci su suglasni da je optuženik raspravno sposoban, da je bio u mogućnosti shvatiti vlastito postupanje, vladanje i da nema uvjete za izricanje sigurnosne mjere (str. 11 presude).

Slijedom takvog zaključka vještaka, pogrešno drži žalitelj da je trebalo primijeniti čl. 54. Zakona o mladeži i osigurati branitelja optuženiku već pri prvom ispitivanju jer je psihijatrijski vještak utvrdio 'da ispitanik nije zadovoljio norme za svoju dob'.

Primjena Zakona o mladeži odnosi se isključivo na dobnu granicu optuženika, a ne na mentalnu razinu funkcioniranja optuženika, to je po mišljenju ovog drugostupanjskog suda, prvostupanjski sud osnovano utvrdio da je optuženik raspravno sposoban i da njegova sposobnost shvaćanja i vlastitog postupanja nije bila smanjena, a što proizlazi iz nalaza i mišljenja psihijatrijskih vještaka.

Slijedom iznijetog, psihijatrijski vještaci dali su sveobuhvatnu analizu optuženikovih duševnih smetnji u vrijeme počinjenja djela, što je najčešće retrogradno, tako i ocjenu raspravne sposobnosti sukladno čl. 325. ZKP/08, kako u vrijeme počinjenja djela, tako i tijekom ispitivanja. Sukladno čl. 66. st. 1. toč. 1. ZKP/08 i optuženikovom pravu da ima branitelja od prvog ispitivanja ako je nesposoban da se sam brani, u konkretnom slučaju prema nalazu i mišljenju psihijatrijskog vještaka optuženikovo pravo na obranu prilikom prvog ispitivanja nije bilo povrijeđeno.

Okolnosti i detaljan opis, te način iznošenja obrane ne ukazuju na nesposobnost optuženika da se sam brani prilikom prvog ispitivanja, već ukazuje da dobro razumije kako inkriminacije, tako procesnu situaciju i svoja procesna prava, pa stoga nije bilo mjesta primjeni čl. 66. st. 1. toč. 1. ZKP/08 i optuženiku osigurati branitelja."

III. PRIGOVORI PODNOSITELJA

15. Podnositelj smatra da su mu u odnosu na osudu za produljeno kazneno djelo teške krađe povrijeđena ustavna prava zajamčena člancima 14., 26. i 29. stavkom 2. alinejama 3. i 4. Ustava, kao i prava zajamčena člankom 6. stavkom 3. točkom c) Konvencije.

Obrazlažući povrede ustavnih i konvencijskih prava, podnositelj navodi da je 2013. godine prije započinjanja kaznenog postupka ispitan kao osumnjičenik pri čemu nije imao branitelja, a da se na spornim zapisnicima o ispitivanju u policiji i ODO-u Koprivnica - koji po njegovom mišljenju predstavljaju nezakonite dokaze - temelji odluka o njegovoj krivnji. Nadalje ističe da od 2012. godine, kada je imao 18 godina i šest mjeseci, ima dijagnozu lake mentalne retardacije, disleksije, disgrafije i oštećenja glasovno - govorne komunikacije, te da zbog svoje duševne nerazvijenosti

pri spornim ispitivanjima nije mogao samostalno štititi svoja prava, nego mu je trebalo postaviti branitelja na teret proračunskih sredstava.

U ustavnoj tužbi navodi:

"Argumentacija obrane tijekom čitavog postupka bila je slijedeća: Ukoliko podnositelj nije 'punoljetan po pitanju mentalne dobi' tada nije sposoban da se sam brani u kaznenom postupku.

U ranije spomenutim vještačenjima vještaci su mahom utvrđivali da je podnositelj 'raspravno sposoban' kao i da je 'imao mogućnost iskazivati' što uostalom nije niti bilo sporno. Sporno je bilo da li je okrivljenik obzirom na svoju mentalnu dob i obzirom na svoj mentalni hendikep bio sposoban samostalno ocijeniti 'da li mu je u interesu iznositi obranu ili ne'.

Tek na ročištu 19.12.2017.g vještak prof. Darko Novalić 'se odvažio' i na str. 3. par. 2. Zapisnika odgovorio na postavljeno pitanje obrane: 'Na upit branitelja da li je ispitanik pri tome testiranju zadovoljio norme koje su postavljene za osobe iznad 18 godina ili nije, odgovaram da je u nalazu napisano da su njegova postignuća ispod očekivanog na kronološku dob te shodno tome potvrđujem da ispitanik nije zadovoljio norme za svoju dob.'

Kada se takav Nalaz vještaka stavi u vezu sa dostavljenom sudskom praksom (Rješenje ŽS Zagreb br. Kž-315/2015-3 i Presudom Europskog suda za ljudska prava A.K. i L. protiv Hrvatske br. 37965/11) može se uvidjeti da je pravo podnositelja na branitelja teško i grubo povrijeđeno budući on u vrijeme prvih ispitivanja (a i danas) nije bio sposoban da se sam brani u smislu čl. 66. st. 1.1. 1. ZKP-a te u smislu čl. 6.3.c Konvencije i Ustava.

Zanimljivo, isti sud (Županijski sud u Zagrebu) u osporenoj presudi protiv podnositelja u činjenično gotovo istom predmetu zauzima potpuno različito stajalište nego u citiranom Rješenju Kž-315/15. U tom rješenju ŽS Zagreb jasno je razlučio pojmove 'raspravna sposobnost' i 'sposobnost iznošenja obrane' naspram pojma 'sposobnost da se sam brani', a što je naprosto odbio učiniti u konkretnom predmetu Podnositelja.

(...)

Odnosno, prije nego što se za optuženika može reći da se implicitno, svojim ponašanjem, odrekao tako važnog prava iz čl. 6. Konvencije, potrebno je dokazati da je mogao razumno predvidjeti posljedice takve odluke.

Kako je podnositelj osoba sa mentalnim hendikepom koji prilikom prvog ispitivanja 28.08.2013.g nije znao odgovoriti na pitanje 'da li je odlikovan' jer ne zna što je odlikovanje te ne zna odgovoriti na pitanje 'koje zvanje ima' (a što je jasno vidljivo na video-zapisu te dokazne radnje na prvih 8 minuta i 30 sekundi snimke) podnositelj (odnosno njegovi branitelji) smatraju da u njegovom slučaju nisu zadovoljena sva jamstva Konvencije za odricanjem prava na branitelja, odnosno, da je postojala zakonska, Ustavna i Konvencijska (ako ne i moralna) dužnost postavljanja branitelja podnositelju budući on nije sposoban sam se braniti u kaznenom postupku. Osim što to nalaže pravo, to nalažu zdrav razum i osnovno pristojno ophođenje prema osobi sa takvim invaliditetom.

(...)

Takvo postupanje je apsolutno neprihvatljivo sa stanovišta ljudskih prava osoba sa invaliditetom, ali i sa stanovišta ljudskog prava na pravnu sigurnost kao sastavnicu prava na pravično suđenje iz čl. 29. Ustava i čl. 6. Konvencije.

Zaključno u odnosu na povrede čl. 14. st. 2. i čl. 26. Ustava RH:

Podnositelju je uskraćeno pravo na jednakost pred zakonom i pred sudovima, odnosno, u gotovo identičnoj pravnoj situaciji stavljen je u znatno teži pravni položaj, odnosno komparativno sa drugom sličnom pravnom situacijom sudovi su mu priznali znatno manja prava."

IV. MJERODAVNO EUROPSKO I MEĐUNARODNO PRAVO

A. Pravo Europske unije

1. Pravo na informiranje

16. Direktiva 2012/13/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2012. o pravu na informiranje u kaznenom postupku (SL L 142, str. 1.; u daljnjem tekstu: Direktiva o pravu na informiranje), kako proizlazi iz uvodnih izjava 14. i 18. te direktive, temelji se na pravima utvrđenim u Povelji o temeljnim pravima Europske unije (u daljnjem tekstu: Povelja), a osobito njezinim člancima 6., 47. i 48., te na člancima 5. i 6. Konvencije kako ih tumači ESLJP. Pored toga, Direktivom se izričito utvrđuje pravo na informiranje o postupovnim pravima, koje "proizlazi iz sudske prakse" ESLJP-a (uvodna izjava 18.). Članak 1. Direktive o pravu na informiranje pojašnjava da pravo na informiranje ima dva aspekta: informiranje o postupovnim pravima i informiranje o optužbi. U skladu s njezinim člankom 2. stavkom 1. Direktiva o pravu na informiranje primjenjuje se od trenutka kada nadležna tijela država članica obavijeste osobe da su osumnjičene ili okrivljene za počinjenje kaznenog djela. Takvim se osobama moraju žurno pružiti informacije barem o pet postupovnih prava navedenih u članku 3. stavku 1. Direktive o pravu na informiranje, konkretno: pravo pristupa odvjetniku; pravo na besplatan pravni savjet; pravo na informiranost o optužbama; pravo na tumačenje i prevođenje; i pravo na uskraćivanje iskaza. U članku 8. stavku 2. utvrđeno je da osumnjičenici moraju imati pravo pobijati, u skladu s postupcima nacionalnog prava, moguće propuštanje pružanja potrebnih informacija. Navedena direktiva ne bavi se pitanjem kako u bilo kojem naknadnom kaznenom postupku treba postupati s dokazima pribavljenima prije nego što je osumnjičenik obaviješten o svojim postupovnim pravima.

16.1. Direktiva o pravu na informiranje implementirana je u hrvatski pravni sustav Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku ("Narodne novine" broj 145/13., objavljene 6. prosinca 2013.).

2. Pravo na branitelja

17. Direktivom 2013/48/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2013. o pravu na pristup odvjetniku u kaznenom postupku i u postupku na temelju europskog uhidbenog naloga te o pravu na obavješćivanje treće strane u slučaju oduzimanja slobode i na komunikaciju s trećim osobama i konzularnim tijelima (Službeni list Europske unije L 294 od 6. studenoga 2013.; u daljnjem tekstu: Direktiva o pravu na branitelja) utvrđuju se minimalna pravila koja se tiču prava na pristup odvjetniku u kaznenim postupcima i u postupcima za izvršavanje europskog uhidbenog naloga. Time se promiče primjena Povelje, osobito njenih članaka 4., 6., 7., 47. i 48., na temelju članaka 3., 5., 6. i 8. Konvencije kako ih tumači ESLJP (uvodna izjava 12.). Direktiva o pravu na branitelja u svojoj preambuli objašnjava, pozivajući se na praksu ESLJP-a, da ako osoba koja nije osumnjičenik ili okrivljenik, poput svjedoka, postane osumnjičenikom ili okrivljenikom, ta bi osoba trebala biti zaštićena od samooptuživanja i imati pravo na šutnju. U takvim slučajevima, ispitivanje koje provodi tijelo odgovorno za provedbu zakona treba odmah prekinuti i može se nastaviti samo ako je dotična osoba postala svjesna da je osumnjičenik ili okrivljenik i ako je sposobna u potpunosti ostvariti prava predviđena u toj direktivi (uvodna izjava 21.). Pored toga, države članice trebale bi osigurati da osumnjičenici

ili okrivljenici imaju pravo da njihov odvjetnik bude prisutan i da na učinkovit način sudjeluje u ispitivanju koje provodi policija, drugo tijelo odgovorno za provedbu zakona ili pravosudno tijelo, uključujući tijekom sudskih saslušanja (uvodna izjava 25.).

17.1. U članku 2. stavku 1. Direktive o pravu na branitelja utvrđeno je da se prava u Direktivi primjenjuju na: "osumnjičenike ili okrivljenike ... od trenutka kada su im nadležna tijela ..., putem službene obavijesti ili na drugi način, ukazala na to da su osumnjičeni ili optuženi za počinjenje kaznenog djela te neovisno o tome je li im oduzeta sloboda ili ne."

17.2. Članak 3. Direktive o pravu na branitelja, pod nazivom "Pravo na pristup odvjetniku u kaznenom postupku", glasi kako slijedi:

"Pravo na pristup odvjetniku u kaznenom postupku

Članak 3.

1. Države članice osiguravaju da osumnjičenici ili okrivljenici imaju pravo na pristup odvjetniku u takvom trenutku i na takav način da dotičnoj osobi omogućavaju praktično i učinkovito ostvarivanje svojih prava obrane.

2. Osumnjičenici ili okrivljenici imaju pristup odvjetniku bez nepotrebnog odlaganja. U svakom slučaju, osumnjičenici ili okrivljenici imaju pristup odvjetniku od bilo kojeg od sljedećih trenutaka, ovisno o tome koji je od njih najraniji:

(a) prije nego što su ispitani od strane policije ili drugog tijela zaduženih za provedbu zakona ili pravosudnog tijela;

(b) po izvršenju istražne radnje ili radnje prikupljanja dokaza, u skladu sa stavkom 3. točkom (c), od strane istražnih ili drugih nadležnih tijela;

(c) bez nepotrebnog odlaganja nakon oduzimanja slobode;

(d) ako su pozvani na sud nadležan za kaznene postupke, pravovremeno prije nego što se pojave pred tim sudom.

3. Pravo na pristup odvjetniku obuhvaća sljedeće:

(a) države članice osiguravaju da osumnjičenici ili okrivljenici imaju pravo na privatni sastanak i komunikaciju s odvjetnikom koji ih zastupa, uključujući prije ispitivanja od strane policije ili od strane drugog tijela odgovornog za provedbu zakona ili pravosudnog tijela;

(b) države članice osiguravaju da osumnjičenici ili okrivljenici imaju pravo na prisutnost svojega odvjetnika te pravo da on učinkovito sudjeluje u ispitivanju. Takvo je sudjelovanje u skladu s postupcima utvrđenima nacionalnim pravom, pod uvjetom da takvi postupci ne dovode u pitanje učinkovito ostvarenje i bit dotičnog prava. Ako odvjetnik sudjeluje u ispitivanju, činjenica da se takvo sudjelovanje dogodilo bilježi se koristeći postupak bilježenja u skladu s pravom dotične države članice;

(c) države članice osiguravaju da osumnjičenici ili okrivljenici imaju, kao minimum, pravo da njihov odvjetnik prisustvuje sljedećim istražnim radnjama ili radnjama prikupljanja dokaza, ako su te radnje predviđene nacionalnim pravom i ako se od osumnjičenika ili optužene osobe zahtijeva ili joj je dopušteno da posjećuje:

(i) dokazne radnje prepoznavanja;

(ii) suočavanja;

(iii) rekonstrukcije zločina.

4. Države članice nastoje opće informacije učiniti dostupnima kako bi osumnjičenicima ili optuženim osobama olakšale pribavljanje odvjetnika.

Neovisno o odredbama nacionalnog prava u pogledu obvezne prisutnosti odvjetnika, države članice pronalaze potrebne načine osiguravanja da osumnjičenici ili optužene osobe kojima je oduzeta sloboda budu u položaju da učinkovito ostvare svoje pravo na pristup odvjetniku, osim ako su se odrekle tog prava u skladu s člankom 9.

(...)

6. U iznimnim okolnostima i samo tijekom faze koja prethodi sudskom postupku, države članice mogu privremeno odstupiti od primjene prava iz stavka 3. u mjeri u kojoj je to opravdano, s obzirom na posebne okolnosti slučaja, na temelju jednog od sljedećih uvjerljivih razloga:

(a) ako postoji hitna potreba za sprječavanjem ozbiljnih štetnih posljedica po život, slobodu ili fizički integritet osobe;

(b) ako je poduzimanje trenutačnog djelovanja istražnih tijela nužno za sprječavanje značajnih opasnosti za kazneni postupak."

17.3. Članak 12. stavak 2. Direktive o pravu na branitelja obuhvaća pitanje pravnih lijekova i njime se utvrđuje, ne dovodeći u pitanje nacionalna pravila i sustave o prihvatljivosti dokaza, da države članice osiguravaju, u kaznenom postupku, pri ocjenjivanju izjava koje su dali osumnjičenici ili okrivljenici ili dokaza pribavljenih na način da su povrijedili njihovo pravo na odvjetnika ili u slučajevima kad je odstupanje od tog prava bilo odobreno u skladu s člankom 3. stavkom 6. (prethodno citirano), poštovanje prava obrane i poštenost kaznenog postupka.

17.4. Direktiva o pravu na branitelja implementirana je u hrvatski pravni sustav Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku ("Narodne novine" broj 70/17., objavljene 19. srpnja 2017.).

3. Pravo na pravnu pomoć

18. Direktiva 2016/1919/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. listopada 2016. o pravnoj pomoći za osumnjičenike i okrivljenike u kaznenom postupku i za tražene osobe u postupku na temelju europskog uhidbenog naloga (Službeni list Europske unije L 297 od 4. studenoga 2016.; u daljnjem tekstu: Direktiva o pravnoj pomoći), kao drugi dio mjere C Putokaza za jačanje postupovnih prava osumnjičenika ili okrivljenika u kaznenom postupku ima svrhu osigurati upravo učinkovito pravo na pristup branitelju osobama koje nemaju sredstava sami platiti branitelja, a izvire iz Direktive o pravu na branitelja, nadopunjuje ju i samo zajedno s njom čini cjelovit pravni okvir prava na branitelja u pravu Europske unije.

18.1. Direktiva o pravnoj pomoći utvrđuje zajednička minimalna pravila o pravu na pravnu pomoć za osumnjičenike i okrivljenike u kaznenom postupku i tražene osobe na temelju europskog uhidbenog naloga (čl. 1. Direktive). Riječ je o pravnoj pomoći koju je obvezna financirati država u cijelosti ili djelomično, a pod pretpostavkama određenima Direktivom (formalna obrana siromašnih okrivljenika). Sadržaj Direktive o pravnoj pomoći može se sažeti u tri ključna dijela:

1. područje primjene (koje je ipak ograničeno, čl. 2. Direktive);
2. sadržaj prava i provjere za odlučivanje o odobravanju besplatne pravne pomoći te postupak odobravanja (središnji dio Direktive);
3. kvaliteta usluga pravne pomoći i osposobljavanja (čl. 4. Direktive).

18.2. Direktiva se primjenjuje samo na one osobe koje imaju pravo na pristup branitelju u skladu s Direktivom o pravu na branitelja te je to temeljni uvjet za njezinu primjenu. Pored toga kumulativno se zahtijeva da osoba ulazi u jednu od kategorija predviđenu člankom 2. Direktive – da je riječ o (a) osobi lišenoj slobode, (b) osobi kojoj na temelju prava Europske unije ili nacionalnog prava mora pomagati odvjetnik, ili (c) osobi od koje se traži ili kojoj se dopušta prisustvovanje najmanje dokaznoj

radnji prepoznavanja, suočavanja ili rekonstrukcije na mjestu počinjenja kaznenog djela. Jamstva iz Direktive pod jednakim se uvjetima primjenjuju na osobe koje su postale osumnjičenici ili okrivljenici tijekom ispitivanja policije ili državnog odvjetništva, a što je logična posljedica konvencijskog određenja pojma osumnjičenika i okrivljenika u skladu s praksom ESLJP-a. Direktiva se u svakom slučaju primjenjuje na odlučivanje o lišavanju slobode i tijekom njegova trajanja, dok je isključenje od primjene propisano za lakša kažnjiva djela, što se u hrvatskom pravnom sustavu odnosi prije svega na prekršaje, iako ne na sve prekršaje, u skladu s uređenjem članka 2. stavka 4. Direktive.

Direktiva o pravnoj pomoći jamči pravo na pravnu pomoć na teret proračunskih sredstava kako je zajamčeno Konvencijom. Izričito kao kriterije za ostvarenje prava prihvaća nedostatak sredstava za plaćanje pomoći branitelja te interes pravde (članak 4. stavak 1. Direktive). Državama ostavlja znatan prostor za izbor hoće li za odluku o odobravanju pravne pomoći provesti provjeru imovinskog stanja, provjeru osnovanosti zahtjeva ili obje provjere (članak 4. Direktive).

Pri provjeri imovinskog stanja država uzima u obzir sve relevantne i objektivne čimbenike, kao što su: prihod, imovina i obiteljske prilike osobe, troškovi pomoći odvjetnika i životni standard u konkretnoj državi, a sve da bi se utvrdilo nedostaje li osumnjičeniku ili okrivljeniku dovoljno sredstava za plaćanje pomoći odvjetnika (članak 4. stavak 3.). Pri provjeri osnovanosti uzima se u obzir ozbiljnost kaznenog djela, složenost predmeta i težina očekivane sankcije kako bi se utvrdilo nalaže li interes pravde odobravanje pravne pomoći (članak 4. stavak 4.). Međutim, uvjet osnovanosti uvijek je ispunjen kada je osumnjičenik ili okrivljenik izveden pred sud radi odlučivanja o lišenju slobode ili tijekom njegova trajanja (članak 4. stavak 4.). Pravna pomoć mora se odobriti bez nepotrebnog odgađanja, a najkasnije prije prvog ispitivanja osumnjičenika ili okrivljenika.

Direktiva također predviđa pravnu pomoć u postupku na temelju europskog uhidbenog naloga, i to u državi izvršenja i državi izdavanja, pri čemu se može provesti provjera imovinskog stanja, ali nije predviđena provjera osnovanosti.

Znatan iskorak Direktive o pravnoj pomoći u propisivanju je obveze državama članicama da poduzmu potrebne mjere, uključujući mjere financijske naravi, radi osiguravanja učinkovitog sustava pravne pomoći i pravne pomoći koja je odgovarajuće kvalitete, a sve u cilju zaštite pravičnosti postupka.

18.3. Direktiva o pravnoj pomoći implementirana je u hrvatski pravni sustav Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku ("Narodne novine" broj 126/19., objavljene 24. prosinca 2019.).

4. Postupovna jamstva za ranjive osobe u kaznenom postupku

19. Preporuka Europske komisije od 27. studenoga 2013. o postupovnim jamstvima za ranjive osobe osumnjičene ili optužene u kaznenom postupku, 2013/C 378/02 (u daljnjem tekstu: Preporuka Komisije), iako nije obvezujuća, državama ugovornicama pruža smjernice za pristup pitanju ranjivosti, identificiranja ranjivih osoba i jačanja prava ranjivih osoba u kaznenom postupku.

19.1. U točki (16) Preporuke Komisije navedeno je da se upućivanja u preporuci na odgovarajuće mjere za osiguranje učinkovitog pristupa pravosuđu osobama s invaliditetom treba shvaćati u svjetlu ciljeva definiranih u Konvenciji Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom (New York, 13. prosinca 2006.; u daljnjem tekstu: Konvencija o pravima osoba s invaliditetom), a pogotovo u njezinu članku 13., u kojem je navedeno:

"Članak 13.

PRISTUP PRAVOSUĐU

1. Države stranke osigurat će djelotvorni pristup pravosuđu osobama s invaliditetom na jednakoj osnovi s drugim osobama, pa i putem osiguravanja postupovnih i dobi primjerenih prilagodbi kako bi se olakšala njihova djelotvorna uloga, bilo kao izravnih ili neizravnih sudionika, uključujući i svjedočenje, u svim sudskim postupcima, uključujući istražni postupak i druge prethodne faze postupka.

2. Da bi pomogle u osiguravanju djelotvornog pristupa pravdi osobama s invaliditetom, države stranke će promicati odgovarajuću obuku onih koji rade pravosuđu, uključujući policiju i zatvorsko osoblje."

19.2. Konvencija o pravima osoba s invaliditetom i Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom, objavljeni su u "Narodnim novinama – Međunarodni ugovori" broj 6/2007, a u odnosu na Republiku Hrvatsku stupili su na snagu 3. svibnja 2008.

19.3. Bitni dijelovi Preporuke Komisije glase:

"ODJELJAK 1.

PREDMET I PODRUČJE PRIMJENE

1. Ovom se Preporukom pozivaju države članice da ojačaju određena postupovna prava ranjivih osumnjičenih ili optuženih osoba u kaznenom postupku i ranjivih osoba koje podliježu postupku na temelju europskog uhidbenog naloga.

2. Posebna postupovna prava ranjivih osoba trebala bi se primjenjivati od trenutka kada su te osobe osumnjičene da su počinile kazneno djelo. Ta bi se prava trebala primjenjivati do okončanja postupka.

3. Ranjivim se osobama treba omogućiti da u skladu sa svojim najboljim interesima ostvaruju postupovna prava uzimajući u obzir njihovu sposobnost razumijevanja i učinkovitog sudjelovanja u postupku."

"ODJELJAK 2.

IDENTIFICIRANJE RANJIVIH OSOBA

4. Ranjive osobe potrebno je brzo identificirati i prepoznati kao takve. Države članice trebale bi osigurati da sva nadležna tijela mogu upotrijebiti liječnički pregled neovisnog stručnjaka u svrhu identificiranja ranjivih osoba i utvrđivanja stupnja njihove ranjivosti i njihovih posebnih potreba. Stručnjak može dati obrazloženo mišljenje o prikladnosti poduzetih mjera koje su predviđene ili poduzete protiv ranjive osobe."

"ODJELJAK 3.

PRAVA RANJIVIH OSOBA

Nediskriminacija

5. Ranjive osobe ne smiju biti izložene nikakvom obliku diskriminacije u skladu s nacionalnim pravom prilikom ostvarivanja postupovnih prava navedenih u ovoj Preporuci.

6. Postupovna prava ranjivih osoba treba poštovati tijekom kaznenog postupka uzimajući u obzir prirodu i stupanj njihove ranjivosti.

Pretpostavka ranjivosti

7. Države članice trebale bi predvidjeti pretpostavku ranjivosti posebno za osobe s teškim psihološkim, intelektualnim, fizičkim ili osjetilnim oštećenjima ili psihičkim bolestima ili kognitivnim poremećajima, koji im otežavaju razumijevanje i učinkovito sudjelovanje u postupku.

Pravo na informacije

8. Osobe s invaliditetom trebale bi na zahtjev dobiti informacije o svojim postupovnim pravima u njima pristupačnom formatu.

9. Ranjive osobe i, ako je potrebno, njihov pravni zastupnik ili odgovarajuća odrasla osoba, trebaju biti obaviješteni o posebnim postupovnim pravima navedenim u ovoj Preporuci, posebno onima u vezi s pravom na informiranje, pravom na liječničku pomoć, pravom na odvjetnika, poštovanje privatnosti i, ako je prikladno, pravima u vezi s pritvorom prije suđenja.

10. Pravni zastupnik ili odgovarajuća odrasla osoba koju su ranjiva osoba ili nadležno tijelo odredili da pomaže toj osobi moraju biti nazočni u policijskoj postaji ili za vrijeme sudske rasprave.

Pravo na pristup odvjetniku

11. Ako ranjiva osoba ne može razumjeti i pratiti postupak, ne bi se smjela odreći prava na pristup odvjetniku u skladu s Direktivom 2013/48/EU."

B. Međunarodno pravo

20. Članak 14. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima iz 1966. godine (u daljnjem tekstu: Pakt) jamči pravo na pošteno suđenje. U članku 14. stavku 3. točki d. Pakta osobito je utvrđeno da svatko tko je optužen za kazneno djelo ima u punoj jednakosti pravo da mu se sudi u njegovoj prisutnosti i da se brani sam ili uz pomoć službenog branitelja po svom osobnom izboru; da ga se, ako nema svoga branitelja, uputi u pravo na njegov izbor i da mu se uvijek kad to nalažu interesi pravde po službenoj dužnosti dodijeli besplatni branitelj, svaki put kad on nema dovoljno sredstava da plati branitelja.

U nekoliko je predmeta Odbor za ljudska prava utvrdio povredu članka 14. stavka 3. točke (d) Pakta zbog toga što optuženik nije dobio dovoljno informacija o pravu na pravnu pomoć (vidi, na primjer, *Saidova protiv Tadžikistana*, 2004., 964/2001, i *Khoroshenko protiv Ruske Federacije*, 2011., 1304/2004).

V. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO

21. Mjerodavne odredbe ZKP-a:152/08-56/13, koji je bio na snazi u vrijeme spornih ispitivanja podnositelja u policiji i ODO-u Koprivnica, glase

"Članak 5.

(1) Okrivljenik se ima pravo braniti sam ili uz stručnu pomoć branitelja kojega sam izabire iz reda odvjetnika. Ako sam ne uzme branitelja, okrivljeniku će se radi osiguranja obrane postaviti branitelj kad je to određeno ovim Zakonom.

(2) Pod uvjetima koje određuje ovaj Zakon okrivljeniku koji ne može podmiriti troškove branitelja, postaviti će se, na njegov zahtjev, branitelj na teret proračunskih sredstava.

(3) Sud ili drugo državno tijelo koje provodi radnje u kaznenom postupku dužno je prije ispitivanja okrivljenika, poučiti ga o pravu na branitelja i u svezi s braniteljem.

(4) Okrivljeniku se mora osigurati dovoljno vremena i mogućnosti za pripremu obrane."

"2. Branitelj

Članak 65.

(1) Okrivljenik može imati branitelja prije početka i tijekom cijelog kaznenog postupka te postupka o izvanrednim pravnim lijekovima u skladu s ovim Zakonom, kao i u postupku izvršenja kazne, mjera upozorenja ili sigurnosnih mjera sukladno posebnim propisima.

(2) Okrivljenika se prije prvog ispitivanja ili druge radnje za koju to predviđa ovaj Zakon, mora poučiti da ima pravo uzeti branitelja i da branitelj može biti prisutan njegovu ispitivanju.

(...)"

"Članak 66.

(1) Okrivljenik mora imati branitelja pri prvom ispitivanju:

1) ako je nijem, gluh, slijep ili nesposoban da se sam brani,

2) ako se postupak vodi za kazneno djelo za koje je propisan redoviti postupak.

(2) Okrivljenik mora imati branitelja:

(...)

3) od donošenja odluke kojom je protiv okrivljenika određen pritvor ili istražni zatvor,

(...)

(3) Ako u slučajevima kada je obrana obvezna, okrivljenik nije sam uzео ili je ostao bez branitelja, postavit će mu se branitelj po službenoj dužnosti. Branitelja postavlja na prijedlog suda ili državnog odvjetnika, predsjednik suda. Protiv rješenja o postavljanju branitelja žalba nije dopuštena.

(...)"

"3. Pouka o pravima

Članak 239.

(1) Pouka o pravima okrivljenika mora sadržavati obavijest o tome:

1) zašto se okrivljuje i koje su osnove sumnje protiv njega, ako prethodno nije primio nalog o provođenju istrage,

2) da nije dužan iznijeti svoju obranu niti odgovarati na pitanja,

3) da u skladu s odredbom članka 184. stavka 2. točke 1. ovog Zakona ima pravo razgledavanja, prepisivanja, preslikavanja i snimanja spisa i predmeta koji se mogu upotrijebiti kao dokaz,

4) da ima pravo služiti se svojim jezikom, odnosno jezikom koji govori i razumije te pravo na besplatno usmeno i pisano prevođenje u skladu s odredbom članka 8. ovog Zakona,

5) da ima pravo uzeti branitelja po vlastitom izboru ili da će mu se kad to predviđa ovaj Zakon, postaviti branitelj po službenoj dužnosti.

(2) Pouka o pravima se mora dostaviti okrivljeniku uz:

1) nalog o pretrazi,

2) poziv za prvo ispitivanje,

3) nalog o provođenju istrage,

4) poziv za dokazno ročište,

5) rješenje o istražnom zatvoru,

6) nalog o prepoznavanju,

7) nalog o vještačenju prema osobi okrivljenika.

(3) Ako državni odvjetnik ili tijelo koje provodi radnju ustanovi da je pouku o pravima okrivljenik ranije primio utvrdit će to službenom zabilješkom u spisu i neće ponovno dostavljati pouku.

(4) Kad je to propisano ovim Zakonom, tijelo koje provodi radnju po službenoj dužnosti provjerava je li okrivljenik primio pouku o pravima prije otpočinjanja radnje i

ako ustanovi da pouka o pravima nije uručena, zastat će s postupanjem, najprije naložiti uručenje pouke, a tek nakon toga nastaviti s postupkom."

21.1. Mjerodavne odredbe Zakona o kaznenom postupku ("Narodne novine" broj 152/08., 76/09., 80/11., 121/11. - pročišćeni tekst, 91/12. - odluka USRH broj: U-I-448/2009 i dr., 143/12., 56/13., 145/13., 152/14., 70/17., 126/19. i 80/22.; u daljnjem tekstu: ZKP:152/08-80/22), koje su na snazi u vrijeme odlučivanja Ustavnog suda, glase:

"Članak 5.

(1) Okrivljenik se ima pravo braniti sam ili uz stručnu pomoć branitelja kojega sam izabire iz reda odvjetnika. Ako sam ne uzme branitelja, okrivljeniku će se radi osiguranja obrane postaviti branitelj kad je to određeno ovim Zakonom.

(2) Pod uvjetima koje određuje ovaj Zakon okrivljeniku koji ne može podmiriti troškove branitelja, postaviti će se, na njegov zahtjev, branitelj na teret proračunskih sredstava.

(3) Sud ili drugo državno tijelo koje provodi radnje u kaznenom postupku dužno je prije ispitivanja okrivljenika, poučiti ga o pravu na branitelja i u svezi s braniteljem.

(4) Okrivljeniku se mora osigurati dovoljno vremena i mogućnosti za pripremu obrane."

"2. Branitelj

Članak 65.

(1) Okrivljenik može imati branitelja prije početka i tijekom cijelog kaznenog postupka te postupka o izvanrednim pravnim lijekovima u skladu s ovim Zakonom, kao i u postupku izvršenja kazne, mjera upozorenja ili sigurnosnih mjera sukladno posebnim propisima.

(2) Okrivljenika se odmah po uhićenju ili poduzimanju druge radnje za koju to predviđa ovaj Zakon, mora poučiti da ima pravo uzeti branitelja i da branitelj može biti prisutan njegovu ispitivanju. Okrivljenika koji izjavi da ne želi uzeti branitelja, tijelo kaznenog postupka dužno je upoznati na jednostavan i razumljiv način sa značenjem prava na branitelja i posljedicama odricanja od tog prava. Ako okrivljenik i nakon toga ne želi uzeti branitelja, može se nastaviti s poduzimanjem radnje, osim kada okrivljenik po zakonu mora imati branitelja. Odricanje od prava na branitelja mora biti izričito, nedvosmisleno i u pisanom obliku.

(...)"

"Članak 66.

(1) Okrivljenik mora imati branitelja:

1) ako je nijem, gluhi, slijep, gluhoslijep ili nesposoban da se sam brani, od prvog ispitivanja do pravomoćnog dovršetka kaznenog postupka,

(...)

3) od donošenja odluke kojom je protiv njega određen pritvor ili istražni zatvor,

(...)

(3) U slučaju obvezne obrane okrivljeniku će se postaviti branitelj po službenoj dužnosti, ako nema izabranog branitelja niti mu je prethodno postavljen branitelj na teret proračunskih sredstava ili je ostao bez branitelja u tijeku postupka, a sam ne uzme drugog branitelja. Branitelja na prijedlog suda, državnog odvjetnika te policije u slučaju iz članka 208.a ovoga Zakona postavlja predsjednik suda. Protiv rješenja o postavljanju branitelja žalba nije dopuštena."

"Članak 223.

(1) Državni odvjetnik prekida istragu rješenjem ako je okrivljenik zbog zdravstvenih smetnji raspravno nesposoban. Od donošenja rješenja o prekidu, do prestanka zdravstvenih smetnji, okrivljenik mora imati branitelja.

(...)"

"3. Pouka o pravima

Članak 239.

(1) Pouka o pravima okrivljenika mora sadržavati obavijest o tome:

1) zašto se okrivljuje i okolnosti iz kojih proizlazi osnovana sumnja protiv njega, ako prethodno nije primio rješenje o provođenju istrage,

2) da nije dužan iznijeti svoju obranu niti odgovarati na pitanja,

3) da u skladu s odredbom članka 184. stavka 4. i 5. ovog Zakona ima pravo uvida u spis,

4) da ima pravo služiti se svojim jezikom, odnosno jezikom koji govori i razumije te pravo na tumača u skladu s odredbom članka 8. ovog Zakona,

5) da ima pravo uzeti branitelja po vlastitom izboru ili da će mu se kad to predviđa ovaj Zakon, postaviti branitelj po službenoj dužnosti ili na teret proračunskih sredstava ako prema svom imovinskom stanju ne može podmiriti troškove obrane."

"Članak 325.

(...)

(5) Ako je vještačenje određeno radi ocjene okrivljenikove raspravne sposobnosti, vještak će ustanoviti ima li okrivljenik duševne smetnje i dati svoje mišljenje je li sposoban shvatiti prirodu i svrhu kaznenog postupka, razumjeti pojedine procesne radnje i njihove posljedice, sporazumijevati se s braniteljem i davati mu upute.

(...)"

VI. MJERODAVNA SUDSKA PRAKSA

22. Rješenjem Županijskog suda u Zagrebu broj: KŽ 315/2015-3 od 7. travnja 2015., na koje se podnositelj poziva u ustavnoj tužbi, odbijena je žalba državnog odvjetnika protiv rješenja Općinskog kaznenog suda u Zagrebu broj: KO-289/15 od 18. ožujka 2015., kojim je iz spisa, kao nezakoniti dokaz, izdvojen zapisnik o prvom ispitivanju okrivljenika pred općinskim državnim odvjetnikom od 13. siječnja 2015. i snimka tog ispitivanja. Mjerodavni dio obrazloženja glasi:

"Nije u pravu žalitelj kada u žalbi tvrdi da je optuženi, prema nalazu i mišljenju psihijatrijskog vještaka, bio sposoban da se sam brani te stoga nije morao imati branitelja prilikom prvog ispitivanja.

Kada se poziva na nalaz i mišljenje psihijatrijskog vještaka dr. Ž. M. žalitelj selektivno citira pojedine dijelove njegova iskaza u kojima je vještak, na pitanje državnog odvjetnika, naveo da je optuženik mogao odgovarati na pitanja ODO-a, da je bio raspravno sposoban te je mogao iznijeti svoju obranu na svoj način, međutim, zanemaruje da je vještak isto tako eksplicitno iskazao da je optuženik mentalno retardirana osoba i globalno razumije procesnu situaciju i inkriminaciju te mu je potrebno postaviti branitelja. Osim toga pregledom snimke prvog ispitivanja prvostupanjski sud je utvrdio da prilikom davanja osobnih podataka optuženik nije znao kada je rođen, nije završio školu i ne zna čitati i pisati, što su osnove pismenosti neke osobe.

Prema tome, to što je vještak utvrdio da je optuženi H. H. raspravno sposoban, ne znači i da je sposoban da se adekvatno sam i brani u kaznenom postupku u kojem mu se stavlja na teret počinjenje dva kaznena djela - razbojnička

krađa i teška krađa. Naime, kad zakonodavac u čl. 66. st. 1. ZKP/08 propisuje u kojim situacijama okrivljenik u kaznenom postupku mora imati branitelja, tada polazi od prosječnog čovjeka, čije su intelektualne i ostale tjelesne funkcije uredne, pa se stoga ne dovodi u pitanje mogućnost potpunog shvaćanja njegovog procesnog položaja kao i posljedice radnji koje je poduzeo.

U ovom slučaju, kako je to pravilno utvrdio prvostupanjski sud, zbog mentalne retardacije i smanjenih intelektualnih mogućnosti te činjenice da je nepismena osoba, optuženi H. H. prilikom prvog ispitivanja nije bio sposoban da u dovoljnoj mjeri sam procijeni njegova prava u ovom postupku te bez pomoći branitelja, kao stručne osobe, donese procesne odluke koje će za njega biti korisne i učinkovite, posebno jer je, kako je to vještak utvrdio, sugestibilan i povodljiv.

Prema tome, pravilno je sud prvog stupnja, temeljem čl. 431. st. 3. u vezi čl. 10. st. 2. toč. 3. ZKP/08, kao nezakonite dokaze iz spisa predmeta izdvojio zapisnik o prvom ispitivanju optuženog H. H. pred ODO u Zagrebu dana 13. siječnja 2015. godine, kao i snimku tog ispitivanja, iz razloga jer optuženi, budući je nesposoban da se sam brani, nije imao branitelja, kako je to propisano u čl. 66. st. 1. ZKP/08.

Iz izloženih razloga, a s obzirom da nije utvrđeno postojanje povreda zakona koje drugostupanjski sud povodom žalbe, temeljem čl. 494. st. 4 ZKP ('Narodne novine' broj 152/08, 76/09, 80/11, 91/12 - odluka Ustavnog suda, 143/12, 56/13, 145/13 i 152/14 - dalje u tekstu: ZKP/08), ispituje po službenoj dužnosti, temeljem čl. 494. st. 3. ZKP/08, valjalo je žalbu državnog odvjetnika odbiti kao neosnovanu."

VII. OCJENA USTAVNOG SUDA

23. Polazeći od navoda ustavne tužbe, Ustavni sud razmatrao ju je s aspekta članaka 29. stavaka 1. i 2. alineje 4. Ustava te članka 6. stavaka 1. i 3. točke c) Konvencije koji (u relevantnim dijelovima) glase:

"Članak 29.

Svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama, ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela.

U slučaju sumnje ili optužbe zbog kažnjivog djela osumnjičenik, okrivljenik ili optuženik ima pravo:

(...)

- da se brani sam ili uz branitelja po vlastitom izboru, (...),

(...)"

"Članak 6.

1. Radi utvrđivanja svojih prava i obveza ... u slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo protiv njega svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj. (...)

(...)

3. Svatko optužen za kazneno djelo ima najmanje sljedeća prava:

(...)

c) da se brani sam ili uz branitelja po vlastitom izboru, (...)

(...)"

A. Načelna stajališta

a) *Pravo na branitelja kao element prava na pošteno suđenje*

24. Pravo je svakoga optuženog za kazneno djelo da ga učinkovito brani odvjetnik, iako ono nije apsolutno, jedno je od temeljnih značajki pravičnog suđenja

(usp. s odlukama Ustavnog suda broj: U-III-4969/2016 od 19. ožujka 2020. i broj: U-III-1888/2018 od 19. ožujka 2020. /www.usud.hr/; te predmetima ESLJP-a *Simeonovi protiv Bugarske* [Vv], br. 21980/04, § 112., presuda od 12. svibnja 2017.; *Šebalj protiv Hrvatske*, br. 4429/09, § 250., presuda od 28. lipnja 2011.; *Dvorski protiv Hrvatske* [Vv], br. 25703/11, § 76., presuda od 20. listopada 2015.; *Salduz protiv Turske* [Vv], br. 36391/02, § 51., presuda od 27. studenoga 2008.; te *Mađer protiv Hrvatske*, br. 56185/07, § 160., presuda od 21. lipnja 2011.).

24.1. Pravo na branitelja postaje primjenjivo čim postoji "optužba za kazneno djelo" u smislu koje je tom pojmu dala praksa ESLJP-a, a to je od trenutka kada nadležno tijelo službeno obavijesti osobu o sumnji da je počinila kazneno djelo ili od trenutka kada su na njezinu situaciju značajno utjecale radnje koje su ta tijela poduzela kao rezultat te sumnje (v. *Beuze protiv Belgije*, [Vv], br. 71409/10, § 119., presuda od 9. studenoga 2018.). To pravo postaje primjenjivo osobito od trenutka uhićenja osumnjičenika, bez obzira na to je li ta osoba ispitana ili nona nije ispitana ili sudjeluje u bilo kojoj drugoj istražnoj mjeri tijekom relevantnog razdoblja (v. *Beuze protiv Belgije*, navedeno, § 124., i *Simeonovi protiv Bugarske*, navedeno, §§ 111., 114. i 121.).

24.2. Branitelj je procesni pomoćnik okrivljenika koji svojim pravnim znanjem i procesnom vještinom pomaže okrivljeniku u pronalaženju i utvrđivanju činjenica u njegovu korist, primjeni propisa koji su za okrivljenika najpovoljniji te korištenju procesnih prava. Pomaganjem okrivljeniku branitelj uklanja nedostatke stvarnih mogućnosti obrane u usporedbi s državnim odvjetnikom kao ovlaštenim tužiteljem, ostvarujući tako postulat "jednakosti oružja" i druge elemente načela "pravičnog suđenja" iz članka 29. stavaka 1. i 2. Ustava i članka 6. stavaka 1. i 3. Konvencije (usp. s odlukom Ustavnog suda broj: U-III-2173/2020 od 24. lipnja 2020. /"Narodne novine" broj 92/20./). Navedena prava nisu cilj sama sebi, nego je njihov cilj doprinijeti osiguravanju poštenosti kaznenog postupka kao cjeline (v. *Beuze protiv Belgije*, navedeno, § 124., i *Ibrahim i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, [VV], br. 50541/08 i 3 druga predmeta, §§ 251. i 262., presuda od 13. rujna 2016.)

b) Primjena u istražnim postupcima, sadržaj i glavni ciljevi prava na branitelja

25. ESLJP je u svojoj presudi *Dvorski protiv Hrvatske* (navedeno, § 76.) ponovio svoje stajalište, postavljeno u presudi velikog vijeća *Salduz protiv Turske* (navedeno, § 50.), prema kojem, čak i ako je prvenstvena svrha članka 6. Konvencije, u onoj mjeri u kojoj se odnosi na kaznene postupke, osiguranje poštenog suđenja pred sudom nadležnim za odlučivanje o optužnici, ne slijedi da navedeni članak nema nikakvu primjenu u istražnim postupcima. Stoga članak 6. Konvencije – a posebno njegov stavak 3. – može biti mjerodavan prije nego što se predmet uputi na suđenje ako, i u onoj mjeri u kojoj, poštenost suđenja može biti ozbiljno ugrožena početnim nepridržavanjem njegovih odredaba. Kako je ESLJP već odlučio u svojim prethodnim presudama, pravo opisano u članku 6. stavku 3. točki c) Konvencije jedan je element, među ostalima, koncepta poštenog suđenja u kaznenim postupcima sadržanog u članku 6. stavku 1. (v. *Imbrioscia protiv Švicarske*, br. 13972/88, § 38., presuda od 24. studenoga 1993., i *Salduz protiv Turske*, navedeno, § 50.)

25.1. Radi ostvarenja prava na obranu, okrivljenik bi u redovnim okolnostima trebao imati učinkovitu pomoć odvjetnika od početnih faza postupka jer ponašanje i postupci

okrivljenika u početnoj fazi policijskog ispitivanja mogu za njegovu obranu imati posljedice u bilo kojoj kasnijoj fazi kaznenog postupka (v. *Dvorski protiv Hrvatske*, navedeno, § 77. i *Salduz protiv Turske*, navedeno, § 52.).

25.2. Vezano uz opseg i sadržaj prava na branitelja pri ispitivanju u policiji značajan je predmet ESLJP-a *Beuze protiv Belgije* (navedeno, v. točku 23.1. obrazloženja ove odluke). U tom je predmetu podnositelj zahtjeva, pozivajući se na članak 6. stavak 1. i stavak 3. točku c. Konvencije, kao prvo, tvrdio da je bio lišen prava na branitelja dok je bio u policijskom pritvoru, a da pritom nije dobio dovoljno informacija o svojem pravu na šutnju i svojem pravu da ne bude prisiljen inkriminirati samoga sebe, i drugo, da nije imao pomoć branitelja tijekom razgovora s policijom koji su uslijedili, kada ga je ispitivao istražni sudac i drugih istražnih radnji tijekom istrage (v. *Beuze protiv Belgije*, navedeno, § 3.). ESLJP je naveo da taj predmet, između ostalog, postavlja pitanja koja se tiču sadržaja i opsega prava na pristup branitelju, primjećujući da se od presude u predmetu *Salduz protiv Turske* njegova sudska praksa razvijala postupno i da su obrisi toga prava bili definirani u odnosu na prigovore i okolnosti konkretnih slučajeva koji su se pred tim sudom pojavljivali (v. *Beuze protiv Belgije*, navedeno, § 117.).

25.2.1. ESLJP je u toj presudi utvrdio glavne ciljeve prava na pristup branitelju, a to su sljedeći: sprječavanje pogrešne primjene prava i, prije svega, ispunjenje ciljeva iz članka 6. Konvencije, osobito jednakosti stranaka u postupku između istražnih tijela ili tijela kaznenog progona i okrivljenika; protutežu ranjivosti osumnjičenika u policijskom pritvoru, posebno istaknuvši da ranjivost osumnjičenika može biti pojačana sve složenijim zakonodavstvom o kaznenom postupku, osobito s obzirom na pravila kojima se uređuje pribavljanje i upotreba dokaza; temeljnu zaštitnu mjeru protiv policijske prisile i zlostavljanja osumnjičenika; osiguravanje poštovanja prava okrivljenika da ne inkriminira sam sebe i prava da se brani šutnjom (v. *Beuze protiv Belgije*, navedeno, §§ 125. - 128.).

25.2.2. U istom je predmetu također razjašnjen sadržaj prava na pristup branitelju. Valja razlikovati dvije minimalne pretpostavke toga prava, a to su pravo na kontakt i savjetovanje s braniteljem prije obavijesnog razgovora i fizičku prisutnost odvjetnika na prvom obavijesnom razgovoru s policijom i svakom daljnjem ispitivanju u stadiju postupka prije rasprave (v. *Beuze protiv Belgije*, navedeno, §§ 131. - 134.).

c) Kriterij "uvjerljivih razloga"

26. Kako bi pravo na pošteno suđenje ostalo praktično i učinkovito, članak 6. stavak 1. Konvencije zahtijeva da, u pravilu, pravo na branitelja treba osigurati od prvog policijskog ispitivanja osumnjičenika, osim ako u svjetlu posebnih okolnosti svakog predmeta proizlazi postojanje uvjerljivih razloga da se ograniči ovo pravo (*Salduz protiv Turske*, navedeno, § 55., i *Šebalj protiv Hrvatske*, navedeno, § 250.). Čak i kada uvjerljivi razlozi mogu iznimno opravdati uskraćivanje prava na branitelja, takvo ograničenje - bez obzira na njegovo opravdanje - ne smije neopravdano ugroziti prava okrivljenika na temelju članka 6. Konvencije. Prava na obranu u načelu će biti nepovratno ugrožena kada se inkriminirajuće izjave dane tijekom policijskog ispitivanja bez pristupa branitelju upotrebljavaju za donošenje osuđujuće presude (v. *Šebalj protiv Hrvatske*, navedeno, § 250.; *Dvorski protiv Hrvatske*, navedeno, § 80.;

Salduz protiv Turske, navedeno, §§ 55. - 57., i *Panovits protiv Cipra*, br. 4268/04, § 66, presuda od 11. prosinca 2008..

26.1. Kriterij uvjerljivih razloga je strog: uzimajući u obzir temeljnu prirodu i važnost ranog pristupa odvjetniku, osobito pri prvom ispitivanju osumnjičenika u policiji, ograničenja pristupa odvjetniku dopuštena su samo u iznimnim okolnostima, moraju biti privremenog karaktera i moraju se temeljiti na pojedinačnoj ocjeni posebnih okolnosti predmeta (v. *Beuze protiv Belgije*, navedeno, § 142.).

26.2. Činjenica da postoji opće i obvezno ograničenje prava na pristup odvjetniku, koje ima zakonsku osnovu, ne uklanja potrebu da nacionalna tijela utvrde, putem pojedinačne ocjene i ocjene specifične za pojedini predmet, postoje li uvjerljivi razlozi (v. *Beuze protiv Belgije*, navedeno, § 142.). Postojanje hitne potrebe za sprječavanjem ozbiljnih štetnih posljedica za život, slobodu ili fizički integritet u određenom slučaju može predstavljati uvjerljiv razlog za ograničavanje pristupa odvjetniku u smislu članka 6. Konvencije (v. *Ibrahim i drugi*, navedeno, § 259., i *Simeonovi protiv Bugarske*, navedeno, §117., *Beuze protiv Belgije*, navedeno, § 143.).

d) Odricanje od prava na branitelja

27. ESLJP je utvrdio da članak 6. Konvencije ni slovom ni svojim duhom ne sprječava osobu da se vlastitom voljom, bilo izričito bilo prešutno, odrekne prava na pošteno suđenje. Međutim, takvo odricanje, da bi bilo valjano u smislu Konvencije, mora biti utvrđeno na nedvosmislen način i ne smije biti suprotno bilo kojem važnom javnom interesu i mora biti praćeno minimalnim jamstvima koja su razmjerna njegovoj važnosti (v. *Šebalj protiv Hrvatske*, navedeno, § 255.; i *Sejdovic protiv Italije* [VV], br. 56581/00, §. 86., presuda od 1. ožujka 2006.).

27.1. S tim u vezi, ESLJP je u predmetu *Pishchalnikov protiv Rusije* (br. 7025/04, §§ 77. - 79., presuda od 24. rujna 2009.) utvrdio kriterije prema kojima se prosuđuje valjanost odricanja od prava na branitelja u smislu Konvencije, navodeći da odricanje od toga prava mora biti utvrđeno na nedvosmislen način i popraćeno minimalnim zaštitnim mjerama razmjernim njegovoj važnosti (v. *Sejdović protiv Italije*, navedeno, § 86.; *Kolu protiv Turske*, br. 35811/97, § 53., presuda od 2. kolovoza 2005., i *Colozza protiv Italije*, br. 9024/80, § 28., presuda od 12. veljače 1985.). Odricanje od prava na branitelja ne samo da mora biti dobrovoljno, već mora također predstavljati svjesno i inteligentno odustajanje od prava. Prije nego što se za okrivljenika može reći da se implicitno, svojim ponašanjem, odrekao važnog prava iz članka 6. Konvencije, mora se utvrditi da je mogao razumno predvidjeti kakve će biti posljedice njegova ponašanja (v. *Talat Tunç protiv Turske*, br. 32432/96, § 59., presuda od 27. ožujka 2007., i *Jones protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 30900/02, odluka od 9. rujna 2003.). Nadalje, ESLJP je u presudi *Pishchalnikov protiv Rusije* istaknuo da je pravo na branitelja, kao jedna od temeljnih sastavnica pojma poštenog suđenja, a ujedno i pravo koje osigurava učinkovitost ostalih predviđenih jamstava članka 6. Konvencije, najbolji primjer onih prava koja zahtijevaju posebnu zaštitu standarda svjesnog i inteligentnog odricanja. Nije isključeno da se okrivljenik, nakon što je prvotno upoznat sa svojim pravima, može valjano odreći svojih prava i odazvati se ispitivanju. Međutim, ESLJP pritom snažno ističe da su potrebne dodatne mjere zaštite kada okrivljenik zatraži da ga brani odvjetnik, jer ako nema odvjetnika manje su mu

mogućnosti da bude obaviješten o svojim pravima te je posljedično manja i mogućnost da će ona biti poštovana.

e) Pravo na branitelja na teret proračunskih sredstava

28. U predmetu ESLJP-a *Prežec protiv Hrvatske* (br. 48185/07, § 23., presuda od 15. listopada 2009.) podnositelj zahtjeva tvrdio je da je zbog svoga duševnog stanja trebao biti zastupan tijekom cijelog kaznenog postupka koji se vodio protiv njega, te da su, s obzirom na to da nije mogao podmiriti troškove branitelja, interesi pravde zahtijevali da mu se dodijeli branitelj na teret proračunskih sredstava već na početku suđenja. ESLJP je u tom predmetu utvrdio da je pravo svakog tko je optužen za kazneno djelo da se učinkovito brani uz pomoć odvjetnika, koji mu se dodjeljuje po službenoj dužnosti ako je potrebno, iako nije apsolutno, jedno od osnovnih obilježja poštenog suđenja (v. *Prežec protiv Hrvatske*, navedeno, § 28.). U članku 6. stavku 3. točki c) Konvencije nije pobliže određen način ostvarivanja toga prava. Prema tome, države ugovornice same biraju sredstva kojima osiguravaju da to pravo bude zajamčeno u njihovim pravosudnim sustavima, a zadatak ESLJP-a je samo utvrditi je li način koji su odabrale u skladu sa zahtjevima poštenog suđenja (v. *Imbrioscia protiv Švicarske*, navedeno, § 38.; *Salduz protiv Turske*, navedeno, § 51., i *Prežec protiv Hrvatske*, navedeno, § 28.).

28.1. Točka c) članka 6. stavka 3. Konvencije vezuje uz to pravo dva uvjeta, a to su nedostatnost financijskih sredstava za plaćanje troškova zastupanja po odvjetniku i interes pravde (v. *Prežec protiv Hrvatske*, navedeno, § 29.).

28.1.1. U odnosu na prvi uvjet - nedostatak financijskih sredstava - teret dokaza je na osumnjičeniku ili okrivljeniku koji tvrdi da nema financijskih sredstava. ESLJP je u više svojih odluka utvrdio da nije ni nerazumno ni protivno Konvenciji da se od osumnjičenika ili okrivljenika traži da podnese zahtjev za besplatnu pravnu pomoć te da dokaže da ispunjava uvjete za njezino odobravanje (v. *D.L. protiv Njemačke*, br. 18297/13, § 29., presuda od 22. studenoga 2018., i *Chukayev protiv Rusije*, br. 36814/06, §§ 116. - 117., presuda od 5. studenoga 2015.). Pritom treba razlikovati situaciju kada je zahtjev za besplatnu pravnu pomoć odbijen i kada nije ni podnesen, pri čemu će odgovornosti države doći u obzir samo iznimno (v. *D.L. protiv Njemačke*, navedeno, § 29.). Sudskom praksom ESLJP-a nije definirano što se smatra nedostatnim financijskim sredstvima, nego je odlučivanje o tome prepušteno državama. Za ocjenu ima li osumnjičenik ili okrivljenik dostatna financijska sredstva ključna je njegova osobna situacija i gospodarsko i socijalno stanje u određenoj državi (v. *Škubonja protiv Hrvatske*, br. 27767/13, §§ 30. - 37., odluka od 19. svibnja 2015., u odnosu na utvrđenje da podnositelj nije pretrpio značajnu štetu, a u dijelu o financijskom teretu v. odluke ESLJP-a citirane u § 32.).

28.1.2. U odnosu na drugi uvjet - interes pravde, potrebno je uzeti u obzir niz čimbenika, pa se tako ocjena donosi s obzirom na činjenice predmeta u cjelini, uzimajući u obzir težinu kaznenog djela za koje se okrivljenik tereti, težinu moguće kazne, složenost predmeta i osobnu situaciju podnositelja (v. *D.L. protiv Njemačke*, navedeno, § 28., i *Mikhaylova protiv Rusije*, br. 46998/08, presuda od 15. studenoga 2015.). U načelu, u slučajevima u kojima osumnjičeniku ili okrivljeniku prijeti lišenje slobode interes pravde zahtijeva pravnu pomoć branitelja (v. *Quaranta protiv Švicarske*, br. 12744/87, § 34., presuda od 24. svibnja 1991.; *Benham protiv*

Ujedinjenog Kraljevstva, br. 19380/92, § 61., presuda od 10. lipnja 1996., i *Talat Tunç protiv Turske*, br. 32432/96, § 56., presuda od 27. ožujka 2007.). Također značajna može biti i činjenica da se u postupku odlučuje i o imovinsko - pravnom zahtjevu (v. *Zdravko Stanev protiv Bugarske*, br. 32238/04, § 39., presuda od 6. studenoga 2012.). Ako osumnjičenik ili okrivljenik ne može sam snositi troškove obrane po branitelju, moraju se osigurati proračunska sredstva. Pritom se mogućnost određivanja branitelja na teret proračunskih sredstava ne može vezati isključivo uz visinu zapriječene kazne zatvora, nego takva mogućnost treba postojati i u slučajevima u kojima je moguće izreći samo novčanu kaznu (v. *Mikhaylova protiv Rusije*, navedeno, §§ 82., 96. - 102., i *Zdravko Stanev protiv Bugarske*, navedeno, § 38.).

28.2. Nadalje, interes pravde razmatra se u kontekstu moguće koristi koju bi osumnjičenik ili okrivljenik imao od zastupanja po branitelju, a ne u kontekstu toga je li pretrpio stvarnu štetu time što mu nije odobren branitelj na teret proračunskih sredstava (v. *Zdravko Stanev protiv Bugarske*, navedeno, § 40., i *Artico protiv Italije*, br. 6694/74, §§ 34. - 35., presuda od 14. svibnja 1980.). Osobna situacija osumnjičenika ili okrivljenika odnosi se i na njegovu sposobnost da se sam brani u postupku, što je nužno povezano s kaznenim djelom za koje ga se tereti te složenošću činjeničnih i pravnih pitanja koja se otvaraju, pri čemu su obrazovanje ili zanimanje osumnjičenika ili okrivljenika relevantni za ocjenu (v. *Mikhaylova protiv Rusije*, navedeno, §§ 91. i 97., i *Zdravko Stanev protiv Bugarske*, navedeno, § 40.).

28.3. U slučajevima uskrate prava na branitelja (tzv. *denial of acces*) kriterij za ocjenu postupanja države jest kriterij "vrlo uvjerljivih razloga", za razliku od kriterija "relevantnih i dostatnih razloga", koji se primjenjuje kao blaži u slučajevima u kojima se pojavljuje pitanje branitelja po vlastitom izboru (v. *Dvorski protiv Hrvatske*, navedeno, § 81., i *Almaši protiv Srbije*, br. 21388/15, §§ 106. - 108., presuda od 8. listopada 2018.).

f) Kriteriji za ocjenu je li zbog uskrate prava na branitelja ugrožena pravednost postupka kao cjeline

29. ESLJP je 2016. godine u predmetu *Ibrahim i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (navedeno, § 262.) utvrdio da izostanak uvjerljivih razloga za ograničenje pristupa branitelju sam po sebi ne dovodi do povrede članka 6. Konvencije, već da je u svakom slučaju, bez obzira na to postoje li uvjerljivi razlozi, potrebno sagledati postupak u cjelini. Nadalje, u predmetu *Farruggia protiv Malte* (br. 63041/13, §§ 98.-99., 104., presuda od 4. lipnja 2019.) ESLJP je potvrdio da je njegovo ranije stajalište bilo da sustavno ograničenje prava na pristup branitelju dovodi, *ab initio*, do povrede Konvencije. U istoj je presudi zatim ponovio da je nakon presude *Beuze protiv Belgije* (navedeno) od tog načela odstupljeno te je središnja uloga dana razmatranju pravičnosti postupka u cjelini. To uključuje mogućnost da se naknadnim vođenjem postupka isprave prethodni propusti.

29.1. Ako ne postoje uvjerljivi razlozi za ograničenje pristupa branitelju, potrebno je primijeniti vrlo strogu kontrolu ocjene poštenosti. Nepostojanje takvih razloga ima veliku težinu pri ocjenjivanju cjelokupne poštenosti kaznenog postupka i može prevagnuti prema utvrđenju povrede. Tada će nadležna kaznena tijela biti obvezna uvjerljivo pokazati zašto, iznimno i u posebnim okolnostima predmeta, cjelokupna

poštenost kaznenog postupka nije nepovratno ugrožena ograničenjem pristupa branitelju (v. *Ibrahim i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, navedeno, § 265.; *Beuze protiv Belgije*, navedeno, § 145.). Nadalje, ako se odgodi pristup branitelju i ako se osumnjičenika ne obavijesti o pravu na pravnu pomoć, jamstvu zabrane samooptuživanja ili pravu na šutnju, još teže će biti pokazati da je postupak u cjelini bio pošten (v. *Ibrahim i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, navedeno, § 273. *in fine.*; *Beuze protiv Belgije*, navedeno, § 146.). Naposljetku, valja istaknuti da načelo stavljanja cjelokupne poštenosti postupka u središte ocjenjivanja nije ograničeno na pravo pristupa branitelju na temelju članka 6. stavka 3. točke c) Konvencije, već je svojstveno široj sudskoj praksi o pravima obrane sadržanim u članku 6. stavku 1. Konvencije. Štoviše, navedeno je u skladu s ulogom ESLJP-a da ne odlučuje *in abstracto* ili da uskladi različite pravne sustave, nego da uspostavi zaštitne mjere kako bi postupak koji se slijedi u svakom predmetu bio u skladu sa zahtjevima poštenog suđenja, uzimajući u obzir posebne okolnosti svakog okrivljenika. (v. *Beuze protiv Belgije*, navedeno, §§ 147. - 148.).

29.2. Pri ispitivanju postupka u cjelini, kako bi se ocijenio utjecaj postupovnih propusta u predraspravnom stadiju na cjelokupnu poštenost kaznenog postupka, kad je to prikladno treba u obzir uzeti sljedeće čimbenike (v. *Ibrahim i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, navedeno, §§ 273., 274., i *Simeonovi protiv Bugarske*, navedeno, §§ 120., 150.):

- (a) je li podnositelj bio posebno ranjiv, na primjer zbog starosti ili mentalne sposobnosti;
- (b) pravni okvir koji uređuje postupak prije rasprave i dopuštenost dokaza na suđenju te je li ga se pridržavalo - ako se primjenjuje pravilo o izuzimanju dokaza, onda posebice nije vjerojatno da bi se postupak u cjelini smatrao nepoštenim;
- (c) je li podnositelju pružena prilika osporavati vjerodostojnost dokaza i usprotiviti se njihovom korištenju;
- (d) kvaliteta dokaza i dovode li okolnosti u kojima su dokazi pribavljeni u sumnju njihovu pouzdanost ili točnost, uzimajući u obzir stupanj i prirodu bilo koje prisile;
- (e) ako su dokazi pribavljeni nezakonito, predmetna nezakonitost i, ako proizlazi iz povrede drugog članka Konvencije, priroda utvrđene povrede;
- (f) u slučaju iskaza, priroda iskaza i je li bio brzo povučen ili izmijenjen;
- (g) u koju su svrhu upotrijebljeni dokazi, a posebno jesu li dokazi činili sastavni ili značajan dio neposrednih dokaza na kojima se temelji osuđujuća presuda, te snaga ostalih dokaza u predmetu;
- (h) jesu li krivnju utvrdili profesionalni suci ili suci laici, ili porotnici laici, i sadržaj bilo kakvih uputa ili smjernica danih potonjima;
- (i) teret javnog interesa u istrazi i potreba kažnjavanja određenog kaznenog djela o kojemu je riječ; i
- (j) druga relevantna postupovna jamstva koja pruža domaće pravo i praksa.

30. U odnosu na kriterij "posebne ranjivosti zbog mentalne sposobnosti" (v. točku 28.2. pod a), a koji proizlazi iz presuda *Ibrahim i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva* i *Beuze protiv Belgije* (navedeno) potrebno je naglasiti da odrasli osumnjičenici ili okrivljenici s intelektualnim poteškoćama mogu spadati u kategoriju posebno ranjivih osoba. Nadalje, u predmetu *A.-M.V. protiv Finske* (br. 53251, § 73., presuda od 23. ožujka 2017.) ESLJP je utvrdio da intelektualna oštećenja sama za sebe predstavljaju osnovu za posebnu ranjivost.

B. Primjena navedenih načelnih stajališta na konkretan slučaj

31. Ustavni sud prvo primjećuje kako nije sporno da je podnositelj osoba s utvrđenom dijagnozom lake mentalne retardacije, da je srednjoškolsko obrazovanje završio po posebnom programu, te da je pet puta po nalogu ODO-a Koprivnica ispitan u PP Koprivnica bez prisutnosti branitelja pri čemu je priznao počinjenje kaznenih djela teške krađe za koja je bio osumnjičen, a kako to proizlazi iz spornih zapisnika o prvom ispitivanju osumnjičenika sa snimkom ispitivanja od 5. lipnja 2013., 28. kolovoza 2013., 15. rujna 2013., 19. rujna 2013. i 25. rujna 2013. Podnositelj je uhićen 25. rujna 2013. te je 27. rujna 2013. ispitan u ODO-u Koprivnica gdje je također priznao počinjenje kaznenih djela za koja je bio osumnjičen. Podnositelja je potom, u povodu prijedloga ODO-a Koprivnica za određivanje istražnog zatvora, ispitao istražni sudac Županijskog suda u Varaždinu, kojemu je također priznao počinjenje kaznenih djela. Rješenjem istražnog suca od 27. rujna 2013. protiv podnositelja je određen istražni zatvor, čime su se stekli uvjeti za obveznu obranu na temelju članka 66. stavka 2. točke 3. tada važećeg ZKP-a:152/08-56/13, zbog čega mu je rješenjem predsjednika Županijskog suda u Varaždinu istoga dana, kao braniteljica po službenoj dužnosti, imenovana Katarina Vuljak, odvjetnica u Koprivnici.

31.1. Podnositeljeva braniteljica istaknula je u odgovoru na optužnicu od 18. listopada 2013. da se osnovana sumnja da je podnositelj počinio kaznena djela koja mu se stavljaju na teret temelji na nezakonitim dokazima - spornim zapisnicima, jer je podnositelj ispitan bez prisutnosti branitelja, a riječ je o osobi s dijagnozom lake mentalne retardacije zbog čega se nije sposoban sam braniti, što predstavlja slučaj obvezne obrane po članku 66. stavku 1. točki 1. ZKP-a:152/08-56/13 (v. točku 4.6. obrazloženja ove odluke). Općinski sud u Koprivnici riješio je rješenjem od 5. studenoga 2013. spojiti obje optužnice u jedan postupak te ih je obje vratio ODO-u Koprivnica radi boljeg razjašnjenja stvari uz nalog da u zakonskom roku provede psihijatrijsko vještačenje podnositelja, radi utvrđenja njegove raspravne sposobnosti i stanja ubrojivosti u vrijeme počinjenja kaznenih djela za koja se tereti po obje optužnice.

31.2. Optužnicom ODO-a Koprivnica od 6. ožujka 2014. podnositelj je terećen za kazneno djelo teške krađe u pokušaju te jedno produljeno kazneno djelo teške krađe, počinjeno na području grada Koprivnice od 13. srpnja 2012. do 24. rujna 2013., a osnovana sumnja temeljila se, između ostaloga, i na spornim zapisnicima koji sadrže priznanje podnositelja. U odnosu na provedeno psihijatrijsko vještačenje podnositelja u optužnici je navedeno da iz nalaza i mišljenja stalnog sudskog vještaka Vidovića proizlazi da je podnositelj osoba kod koje se mogu postaviti dijagnoze zlouporabe alkohola, poremećaja ličnosti disocijalnog tipa i lake mentalne retardacije, da je *tempore criminis* bio smanjeno ubrojiv, ali ne bitno, da nisu ispunjeni uvjeti za izricanje mjera sukladno člancima 68. i 69. KZ-a/11, te da je vještak ocijenio da nema elemenata koji bi upućivali na smanjenje raspravne sposobnosti podnositelja.

31.3. Podnositelj je po braniteljici 4. travnja 2014. podnio odgovor na optužnicu u kojem je naveo da se osnovana sumnja da je počinio kaznena djela za koja se tereti zasniva na nezakonitim dokazima - spornim zapisnicima o prvom ispitivanju osumnjičenika, provedenim bez prisutnosti branitelja, kako to nalaže članak 66. stavak 1. točka 1. ZKP-a/08, jer je podnositelj nesposoban da se brani sam, s

obzirom na utvrđenu laku mentalnu retardaciju. Rješenjem optužnog vijeća Općinskog suda u Koprivnici od 24. travnja 2014. odbijen je prijedlog obrane za izdvajanjem spornih zapisnika te je potvrđena optužnica, uz obrazloženje da u skladu sa psihijatrijskim vještačenjem, nema elemenata koji bi upućivali na smanjenje raspravne sposobnosti, pa se stoga ne može zaključiti da se podnositelj ne bi mogao sam braniti.

31.4. Nadalje, podnositelj je po braniteljici tijekom cijelog prvostupanjskog postupka, a zatim i u žalbi, isticao da zapisnici o ispitivanjima podnositelja u policiji i ODO-u Koprivnica u predraspravnom stadiju postupka predstavljaju nezakonite dokaze, jer je on tada ispitan bez branitelja, a da zbog svoje duševne nerazvijenosti pri navedenim ispitivanjima nije mogao samostalno štiti svoja prava, odnosno da nije bio sposoban braniti se sam u smislu članka 66. stavka 1. točke 1. tada važećeg ZKP-a:152/08-56/13, zbog čega mu je trebao biti dodijeljen branitelj po službenoj dužnosti, jer je riječ o formalnoj obveznoj obrani. Podnositeljeva braniteljica je tijekom prvostupanjskog postupka, radi utvrđenja je li podnositelj tijekom spornih ispitivanja bio sposoban braniti se sam, višekratno predlagala da se utvrdi njegova kronološka dob i kvocijent inteligencije, te je isticala da raspravna sposobnost, sposobnost okrivljenika da iskazuje u postupku, ubrojivost i sposobnost okrivljenika da se sam brani nisu istovjetni pojmovi. Podnositelj se tijekom postupka branio šutnjom.

31.5. Navedeni prigovor nezakonitosti spornih zapisnika i povrede prava na branitelja podnositelj ističe i u ustavnoj tužbi, u kojoj također navodi da se nije odrekao prava na branitelja te da je interes pravde nalagao da mu se postavi besplatan branitelj.

32. Ustavni sud također primjećuje da je prvostupanjski sud na navedeni prigovor podnositeljeve braniteljice o nezakonitosti spornih zapisnika nastojao odgovoriti tako što se tijekom postupka bavio razjašnjenjem je li podnositelj u vrijeme ispitivanja u policiji i ODO-u Koprivnica bio raspravno sposoban i je li mogao iskazivati u postupku, te je radi dobivanja odgovora na ta pitanja provedeno više vještačenja po vještacima psihijatrima i psiholozima. Naime, prema tada važećem članku 66. stavku 1. točki 1. ZKP-a:152/08-56/13 okrivljenik mora imati branitelja pri prvom ispitivanju ako je nesposoban da se sam brani (obvezna formalna obrana). Prvostupanjski sud koncentrirao se na utvrđenje je li podnositelj bio raspravno sposoban i sposoban iskazivati te je, utvrdivši provedenim vještačenjima da je tome tako, ocijenio da nema mjesta primjeni članka 66. stavka 1. točke 1. ZKP-a:152/08-56/13 (v. točku 12. obrazloženja ove odluke). Takvu ocjenu potvrdio je Županijski sud u Zagrebu u drugostupanjskoj presudi (v. točku 14.1. obrazloženja ove odluke).

32.1. Iz navedenog je razvidno da nadležni sudovi nisu pri ocjeni podnositeljevih prigovora razlikovali pojmove "raspravna sposobnost" i "sposobnost da se sam brani". Međutim, Ustavni sud ističe da navedeni termini nisu istoznačnice.

Potrebno je odmah napomenuti da pojam "raspravna sposobnost" upućuje na sposobnost okrivljenika sudjelovati u glavnoj raspravi, iako je očigledno da se on odnosi na njegovu sposobnost sudjelovanja u cijelom kaznenom postupku. ZKP/08 ne daje definiciju raspravne sposobnosti, već govori samo o okrivljeniku koji je zbog zdravstvenih smetnji raspravno nesposoban (članak 223. stavak 1. ZKP-a/08 važećeg u vrijeme donošenja osporenih odluka), no ipak posredno definira raspravnu

nesposobnost kao onu koja je posljedica duševnih smetnji. Naime, u članku 325. stavku 5. ZKP-a/08, koji se odnosi na predmet psihijatrijskog vještačenja kada je ono određeno radi ocjene okrivljenikove raspravne sposobnosti, proizlazi da je to sposobnost shvatiti prirodu i svrhu kaznenog postupka, razumjeti pojedine procesne radnje i njihove posljedice, sporazumijevati se s braniteljem i davati mu upute. Istovjetno je propisano i odredbama ZKP-a:152/08-56/13, važećeg u vrijeme spornih ispitivanja, i odredbama ZKP-a:152/08-80/22, važećeg u vrijeme odlučivanja Ustavnog suda.

Nasuprot tome, termin "sposobnost da se sam brani" odnosi se na sposobnost okrivljenika da u dovoljnoj mjeri sam procijeni svoja prava u kaznenom postupku te bez pomoći branitelja, kao stručne osobe, donese procesne odluke koje će mu biti korisne i učinkovite (v. točku 22. obrazloženja ove odluke).

32.2. Slijedom navedenog, utvrđenje vještaka da je podnositelj u vrijeme spornih ispitivanja u policiji i ODO-u Koprivnica bio raspravno sposoban i sposoban iskazivati, ne znači i da je bio sposoban adekvatno se braniti sam u kaznenom postupku u kojem mu se stavlja na teret počinjenje produljenog kaznenog djela teške krađe. Naime, kad zakonodavac u članku 66. stavku 1. ZKP-a/08 (jednako i u članku 66. stavku 1. ZKP-a:152/08-56/13 i članku 66. stavku 1. ZKP-a: 152/08-80/22), propisuje u kojim situacijama okrivljenik u kaznenom postupku mora imati branitelja, tada polazi od prosječnog čovjeka čije su intelektualne i ostale tjelesne funkcije uredne, pa se stoga ne dovodi u pitanje mogućnost potpunog shvaćanja njegova procesnog položaja kao i posljedice radnji koje je poduzeo (v. točku 22. obrazloženja ove odluke).

32.3. Slijedom navedenog, polazeći od suštine prigovora navedenih u ustavnoj tužbi o pravu na branitelja i naprijed navedenih načelnih stajališta, Ustavni sud smatra da je u konkretnom slučaju, za ocjenu navedenih prigovora potrebno odgovoriti na pitanje spada li podnositelj zbog svoje dijagnoze lake mentalne retardacije u skupinu posebno ranjivih osoba te, u vezi s tim, je li mu ispitivanjem bez branitelja u policiji i ODO-u Koprivnica povrijeđeno pravo na branitelja, a zatim i na pitanje jesu li za ograničenje prava na branitelja postojali uvjerljivi razlozi te, naposljetku, je li ograničenjem prava na branitelja ugrožena pravednost postupka u cjelini.

(a) Pripada li podnositelj skupini posebno ranjivih osoba?

33. Ustavni sud prvo primjećuje da je u predmetima *Ibrahim i drugi* i *Beuze protiv Belgije* (navedeno, v. točku 29.2. obrazloženja ove odluke pod a) pojašnjeno da osoba uključena u kazneni postupak može biti posebno ranjiva ne samo zbog svoje dobi, već i zbog svoje mentalne sposobnosti. Navedena ranjivost uzima se pritom kao čimbenik bitan za ocjenu ukupne poštenosti kaznenog postupka. Međutim, u konkretnom slučaju Ustavni sud na to pitanje treba odgovoriti odmah na početku razmatranja podnositeljevih prigovora, jer o odgovoru na pitanje pripada li podnositelj zbog svoje dijagnoze lake mentalne retardacije skupini posebno ranjivih osoba ovisi odgovor na pitanje je li pri ispitivanju kod policije i ODO-a Koprivnica povrijeđeno njegovo pravo na branitelja.

33.1. S tim u vezi, Ustavni sud podsjeća na Preporuku Komisije od 27. studenoga 2013. o postupovnim jamstvima za ranjive osobe osumnjičene ili optužene u

kaznenom postupku, te navodi da iako ona nije obvezujuća, državama ugovornicama pruža smjernice za pristup pitanju ranjivosti, identificiranje ranjivih osoba i jačanju prava ranjivih osoba u kaznenom postupku (v. točku 19. obrazloženja ove odluke). Osim toga, Ustavni sud ističe da je u točki (16) Preporuke Komisije navedeno da se upućivanja u njoj na odgovarajuće mjere za osiguranje učinkovitog pristupa pravosuđu osobama s invaliditetom treba shvaćati u svjetlu ciljeva definiranih u Konvenciji Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom, a pogotovo u njezinom članku 13., koji se odnosi na osiguranje djelotvornog pristupa pravosuđu osobama s invaliditetom (v. točku 19.1. obrazloženja ove odluke).

33.2. Za ocjenu u konkretnom slučaju, osobito je važno naglasiti da iz Preporuke Komisije proizlazi:

- da osobe koje su prepoznate kao posebno ranjive nisu u mogućnosti pratiti i razumjeti kazneni postupak te da se, zbog zaštite njihovog prava na pošteno suđenje, ne bi smjele odreći prava na odvjetnika (t. 11., uvodna izjava),
- da ranjive osobe nisu uvijek sposobne razumjeti sadržaj policijskih ispitivanja kojima su izložene (t. 13., uvodna izjava),
- da je ranjivim osobama potrebno omogućiti da u skladu sa svojim najboljim interesima ostvaruju postupovna prava uzimajući u obzir njihovu sposobnost razumijevanja i sudjelovanja u postupku (Odjeljak 1., t. 3.), i to od trenutka kada su te osobe osumnjičene za kazneno djelo pa do okončanja postupka (Odjeljak 1., t. 2.),
- da je ranjive osobe potrebno identificirati kao takve te je u tu svrhu potrebno zatražiti mišljenje neovisnog stručnjaka, koji će utvrditi stupanj njihove ranjivosti i njihovih posebnih potreba (Odjeljak 2., t. 4.),
- da bi države trebale predvidjeti pretpostavku ranjivosti posebno za osobe s teškim psihološkim, intelektualnim, fizičkim ili osjetilnim oštećenjima, psihičkim bolestima ili kognitivnim poremećajima, koji im otežavaju razumijevanje i učinkovito sudjelovanje u postupku (Odjeljak 3., t. 7., Pretpostavka ranjivosti),
- da bi osobe s invaliditetom trebale dobiti informacije o svojim postupovnim pravima u njima pristupačnom formatu (Odjeljak 3., t. 8., Pravo na informacije),
- ako ranjiva osoba ne može razumjeti i pratiti postupak, ne bi se smjela odreći prava na pristup odvjetniku u skladu s Direktivom o pravu na branitelja (Odjeljak 3., t. 11., Pravo na pristup odvjetniku).

33.3. Ustavni sud skreće pozornost na bliskost i međusobnu uvjetovanost pojmova "ranjiva osoba" (prema Preporuci Komisije: osoba kojoj je - zbog psihološkog, intelektualnog, fizičkog ili osjetilnog oštećenja, psihičke bolesti ili kognitivnog poremećaja - otežano razumijevanje i učinkovito sudjelovanje u postupku) i "sposobnost da se sam brani" (prema mjerodavnoj sudskoj praksi: sposobnost shvatiti prirodu i svrhu kaznenog postupka, razumjeti pojedine procesne radnje i njihove posljedice, sporazumijevati se s braniteljem i davati mu upute).

33.4. Vraćajući se na okolnosti konkretnog slučaja, Ustavni sud pri procjeni podnositeljeve ranjivosti, kao relevantne uzima u obzir sljedeće činjenice:

- da je podnositelj osoba snižene intelektualne sposobnosti s dijagnozom lake mentalne retardacije, zbog čega je srednjoškolsko obrazovanje završio po posebnom programu, a kako to proizlazi iz Ureda državne uprave u Koprivničko-križevačkoj županiji, Službe za društvene djelatnosti, Povjerenstva za utvrđivanje psihofizičkog

stanja djece od 24. ožujka 2007. i potvrde Centra za odgoj i obrazovanje Lug od 23. listopada 2013.,

- da mu je Rješenjem Zavoda za socijalnu skrb u Koprivničko-križevačkoj županiji od 6. travnja 2012. određena novčana naknada za vrijeme nezaposlenosti zbog utvrđenog invaliditeta (v. točku 4.1. obrazloženja ove odluke),

- da iz mišljenja stručnog povjerenstva Centra za socijalnu skrb Koprivnica od 24. listopada 2013. proizlazi utvrđenje psihologa da je kod podnositelja misaono rješavanje problema na razini pokušaja i pogrešaka, da mu je mišljenje nefleksibilno, bez sposobnosti planiranja, da njegov emocionalni razvoj nije u skladu s njegovom kronološkom dobi, da pažnju teže usmjerava te da mu je koncentracija kratkog trajanja, te mišljenje defektologa da mu je vokabular oskudan, koncentracija distraktibilna, a pamćenje otežano (v. točku 4. obrazloženja ove odluke),

- da je vještačenjem po vještaku Vidoviću tijekom istrage (nalaz i mišljenje od 11. prosinca 2013.) utvrđeno da je podnositelj osoba kod koje se mogu postaviti dijagnoze zlorabe alkohola, poremećaja ličnosti disocijalnog tipa i lake mentalne retardacije (v. točku 6. obrazloženja ove odluke),

- da je tijekom postupka vještačenjem vještakinje Kudumija-Slijepčević i vještaka Novalića (dopuna nalaza i mišljenja od 12. listopada 2015.) utvrđeno da je podnositelj u vrijeme vještačenja bio na graničnoj razini općeg intelektualnog funkcioniranja, a da se dijagnoza graničnog intelektualnog funkcioniranja (R41.8) koristi ako IQ iznosi 71 - 84 (v. točku 7.3. obrazloženja ove odluke),

- da iz iskaza vještaka Novalića na raspravi kod prvostupanjskog suda proizlazi da su podnositeljeva postignuća na psihologijskom testiranju ispod očekivanog s obzirom na kronološku dob te da stoga potvrđuje da podnositelj nije zadovoljio norme za svoju dob (v. točku 9.1. obrazloženja ove odluke).

33.5. Polazeći od navedenih utvrđenja, Ustavni sud ocjenjuje da podnositelj pripada skupini posebno ranjivih osoba. Naime, za Ustavni sud nisu sporna utvrđenja da je podnositelj u vrijeme spornih ispitivanja bio raspravno sposoban te da je mogao iskazivati, a kako to proizlazi iz provedenih vještačenja po specijalistima psihijatrima i psiholozima. Međutim, bez obzira na to što bi osoba s intelektualnim poteškoćama mogla imati raspravnu sposobnost u smislu razumijevanja procesnih uloga (podnositelj je znao "tko je tko" u postupku, bio je sposoban razumjeti svoju ulogu u postupku, bio je sposoban razumjeti za što se tereti - v. točke 6.2. i 8.3. obrazloženja ove odluke), Ustavni sud skreće pozornost na to da bi takvoj osobi moglo biti znatno teže shvatiti pravila kaznenog postupka koja "postaju sve složenija, osobito u odnosu na pravila kojima se propisuje prikupljanje i korištenje dokaza" (vidi *Salduz protiv Turske*, navedeno, § 54.). Osobe s intelektualnim poteškoćama mogu imati problema s potpunim razumijevanjem posljedica različitih procesnih radnji, značenjem izrečenih upozorenja i pitanja koja im se postavljaju, kao i značenjem njihovih odgovora na daljnji tijek postupka. Stoga, kriteriji koji se koriste za utvrđivanje raspravne sposobnosti nisu isti kao kriteriji koji bi se trebali koristiti za utvrđivanje podobnosti za dodatnu procesnu zaštitu osoba s intelektualnim poteškoćama, odnosno za utvrđivanje sposobnosti osumnjičenika ili okrivljenika da se sam brani. U konkretnom slučaju, okolnost da je podnositelj mogao razumjeti za što se sumnjiči ne znači i da je bio sposoban razumjeti iz kojih dokaza i u kojoj mjeri proizlaze osnove sumnje u odnosu na njega, a pogotovo ne znači da je mogao navedene dokaze povezati u smislenu cjelinu i procijeniti kakav bi značaj imalo njegovo priznanje u povezanosti s tim dokazima, odnosno bi li za njegov procesni položaj bilo bolje braniti se šutnjom.

Slijedom svega navedenog, Ustavni sud ocjenjuje da je podnositelj pri spornim ispitivanjima, kao posebno ranjiva osoba, bio nesposoban da se sam brani i da je za učinkovitu zaštitu njegovih prava bila nužna stručna pomoć odvjetnika.

(b) Je li se podnositelj odrekao svoga prava da ga pri spornim ispitivanjima zastupa odvjetnik?

34. Polazeći od utvrđenja da podnositelj zbog svoje dijagnoze lake mentalne retardacije pripada skupini ranjivih osoba, Ustavni sud ističe da se on, kao takav, nije mogao svjesno i informirano odreći svoga prava da ga zastupa branitelj. Naime, obvezna obrana prema hrvatskom kazneno-procesnom zakonodavstvu podrazumijeva postavljanje branitelja po službenoj dužnosti neovisno o stavu osumnjičenika ili okrivljenika o tome želi li da ga zastupa branitelj.

Međutim, povrh toga, polazeći od okolnosti konkretnog slučaja i prigovora navedenih u ustavnoj tužbi "da se podnositelj nije odrekao prava na branitelja", Ustavni sud smatra prikladnim na ovome mjestu razmotriti i to pitanje, bez obzira na to što ono u konkretnom slučaju, a s obzirom na prethodno utvrđenje o ranjivosti podnositelja i njegove nemogućnosti da se sam brani, nije odlučujuće za odluku o povredi prava na branitelja.

34.1. Ustavni sud primjećuje da iz zapisnika o ispitivanjima u policiji proizlazi da su podnositelju prije iznošenja njegove obrane pročitana upozorenja iz članka 239. stavka 1. tada važećeg ZKP-a:152/08-56/13, odnosno rečeno mu je zašto se okrivljuje i okolnosti iz kojih proizlazi osnovana sumnja protiv njega, da nije dužan ni iznijeti svoju obranu ni odgovarati na pitanja, da ima pravo uvida u spis, da ima pravo uzeti branitelja po vlastitom izboru ili da će mu se kad to predviđa ZKP:152/08-56/13 postaviti branitelj po službenoj dužnosti ili na teret proračunskih sredstava ako prema svom imovinskom stanju ne može podmiriti troškove obrane, a podnositelj je potom izjavio da je primio pisanu pouku o pravima i da ju je razumio te da neće uzeti branitelja po vlastitom izboru, a navedeno je potvrdio svojim potpisom. Međutim, Ustavni sud smatra da se iz puke činjenice da je policijski službenik podnositelju izrekao navedena upozorenja, te da je podnositelj potom izjavio da neće uzeti branitelja i potpisao zapisnik na kojem je navedena odredba ZKP-a:152/08-56/13, koja se odnosi na navedeno upozorenje, ne mogu izvoditi zaključci o informiranom i svjesnom odricanju podnositelja od prava na branitelja (usporedi sa *Salduz protiv Turske*, navedeno, § 59.). Uzimajući u obzir - a kako to proizlazi iz preslušane snimke prvog ispitivanja u policiji 5. lipnja 2013. te od 28. kolovoza 2013. - da je podnositeljev vokabular oskudan (primjerice, bez dodatnog pojašnjenja ne razumije što znači pojam "imovno stanje", ne zna što znači "biti odlikovan", ne zna što je "zvanje") te da je u vrijeme navedenih ispitivanja već imao dijagnozu lake mentalne retardacije, Ustavni sud ne može izvesti zaključak da je podnositelj uopće razumio upozorenje "da ima pravo uzeti branitelja po vlastitom izboru ili da će mu se kad to predviđa ZKP:152/08-56/13 postaviti branitelj po službenoj dužnosti ili na teret proračunskih sredstava ako prema svom imovinskom stanju ne može podmiriti troškove obrane", a pogotovo da je mogao "razumno predvidjeti kakve će biti posljedice njegovog ponašanja".

34.2. Međutim, čak i kad bi postojao određeni stupanj sumnje oko odgovora na pitanje je li se (nije li se) podnositelj prije ispitivanja u policiji uistinu (ipak) odrekao

prava na branitelja, iz zapisnika o ispitivanju u ODO-u Koprivnica 27. rujna 2013. nedvojbeno proizlazi da se toga prava nije odrekao. Naime, podnositelj je 25. rujna 2013. uhićen pod sumnjom da je počinio nekoliko kaznenih djela teške krađe, te je 27. rujna 2013. doveden na ispitivanje u ODO Koprivnica. Iz zapisnika o navedenom ispitivanju proizlazi da je podnositelj, između ostaloga, poučen o pravu na branitelja, a kao njegov odgovor na tu pouku u zapisniku je navedeno da je izjavio "da u ovoj postupovnoj fazi ne želi angažirati branitelja, jer za to nema financijskih sredstava" (v. točku 4.4. obrazloženja ove odluke), nakon čega je priznao počinjenje kaznenih djela za koje se teretio. Ustavni sud smatra da se navedeni odgovor podnositelja "da u ovoj postupovnoj fazi ne želi angažirati branitelja, jer za to nema financijskih sredstava" može shvatiti jedino kao da podnositelj bi angažirao branitelja kada bi imao financijskih sredstava, i ne može se smatrati valjanim odricanjem od prava na branitelja u smislu mjerodavne sudske prakse ESLJP-a. Naime, kada bi formalna obrana okrivljenika bila rezervirana samo za okrivljenike koji imaju dovoljno financijskih sredstava cijeli bi se sustav zaštite prava na pravičan postupak sveo na iluzorno pravo učinkovito samo za njih.

34.3. Nedostatna financijska sredstva, u skladu sa mjerodavnom sudskom praksom ESLJP-a, jedan su od uvjeta za imenovanje besplatnog branitelja (v. točku 28.1.1. obrazloženja ove odluke) pa Ustavni sud - iako je u konkretnom slučaju riječ o formalnoj obveznoj obrani, a ne o formalnoj obrani siromašnih okrivljenika - upućuje na jačanje prava osumnjičenika i okrivljenika koji nemaju dostatna financijska sredstva za angažiranje branitelja, a do kojega je došlo implementacijom dviju direktiva, i to Direktive o pravu na branitelja i Direktive o pravnoj pomoći (v. točke 17. - 18.3. obrazloženja ove odluke).

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku ("Narodne novine" broj 70/17.) implementirana je Direktiva o pravu na branitelja (v. točke 17. - 17.4. obrazloženja ove odluke) te je dotadašnji članak 65. stavak 2. Zakona o kaznenom postupku ("Narodne novine" broj 152/08., 76/09., 80/11., 121/11. - službeni pročišćeni tekst, 91/12., 143/12., 56/13., 145/13. i 152/14.) izmijenjen na način da je njime određeno da se okrivljenika odmah po uhićenju ili poduzimanju druge radnje za koju to predviđa taj zakon mora poučiti da ima pravo uzeti branitelja i da branitelj može biti prisutan njegovu ispitivanju. Nadalje, propisano je da je okrivljenika koji izjavi da ne želi uzeti branitelja, tijelo kaznenog postupka dužno upoznati na jednostavan i razumljiv način sa značenjem prava na branitelja i posljedicama odricanja od tog prava. Ako okrivljenik i nakon toga ne želi uzeti branitelja, može se nastaviti s poduzimanjem radnje, osim kada okrivljenik po zakonu mora imati branitelja, a odricanje od prava na branitelja mora biti izričito, nedvosmisleno i u pisanom obliku.

Nadalje, Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku ("Narodne novine" broj 126/19.; u daljnjem tekstu: ZIDZKP/19) implementirana je Direktiva o pravnoj pomoći (v. točke 18. - 18.3. obrazloženja ove odluke) te je člankom 15. ZIDZKP-a/19 dodan članak 72.a koji regulira pravo na privremenu pravnu pomoć branitelja na teret proračunskih sredstava, koju ima uhićenik iz članka 107. točaka 2. i 3. toga zakona (osoba za koju postoje osnovne sumnje da je počinila kazneno djelo za koje se progona po službenoj dužnosti, kad postoji neki od razloga za određivanje istražnog zatvora iz članka 123. toga zakona, i osoba zatečena u kaznenom djelu za koje se progona po službenoj dužnosti) od trenutka uhićenja pa

sve dok uhićenje traje ako izjavi da prema svom imovinskom stanju ne može podmiriti troškove obrane bez ugrožavanja vlastitog uzdržavanja i uzdržavanja svoje obitelji ili osoba koje je po zakonu dužan uzdržavati.

Slijedom navedenog, čak i kada ne bi pripadao skupini posebno ranjivih osoba, položaj podnositelja koji je prije ispitivanja u policiji izjavio da ne želi uzeti branitelja, a prije ispitivanja u ODO-u Koprivnica "da u ovoj postupovnoj fazi ne želi angažirati branitelja, jer za to nema financijskih sredstava", danas bi bio znatno povoljniji nego je to bilo u vrijeme spornih ispitivanja 2013. godine.

34.4. Međutim, kako je već rečeno, s obzirom na utvrđenje da podnositelj pripada skupini ranjivih osoba te da, u vezi s tim, pri spornim ispitivanjima u policiji i ODO-u Koprivnica nije bio sposoban braniti se sam, Ustavni sud ponavlja da pitanja odricanja od prava na branitelja i prava na besplatnog branitelja (u slučaju kad obrana nije obavezna) u konkretnom slučaju nisu relevantna zbog toga što je prema hrvatskom kaznenoprocenjskom zakonodavstvu riječ o obveznoj formalnoj obrani (v. točke 33. - 33.5 obrazloženja ove odluke).

(c) Je li podnositelju povrijeđeno pravo na branitelja pri ispitivanjima u policiji i ODO-u Koprivnica?

35. U odnosu na ocjenu podnositeljeve osobne situacije, uzimajući u obzir njegovu dijagnozu lake mentalne retardacije, njegovo obrazovanje i zanimanje, Ustavni sud primjećuje da je podnositelj osoba sniženih intelektualnih sposobnosti, da je već u vrijeme navedenih ispitivanja kod njega bila utvrđena laka mentalna retardacija, disgrafija i disleksija, da je završio srednju školu po posebnom programu te je stekao zvanje pomoćnog kuhara - slastičara, a da je već vještačenjem u istrazi utvrđeno i da ima dijagnozu zlouporabe alkohola i poremećaja ličnosti disocijalnog tipa te da je u vrijeme počinjenja kaznenog djela bio smanjeno ubrojiv, iako ne bitno.

35.1. Iako iz sudskog spisa nije razvidno da bi policijskim službenicima PP Koprivnica ili ODO-u Koprivnica prije ili tijekom spornih ispitivanja podnositelja bila poznata njegova dijagnoza lake mentalne retardacije, Ustavni sud smatra da se već iz podnositeljevih odgovora na opća pitanja o imovinskom stanju, zvanju, odlikovanjima i drugim osobnim značajkama (v. točke 4.2.1. i 4.2.2. obrazloženja ove odluke) razumno moglo pretpostaviti da ima problema s razumijevanjem određenih pojmova i da se vrlo oskudno izražava te su, stoga, tijela koja su provodila radnje ispitivanja imala opravdan razlog posumnjati da je podnositelj osoba sniženih intelektualnih mogućnosti.

35.2. Tijekom rasprave psihijatrijskim i psihologijskim vještačenjima po više vještaka utvrđeno je, u bitnom, da je podnositelj osoba s dijagnozom lake mentalne retardacije, da ima dijagnozu zlouporabe alkohola i poremećaja ličnosti disocijalnog tipa te da je u vrijeme počinjenja kaznenog djela bio smanjeno ubrojiv, iako ne bitno, te su na temelju tih utvrđenja vještaci zaključili da je podnositelj pri spornim ispitivanjima bio raspravno sposoban i da je mogao iskazivati.

Jedino iz nalaza i mišljenja vještakinje Krajnović proizlazi da se podnositelj pri prvim ispitivanjima mogao i *sam braniti*, a to je obrazložila navodeći "da iz pregledanih snimki ispitivanja proizlazi da kada mu nešto nije bilo jasno da je pitao za

pojašnjenje, a nakon toga pojašnjenja davao je adekvatne odgovore u skladu sa svojim sposobnostima i mogućnostima" (v. točku 8.3. obrazloženja ove odluke). Međutim, Ustavni sud primjećuje da je i vještakinja Krajnović prethodno utvrdila da je podnositelj "intelektualno skromniji, neuk, odgojno zapušten, slabije govorne ekspresije" (v. točku 8.1. obrazloženja ove odluke), što samo potvrđuje utvrđenje da je riječ o ranjivom osumnjičeniku. S tim u vezi, Ustavni sud slaže se s tumačenjem Županijskog suda u Zagrebu iz rješenja broj: KŽ 315/2015-3 od 7. travnja 2015. (v. točku 22. obrazloženja ove odluke), u kojem je navedeno da kad zakonodavac u članku 66. stavku 1. ZKP-a/08 propisuje u kojim situacijama okrivljenik u kaznenom postupku mora imati branitelja, tada polazi od prosječnog čovjeka, čije su intelektualne i ostale tjelesne funkcije uredne, pa se stoga ne dovodi u pitanje mogućnost potpunog shvaćanja njegova procesnog položaja kao i posljedice radnji koje je poduzeo.

35.3. Nadalje, Ustavni sud primjećuje da se podnositelj pri ispitivanjima u policiji i na ODO-u Koprivnica suočio s optužbama za produljeno kazneno djelo teške krađe i pokušaj krađe iz članka 229. stavka 1. tada važećeg Kaznenog zakona ("Narodne novine" broj 125/11. i 144/12.; u daljnjem tekstu: KZ:125/11-144/12), za koje je bila propisana kazna zatvora od jedne (1) do osam (8) godina, a da je optužba uključivala više radnji s obilježjima kaznenog djela teške krađe, počinjenih na više različitih mjesta u Koprivnici tijekom 2012. i 2013. godine, pa stoga zaključuje da je riječ o složenom predmetu u kojem je bilo potrebno utvrditi mnoge različite činjenice. S tim u vezi, a s obzirom na podnositeljevu dijagnozu lake mentalne retardacije, na utvrđenu disgrafiju i disleksiju, pohađanje srednjoškolskog obrazovanja po posebnom programu zbog sniženih intelektualnih mogućnosti, na utvrđenje psihologa iz listopada 2013. da je kod podnositelja misaono rješavanje problema na razini pokušaja i pogrešaka, da mu je mišljenje nefleksibilno, bez sposobnosti planiranja, da njegov emocionalni razvoj nije u skladu s njegovom kronološkom dobi, da pažnju teže usmjerava te da mu je koncentracija kratkog trajanja, te mišljenje defektologa da mu je vokabular oskudan, koncentracija distraktibilna, a pamćenje otežano (v. točku 4. obrazloženja ove odluke), za Ustavni sud nema dvojbe da podnositelj nije mogao u potpunosti razumjeti pojedine procesne radnje i njihove posljedice te učinkovito zaštititi svoja prava, odnosno da je bio nesposoban da se sam brani.

35.4. Stoga Ustavni sud ocjenjuje da je za učinkovitu zaštitu podnositeljevih prava pri spornim ispitivanjima bila nužna stručna pomoć odvjetnika. S obzirom na to da podnositelju pri spornim ispitivanjima nije imenovan branitelj po službenoj dužnosti, Ustavni sud ocjenjuje da je podnositelju u konkretnom slučaju povrijeđeno pravo na branitelja. Pritom Ustavni sud u konkretnom slučaju ne nalazi postojanje bilo kakvih "uvjerljivih razloga" za ograničenje prava na branitelja.

(d) Je li ugrožena pravednost postupka kao cjeline?

36. Ustavni sud ponavlja da se pri ispitivanju postupka u cjelini, kako bi se ocijenio utjecaj postupovnih propusta u predraspravnom stadiju na cjelokupnu poštenost kaznenog postupka, kad je to prikladno, treba u obzir uzeti je li podnositelj bio posebno ranjiv zbog mentalne sposobnosti (v. *Ibrahim i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, navedeno, §§ 273., 274., i *Simeonovi protiv Bugarske*, navedeno, §§ 120., 150.), a to je i utvrđeno u točkama 33. - 33.5. obrazloženja ove odluke.

36.1. Posvetivši se pitanju je li uskrata prava na branitelja nepovoljno utjecala na poštenost postupka kao cjeline, Ustavni sud najprije primjećuje da su sporni iskazi imali središnju ulogu u optužnici ODO-a Koprivnica od 6. ožujka 2014. (v. točku 5. obrazloženja ove odluke). Naime, dokazi koje pribavi policija na temelju naloga državnog odvjetnika mogu se koristiti kao dokaz u postupku.

36.2. Podnositelj je po braniteljici već u odgovoru na optužnicu pobijao zakonitost spornih zapisnika te je rješenjem optužnog vijeća Općinskog suda u Koprivnici od 24. travnja 2014., između ostalog, odbijen prijedlog obrane za izdvajanjem spornih zapisnika o ispitivanju podnositelja s obrazloženjem da kod podnositelja nema elemenata koji bi upućivali na smanjenje raspravne sposobnosti, pa da se stoga ne može zaključiti da se ne bi mogao sam braniti. Slijedom navedenog, iako je kaznenoproceno zakonodavstvo dopuštalo podnositelju osporavati zakonitost spornih zapisnika te se on tom procesnom mogućnošću koristio, njegov prijedlog za izdvajanje nezakonitih dokaza odbijen je s obrazloženjem iz kojeg proizlazi da sud nije činio distinkciju između pojmova "raspravne sposobnosti" i "sposobnosti da se sam brani", za što je Ustavni sud već utvrdio da je pogrešno (v. točku 32.1. obrazloženja ove odluke).

36.3. U daljnjem tijeku postupka podnositelj se branio šutnjom, a njegova braniteljica je tijekom čitavog postupka isticala da su sporni zapisnici, koji sadrže njegovo priznanje, nezakoniti dokazi, jer su pribavljeni bez prisutnosti branitelja.

37. Ustavni sud također primjećuje da se razlozi osude za produljeno kazneno djelo teške krađe u obrazloženju prvostupanjske presude pretežito zasnivaju na priznanju podnositelja.

Naime, u odnosu na kazneno djelo počinjeno na štetu trgovačkog društva "Tehnika" d.o.o. (točka 1.b izreke) u obrazloženju prvostupanjske presude (v. točku 10.1. obrazloženja ove odluke) Općinski sud u Koprivnici poziva se na podnositeljevo priznanje o okolnostima ulaska u skladište trgovačkog društva i krađu slavina za vodu, okolnost da je policija kod njega pronašla ukradene slavine te iskaz svjedoka Maria Mandića, skladištara u trgovačkom društvu, koji je prepoznao ukradene slavine potvrdivši da potječu iz toga skladišta.

Nadalje, u odnosu na kazneno djelo počinjeno na štetu trgovačkog društva "Jelena trade" (točka 1.a izreke) u obrazloženju prvostupanjske presude (v. točku 10.2. obrazloženja ove odluke) Općinski sud u Koprivnici poziva se na podnositeljeva priznanja (u kojima on detaljno opisuje da je pokušao ući u trgovinu 'Jelena Trade', da je bio pod utjecajem alkohola, da je želio doći do novca, na koji način je pokušao provaliti u trgovinu prvo nasilno otvarajući vrata, a nakon što nije uspio, da je pokušao uz pomoć odvijača otvoriti prozor, no u tom trenutku se uključio alarm i on je zbog toga pobjegao), a potom ga povezuje sa zapisnikom o očevidu iz kojeg proizlazi da su oštećenja na vratima rezultat nasilnog pokušaja ulaska u trgovinu.

Zaključak o tome da je podnositelj počinio kazneno djelo na štetu Folklornog ansambla Koprivnica (točka 1.c izreke) Općinski sud u Koprivnici obrazložio je u prvostupanjskog presudi (v. točku 10.3. obrazloženja ove odluke), pozivajući se na priznanje podnositelja u kojem je naveo okolnosti provaljivanja u zgradu Folklornog ansambla te otuđivanja povratne plastične ambalaže, te na iskaz svjedoka Marijana

Boroše iz kojeg proizlazi da ga je susjed obavijestio o kretanju jedne mlađe muške osobe po dvorištu folklornog ansambla i da je upravo zbog toga obišao prostor koji folklorni ansambl koristi kao skladište, da je zbog toga pozvao policiju te da je potom proveden očevid kojim je utvrđeno da nedostaje plastična ambalaža.

U odnosu na kazneno djelo počinjeno na štetu obrta "Snježana i Sebastien", vlasnika Sebastiena Sitara (točka 1.d izreke) Općinski sud u Koprivnici pozvao se u obrazloženju prvostupanjske presude (v. točku 10.4. obrazloženja ove odluke) na priznanje podnositelja u kojem je naveo okolnosti nasilnog ulaska u navedeni kiosk, odakle je uzeo novčanik s 84,00 kune, te na potvrdu policije o privremenom oduzimanju predmeta iz koje "proizlazi da je upravo kod njega i pronađen toga dana novac, za kojeg je rekao da dio potječe upravo iz provale u taj kiosk na tržnici".

Zaključak da je podnositelj počinio kazneno djelo na štetu Udruge matice umirovljenika (točka 1.e izreke) u obrazloženju prvostupanjske presude (v. točku 10.5. obrazloženja ove odluke) Općinski sud u Koprivnici izveo je na temelju priznanja podnositelja u kojem je naveo da su vrata pri prvom dolasku bila otvorena te da je uzeo dvije litre vina, a kada je došao drugi put razvalio je vrata, pogledao je po ladicama tražeći novac, no novca nije bilo, te na iskaz svjedoka Franje Zirduma koji je naveo je da je provaljeno tako što je provalnik nasilno otvorio stražnja vrata i nije uzeo ništa.

U odnosu na kazneno djelo počinjeno na štetu trgovačkog društva "Unija papir" (točka 1.f izreke) Općinski sud u Koprivnici pozvao se u obrazloženju prvostupanjske presude (v. točku 10.6. obrazloženja ove odluke) na priznanje podnositelja, koji je u svom iskazu naveo da je tijekom kritičnog vremena u nekoliko navrata ulazio u skladište navedenog trgovačkog društva tako što je napravio otvor na limenom zidu odakle je uzimao povratnu limenu ambalažu, te na zapisnik o prepoznavanju iz kojeg proizlazi da je Božidar Novak, kao zaposlenik trgovačkog društva "Unija papir", 10. rujna 2013. u jutarnjim satima nakon otključavanja hale zatekao mušku osobu i odmah je prepoznao kao Davora Grobenskog, a isto ga je tako, kao osobu koju je zatekao toga dana u hali, prepoznao i u policiji.

Naposljetku, u odnosu na počinjenje kaznenog djela na štetu Hotela "Podravina" (točka 1.g izreke), u obrazloženju prvostupanjske presude (v. točku 10.7. obrazloženja ove odluke) Općinski sud u Koprivnici poziva se na priznanje podnositelja u kojem je naveo da je uz pomoć metalne šipke slomio lokot na vratima automata za parkiranje, koja su se otvorila te je iz automata uzeo kutiju s kovanicama, točnije 300,00 kuna, te na zapisnik o prepoznavanju osoba iz kojeg proizlazi da je Mirjana Ostojić po stasu, boji i izgledu kose te po odjeći pretpostavila da je upravo podnositelj osoba koju je zatekla 24. rujna 2013. oko 22,00 sata na parkiralištu Hotela "Podravina" kako nešto "ispretura" po aparatu za naplatu parkiranja.

38. Ustavni sud ponavlja da njegova uloga nije baviti se činjeničnim ili pravnim pogreškama koje su navodno počinili nižestupanjski sudovi, osim u mjeri u kojoj su one eventualno mogle dovesti do povrede prava i sloboda zaštićenih Ustavom. Štoviše, iako članak 29. stavak 1. Ustava jamči pravo na pošteno suđenje, on ne postavlja nikakva pravila o dopuštenosti dokaza ili načinu na koji treba cijeliti dokaz, jer je to prvenstveno na nižestupanjskim sudovima koji utvrđuju činjenice, ocjenjuju

dokaze i primjenjuju mjerodavno pravo. Polazeći od toga, Ustavni sud treba ocijeniti je li to što su redovni sudovi prihvatili kao dokaze iskaze podnositelja pribavljene bez prisutnosti branitelja tijekom ispitivanja podnositelja u policiji i ODO-u Koprivnica, povrijedilo njegovo pravo na pošteno suđenje (v. *Šebalj protiv Hrvatske*, navedeno, § 261.).

39. U konkretnom slučaju podnositelju je imenovana braniteljica po službenoj dužnosti nakon što mu je rješenjem istražnog suca Županijskog suda u Varaždinu od 27. rujna 2013. određen istražni zatvor (v. točku 4.5. obrazloženja ove odluke), koja ga je zastupala tijekom kaznenog postupka, te je tako imao priliku pobijati tvrdnje ODO-a Koprivnica i dokaze na kojima se temelji optužnica. Međutim, kao što je već navedeno, pri odlučivanju o krivnji podnositelja sudovi su prihvatili kao dokaze iskaze koje je podnositelj naknadno povukao, a koje su bili pribavljeni pri ispitivanju u policiji i kod ODO-a Koprivnica, bez prisutnosti branitelja. Na tim iskazima (priznanjima) podnositelja u značajnoj mjeri se zasnivaju osporene presude pa stoga nema dvojbe da su ograničenja podnositeljevog prava na branitelja utjecala na njegovu osudu. Niti pomoć koju je naknadno pružila braniteljica niti kontradiktorna narav nastavnog postupka nisu mogli ispraviti nedostatke koji su se dogodili tijekom ispitivanja podnositelja u policiji i ODO-u Koprivnica (v. *Salduz protiv Turske*, navedeno, § 58. i *Šebalj protiv Hrvatske*, navedeno, § 263.).

39.1. U odnosu na odluku ESLJP-a *Grobenski protiv Hrvatske* (navedeno), u kojoj je navedeno da navodna nezakonitost pojedinog dokaza ne znači nužno da postojanje osnovane sumnje nije bilo potkrijepljeno ili da je istražni zatvor protivan članku 5. Konvencije, posebice jer je podnositelj kasnije ponovio priznanje kaznenih djela, Ustavni sud primjećuje točnim da je podnositelj kod suca istrage Županijskog suda u Varaždinu od 27. rujna 2013. ponovio svoje priznanje. Međutim, Ustavni sud naglašava da je podnositelj i kod suca istrage također ispitan bez branitelja (v. točku 4.5. obrazloženja ove odluke). Naime, s obzirom na to da je na temelju članka 66. stavka 3. tada važećeg ZKP-a:152/08-56/13 okrivljenik morao imati branitelja od donošenja odluke kojom je protiv njega određen istražni zatvor, podnositelju je braniteljica po službenoj dužnosti imenovana tek nakon donošenja rješenja suca istrage Županijskog suda u Varaždinu od 27. rujna 2013. o određivanju istražnog zatvora, i to rješenjem predsjednika Županijskog suda u Varaždinu od 27. rujna 2013.

39.2. Ograničavajući se na ispitivanje navodne povrede ustavnog prava na pošteno suđenje i pravičnost postupka u cjelini te polazeći od utvrđenja da je podnositelj zbog utvrđenog intelektualnog oštećenja ranjiva osoba, da su njegova priznanja dana bez prisutnosti branitelja u policiji i kod ODO-a Koprivnica korištena kako za obrazloženje osnovane sumnje u optužnici tako i za donošenje osuđujuće presude za produljeno kazneno djelo teške krađe, a da se navedena osuda u pretežitom dijelu zasniva upravo na spornim zapisnicima koji sadrže njegovo priznanje, Ustavni sud ocjenjuje da je u konkretnom slučaju, zbog postupovnih pogrešaka u predraspravnom stadiju, ugrožena pravednost postupka kao cjeline.

39.3. Stoga, došlo je do povrede članka 29. stavka 1. Ustava i članka 6. stavka 1. Konvencije.

40. Prigovori podnositelja koji se odnose na navodnu povredu članka 14. stavka 2. i 26. Ustava, na način kako su postavljeni u ustavnoj tužbi te u mjeri u kojoj bi u okolnostima konkretnog slučaja osporene presude mogle utjecati na ostvarivanje sadržaja tih ustavnih normi, ne upućuju na mogućnost povrede ljudskih prava i temeljnih sloboda zajamčenih Ustavom.

41. Slijedom svega navedenoga, na temelju članka 73. i 76. Ustavnog zakona odlučeno je kao u izreci.

PREDSJEDNIK
dr. sc. Miroslav Šeparović, v. r.